

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE MIASTA I GMINY PUŁTUSK

Raport z badań przeprowadzonych
w 2021 roku

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH	6
CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA	6
PROBLEMATYKA BADANIA	7
WYBÓR METOD I TECHNIK BADAWCZYCH	10
DOBÓR PRÓBY	11
NARZĘDZIA BADAWCZE	13
ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ	14
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW	15
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	15
PROBLEM ALKOHOLOWY	17
PROBLEM NIKOTYNOWY	21
PROBLEM NARKOTYKOWY	26
PROBLEM PRZEMOCY	35
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE	43
KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH	45
UCZESTNICTWO W GRACH HAZARDOWYCH	48
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	51
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	51
PROBLEM ALKOHOLOWY	54
PROBLEM NIKOTYNOWY	60
PROBLEM NARKOTYKOWY	64
PROBLEM PRZEMOCY	69
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE	78
KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH	82
HAZARD	85
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH	87
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	87
PROBLEM UZALEŻNIEŃ Z PERSPEKTYWY SPRZEDAWCÓW	89

WNIOSKI I REKOMENDACJE PROFILAKTYCZNE.....	98
UCZNIOWIE	99
DOROŚLI MIESZKAŃCY.....	132
SPRZEDAWCY NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH	158
BIBLIOGRAFIA	163
SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW	165
SPIS TABEL	165
SPIS WYKRESÓW	167
SPIS RYSUNKÓW	170
ZAŁĄCZNIKI.....	171
ZAŁĄCZNIK NR 1	171
ZAŁĄCZNIK NR 2	175
ZAŁĄCZNIK NR 3	177

WPROWADZENIE

Żyjemy w erze globalizacji. Ma ona dla nas pozytywne jak i negatywne skutki. Według Doroty Czajkowskiej-Majewskiej globalizacja jest „*wehikułem postępu, poprawy warunków życia i zdrowia ludzkości*”¹. Panujące przekonanie o tym, że dzięki globalizacji nastąpiła poprawa warunków życiowych wielu społeczeństw, jest pozytywnym faktem, aczkolwiek trzeba mieć na uwadze to, że istnieją też negatywne konsekwencje globalizacyjne takie jak: zwiększenie ubóstwa, nasilanie się bezrobocia, bezdomności oraz wszelkie różnice między narodami bogatymi i biednymi. W rezultacie w społeczeństwie polskim powyższe problemy społeczne są coraz bardziej widoczne.

Jerzy Kwaśniewski przez problem społeczny rozumie takie zachowania ludzkie i zjawiska społeczne, które ze względu na swój charakter, skutki czy intensywność występowania postrzegane są i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domagające się rozwiązania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów:

- ❖ dotyczy wielu osób w społeczności,
- ❖ ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy,
- ❖ jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym,
- ❖ domaga się rozwiązania,
- ❖ można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie².

Jacek Wódz zauważa, że należy odróżnić problemy społeczne od patologii społecznej. Patologia wiąże się z widocznym łamaniem ładu społecznego, a także często jest zawiniona przez osoby nią objęte, natomiast problem społeczny jest zjawiskiem, które nie jest bezpośrednio zawinione przez osoby nim dotknięte. Problemy społeczne „(...) *następują często na skutek samego funkcjonowania systemu społecznego, albo pewnych społecznych zjawisk zewnętrznych i nie są celowym łamaniem ładu społecznego*”³.

¹ Czajkowska- Majewska D., *Człowiek globalny*, s. 99.

² Kwaśniewski J., *Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych*, s. 7.

³ Wódz J., *Socjologia dla prawników i politologów*, s. 172.

Do problemów społecznych, które w ostatnich dekadach dają najwyraźniej znać o sobie w polskiej rzeczywistości należy zaliczyć: alkoholizm, narkomanię, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawczą oraz wykluczenie społeczne. Każdy z tych problemów wymaga odmiennego podejścia i działań specjalistów.

Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Termin „diagnoza społeczna” używany jest w szerokim i węższym znaczeniu. W szerokim znaczeniu diagnozą społeczną są społeczne badania, w których zbiera się dane szczegółowe, porządkuje je i interpretuje w celu udzielenia odpowiedzi na pytania: *„Jak jest? Co to jest? Dlaczego tak jest?”*. Celem takiej diagnozy jest poznanie problemów, a przedmiotem są różne zjawiska społeczne. O diagnozie społecznej w węższym znaczeniu mówimy, gdy badania dotyczą rozpoznawania zdarzeń i sytuacji społecznych ze względu na ich dotkliwość i potrzebę zmian. Zgodnie z tą definicją, przedmiotem badania są zdarzenia i sytuacje społecznie dotkliwe, celem – zmiana społeczna, efektem zaś – przede wszystkim wnioski i zalecenia dla praktyki⁴. Diagnozę społeczną przeprowadza się w celu:

- ❖ identyfikacji przyczyn wywołujących sytuacje problemowe,
- ❖ wskazania wzajemnych związków pomiędzy problemami i kwestiami społecznymi,
- ❖ określenia skali problemów społecznych w danym układzie administracyjnym,
- ❖ identyfikacji regionalnych, lokalnych uwarunkowań problemów społecznych,
- ❖ analizy podejmowanych działań zmierzających do rozwiązania sytuacji problemowej lub jej złagodzenia,
- ❖ analizy proponowanych rozwiązań przez politykę społeczną regionu.

⁴ Szatur-Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej, s. 109.

Rzetelnie przeprowadzona diagnoza jest fundamentem do planowania różnych programów rozwiązywania problemów społecznych. Wiedza, którą dostarcza nam diagnoza, pozwala na odpowiednią alokację zasobów w polecane programy. Dlatego jakość wykonanej diagnozy jest znacząca dla tworzenia właściwych i adekwatnych działań w społeczeństwie.

Można wyróżnić kilka typów diagnozy społecznej, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej.

Źródło: Szatur-Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej

METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH

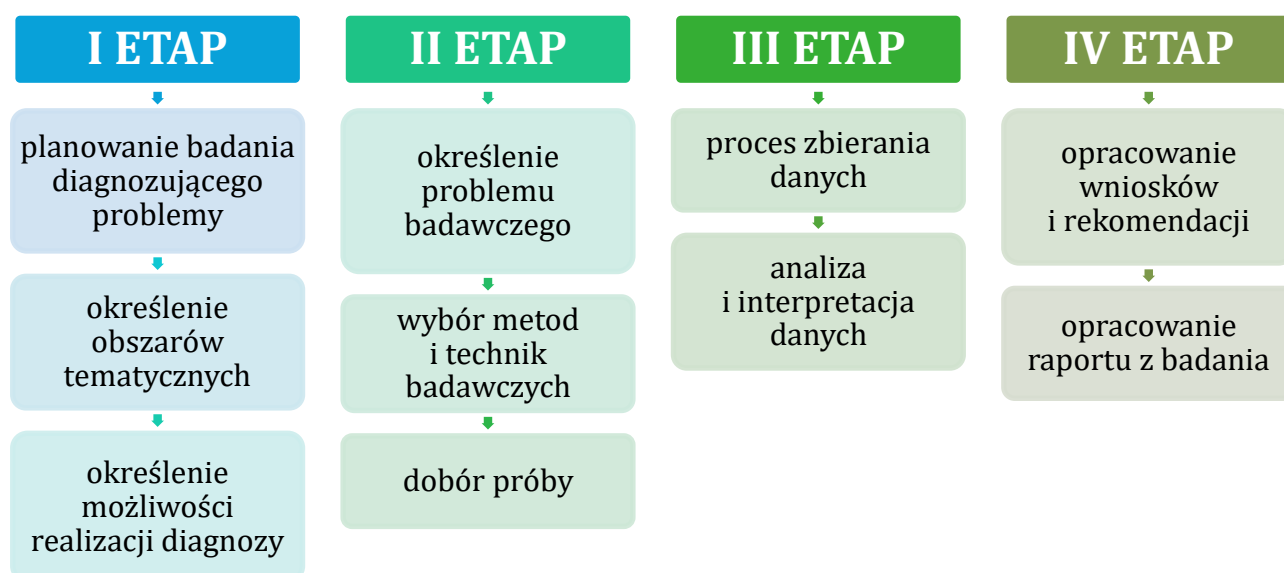
CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA

Niniejsza diagnoza realizowana na zlecenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pułtusku ma na celu ukazanie skali różnych problemów społecznych występujących na terenie Miasta i Gminy Pułtusk. Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- ❖ rozpoznania problemów występujących wśród dzieci, młodzieży, dorosłych mieszkańców oraz opinii sprzedawców napojów alkoholowych,
- ❖ określenia skali oraz zakresu występujących problemów,
- ❖ ukazania rozwiązań mających na celu wyjaśnienie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków.

Przeprowadzone badanie diagnozujące problemy społeczne składało się z kilku etapów, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 2. Etapy badania.

PROBLEMATYKA BADANIA

Poniżej zaprezentowane zostały problemy społeczne, do których odnosił się zakres prac badawczych.

- ❖ **PROBLEM ALKOHOLOWY (ALKOHOLIZM)** – według WHO to „wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę tradycyjnego i zwyczajowego spożycia albo poza ramy obyczajowego, przyjętego w całej społeczności, picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do tego prowadzą”⁵. Alkoholizm ściśle wiąże się z negatywnymi zjawiskami społecznymi takimi jak: bezrobocie, przemoc, ubóstwo, czy zachowania kryminalne. Problem alkoholowy wśród współczesnych społeczeństw jest problemem o bardzo szerokim zasięgu, w związku z tym tej kwestii poświęcono najwięcej miejsca w poniższej diagnozie.
- ❖ **PROBLEM NARKOTYKOWY (NARKOMANIA)** – według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, narkomania to: stałe lub okresowe używanie w celach niemedycznych środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich⁶. W niniejszym raporcie zwrócono uwagę przede wszystkim na następujące kwestie związane z owym zjawiskiem: rozpowszechnienie i dostępność narkotyków oraz dopalaczy, a także skala zjawiska wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży szkolnej na terenie Gminy.
- ❖ **PROBLEM NIKOTYNOWY (NIKOTYNIZM)** – jest zjawiskiem, które polega na regularnym zażywaniu tytoniu, w skład którego wchodzi nikotyna – silna trucizna oraz szereg innych substancji, które wykazują negatywny wpływ na nasz organizm. Nikotynizm jest uzależnieniem fizycznym i psychicznym. Został szczegółowo opisany w Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD 10. Niniejsza diagnoza ma na celu ukazanie skali uzależnienia, dostępności papierosów dla uczniów na terenie Gminy, a także skali problemu wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży.

⁵ Pilch T., Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, str. 92.

⁶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2050).

- ❖ **PROBLEM PRZEMOCY W RODZINIE** – przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: *Przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą*⁷.
- ❖ **PROBLEM PRZEMOCY RÓWIEŚNICZEJ** – WHO określa przemoc jako „użycie z rozmysłem siły lub groźenie nią, przeciw sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, co prowadzi do zranienia, śmierci, lub szkody psychicznej, a także do zaburzeń rozwojowych i upośledzenia społecznego”⁸. Nowym problemem, który pojawia się coraz częściej wśród polskich uczniów to zjawisko cyberbullyingu lub inaczej mówiąc cyberprzemocy. Poniższa tabela przedstawia różne sposoby rozumienia cech charakterystycznych dla systematycznej przemocy rówieśniczej w szkole i jej cyfrowego odpowiednika.
- ❖ **UZALEŻNIENIA BEHAVIORALNE** – Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne formalnie potwierdziło istnienie uzależnień/nałogów behawioralnych w maju 2013 roku poprzez opublikowanie piątej rewizji klasyfikacji DSM i włączenie zaburzenia uprawiania hazardu do kategorii zaburzeń i nałogów.
- ❖ **CYBERPRZEMOC** (cybermobbing, cyberbullying, agresja elektroniczna, elektroniczna przemoc rówieśnicza) – stosowanie przemocy poprzez: prześladowanie, zastraszanie, nękanie, wyśmiewanie innych osób z wykorzystaniem Internetu i narzędzi typu elektronicznego takich jak: SMS, e-mail, witryny internetowe, fora dyskusyjne w Internecie, portale społecznościowe i inne.

⁷ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1249.)

⁸ *Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania*, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007, s. 4.

Tabela 1. Dręczenie szkolne i cyberbullying - różne rozumienie właściwości dręczenia w tradycyjnym dręczeniu i cyberbullyingu.

Kryterium wyróżniające	Tradycyjny bullying	Cyberbullying
Powtarzalność	Wynika z wielokrotnego działania sprawców.	Może wynikać z cech samego materiału zamieszczonego w Internecie, który jest albo wielokrotnie kopiowany, albo długotrwale obecny; w obu tych przypadkach ofiara doświadcza powtarzalnej wiktymizacji.
Nierównowaga sił	Wynika z przewagi ilościowej, fizycznej lub psychologicznej sprawcy bądź sprawców.	Może wynikać z większych kompetencji sprawców w zakresie obsługi nowych technologii komunikacyjnych.
Intencjonalność	Jest operacjonalizowana najczęściej jako świadoma chęć skrzywdzenia ofiary.	Część badań wskazuje, że ze względu na cechy komunikacji zapośredniczonej (m.in. redukcja sygnałów niewerbalnych) niektórzy sprawcy nieświadomie krzywdzą ofiary.

Źródło: J. Pyżalski, *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*

Warto poznać przykłady agresji elektronicznej, z którą borykają się uczniowie szkół. Obejmuje ona następujące formy:

- ❖ flaming – agresywna wymiana zdań, np. na czacie lub w ramach grupy dyskusyjnej,
- ❖ prześladowanie (ang. *harassment*) – regularne przesyłanie nieprzyjemnych wiadomości do ofiary za pomocą elektronicznych kanałów komunikacji,
- ❖ kradzież tożsamości (ang. *impersonation*) – podszywanie się pod ofiarę,
- ❖ upublicznianie tajemnic (ang. *outing*) – udostępnianie prywatnych materiałów ofiary (np. zdjęcia),
- ❖ śledzenie (ang. *cyberstalking*) – inwigilacja ofiary i nękanie jej niechcianymi komunikatami,
- ❖ Happy Slapping – prowokowanie lub atakowanie innej osoby i dokumentowanie wydarzenia w postaci zdjęć lub filmu oraz upublicznienie nagrań lub zdjęć w Internecie,
- ❖ poniżenie (ang. *denigration*) – upublicznienie poniżających, nieprawdziwych informacji lub materiałów na temat ofiary,

- ❖ wykluczenie (ang. *exclusion*) – celowe usunięcie z listy kontaktów internetowych lub niedopuszczenie do niej ofiary,
- ❖ agresja techniczna – działania przeciwko sprzętowi komputerowemu ofiary bardziej niż przeciwko samej ofierze⁹.

WYBÓR METOD I TECHNIK BADAWCZYCH

Istotą badania było poznanie opinii oraz postaw mieszkańców na temat problemu alkoholowego, nikotynowego, narkotykowego, przemocy domowej, rówieśniczej, cyberprzemocy, profilaktyki, hazardu i korzystania z urządzeń elektronicznych. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań, zrealizowanych wśród trzech grup społecznych:

- ❖ dorosłych mieszkańców Gminy,
- ❖ uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych,
- ❖ sprzedawców napojów alkoholowych.

Każda grupa respondentów wniosła coś nowego względem badanych zagadnień i pozwoliła na ich lepszą diagnozę oraz głębsze zrozumienie.

Przez metodę badawczą rozumie się na ogół system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza¹⁰. Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedno, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu badań socjologicznych. Wszystko zależy od tego jakich danych potrzebujemy. Badacze jakościowi szukają odpowiedzi na pytania „jak?”, „dlaczego?”, skupiając się na pojedynczych jednostkach lub małych grupach. Badania te mają na celu zrozumienie głębszych przyczyn zachowań ludzi. Z racji tego, że obejmują niewielką liczbę badanych, wyników nie można uogólniać do całej populacji. Metody badań ilościowych posługują się głównie liczbami i odpowiadają na pytania „ile?” i „jak często?”. Ten typ badań przeprowadzany jest na większą skalę, niż w metodach jakościowych, a jego wyniki można przekładać na populację¹¹.

⁹ Pyżalski J., Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży, s. 126-128.

¹⁰ Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, s. 60.

¹¹ Przewłocka J., CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju, s. 97.

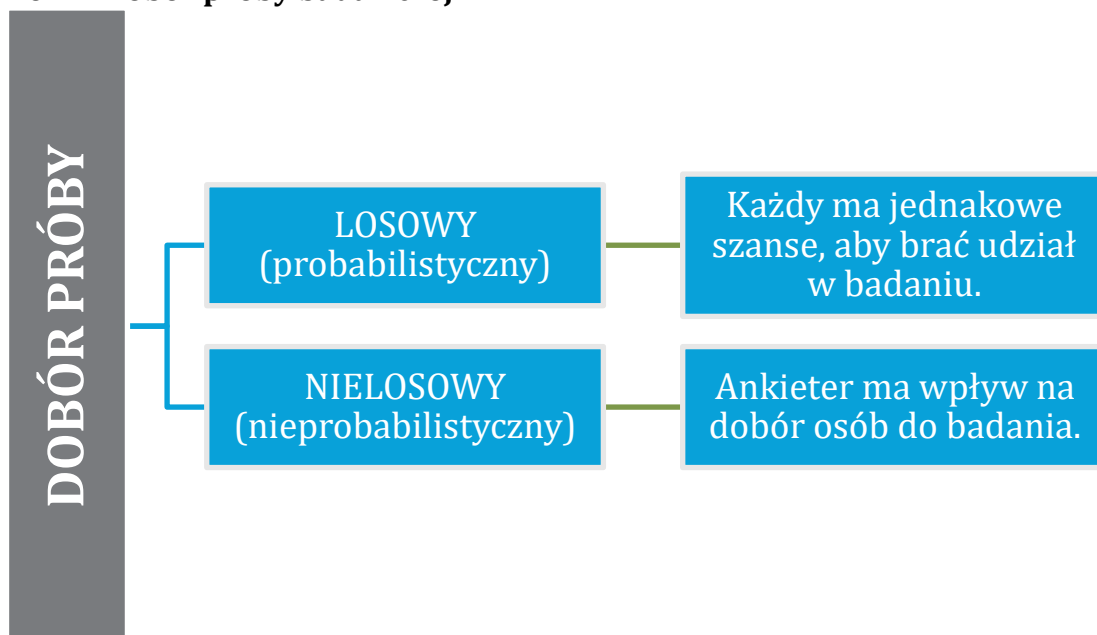
Badania wśród wszystkich grup badawczych zostały wykonane zgodnie z metodologią ilościową. W przypadku dorosłych mieszkańców oraz uczniów ankiety zostały przeprowadzone za pomocą techniki **CAWI** (*ang. Computer Assisted Web Interviews*). Technika ta polega na przeprowadzeniu ankiety, która jest dostępna online. Pozwala ona na anonimowość, dzięki czemu osoby biorące udział w badaniu czują się swobodnie. Przed przystąpieniem do ankietowania uczniów, za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrekcji placówki szkolnej na przeprowadzenie badania, udzielano informację o całkowitej anonimowości oraz o zasadach wypełniania kwestionariuszy, by zminimalizować ryzyko występowania braków danych. Badania wśród sprzedawców napojów alkoholowych zostały wykonane za pomocą techniki **CATI** (*ang. Computer-Assisted Telephone Interviewing*), która jest bardzo często wykorzystywana w badaniach rynkowych ze względu na krótki czas zbierania danych. Polega na przeprowadzeniu ankiety poprzez rozmowę telefoniczną z respondentem.

Rysunek 3. Wykorzystane techniki badawcze podczas badania.

DOBÓR PRÓBY

Najczęściej badana przez nas zbiorowość jest zbyt liczna, aby zbadać jej wszystkich członków, dlatego wybiera się jej reprezentację. Występują dwa typy doboru próby: losowy i nielosowy. Podejmując decyzję o wyborze doboru próby, powinniśmy kierować się tym, jaki jest cel naszych badań. Wykorzystany w diagnozie losowy dobór próby umożliwił pogłębienie badanych zjawisk związanych bezpośrednio z zagrożeniami społecznymi na terenie Gminy oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk.

Rysunek 4. Dobór próby badawczej.

Badania trwały od września do października 2021 roku i wzięło w nich udział łącznie **880 osób**. Ankietowanych uczniów było 628, dorosłych mieszkańców – 237, a sprzedawców napojów alkoholowych – 15.

Rysunek 5. Struktura próby badawczej.

NARZĘDZIA BADAWCZE

Badacze, którzy zajmują się tworzeniem narzędzi badawczych, rozróżniają dwa typy kwestionariusza:

- ❖ kwestionariusz ankiety, czyli gotowy formularz z pytaniami skierowanymi do respondentów. To właśnie ten typ kwestionariusza wykorzystywany jest przez naszą firmę w prowadzonych badaniach,
- ❖ kwestionariusz wywiadu składa się ze schematu pytań zadawanych przez ankietera, który wcześniej ma zaplanowaną ich formę i kolejność.

Kwestionariusz ankiety można podzielić na 3 części:

1. część adresowo-tytułowa – umieszcza się ją na pierwszej stronie naszej ankiety, gdzie wyszczególnione są takie kwestie jak: nazwa ośrodka badawczego, tytuł kwestionariusza oraz szczegółowe instrukcje dla naszego respondenta,
2. część merytoryczna – zawarte są w niej nasze pytania dotyczące zagadnienia, które badamy,
3. część metryczkowa – zawarte są w niej dane dotyczące respondenta, są to np. płeć, wykształcenie, stan cywilny, przedział wiekowy lub miejsce zamieszkania; informacje te pozwalają na korelacje z innymi pytaniami zawartymi w ankiecie.

Kwestionariusz ankiety użyty do zebrania danych miał podobną konstrukcję niezależnie od badanej grupy. Składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Ze względu na specyfikę poszczególnych grup dokonano spersonalizowania pytań, dostosowując ich charakter do profilu respondenta. Kwestionariusz wywiadu to zestawienie logicznie ułożonych i odpowiednio sformułowanych pytań, na które odpowiada respondent w trakcie realizowanego wywiadu osobistego.

Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy. Ewentualne dysproporcje związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych (maksymalnie +/- 1%).

ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ

Podczas prowadzenia badań społecznych wyróżnia się kilka podstawowych reguł, jakimi powinien kierować się badacz, aby nasze badania były prowadzone w sposób etyczny. Wśród nich wymienia się między innymi:

- ❖ świadomą zgodę respondenta, który ma pełną wiedzę, co do charakteru swojego uczestnictwa w badaniu,
- ❖ unikanie wprowadzania w błąd respondentów,
- ❖ zagwarantowanie badanym poufności oraz uszanowania ich prywatności,
- ❖ niedopuszczenie do sytuacji celowych pominięć i manipulacji w trakcie zbierania i analizy danych,
- ❖ podmiotowe traktowanie badanych osób,
- ❖ nieszkodzenie w żaden sposób badanym,
- ❖ jasne i precyzyjne informowanie badanych o korzyściach i obciążeniach¹².

Badane przez nas osoby wypełniały ankietę samodzielnie, co ma niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, uczestnicy zostawali informowani o pełnej anonimowości badania, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania arkusza ankiety, co sprawiło, że nasze badania prowadzone były w sposób etyczny.

¹² Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, s. 515-519.

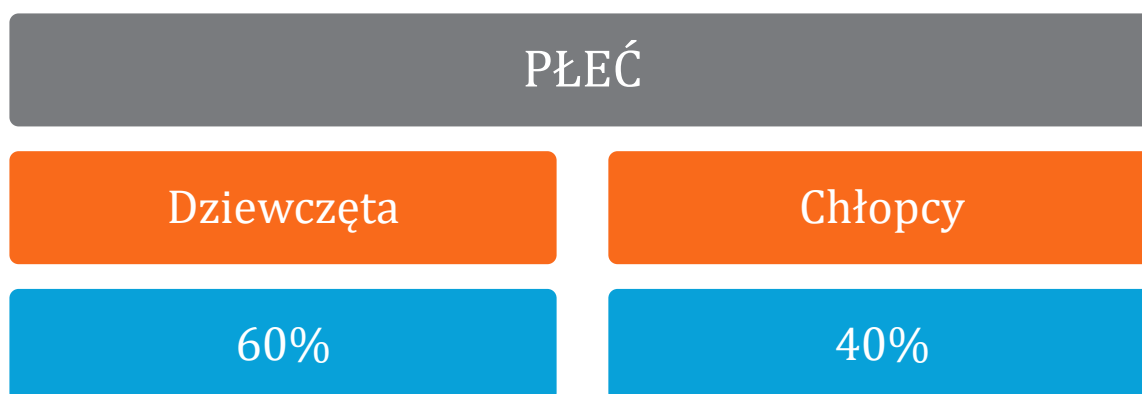
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień i przemocy z perspektywy dzieci i młodzieży. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety miały na celu oszacowanie występujących wśród uczniów problemów związanych ze spożywaniem alkoholu, zażywaniem narkotyków, sięganiem po papierosy, e-papierosy, przemocą domową, rówieśniczą, cyberprzemocą, a także poznanie opinii młodych mieszkańców na temat realizowanych w szkole działań profilaktycznych.

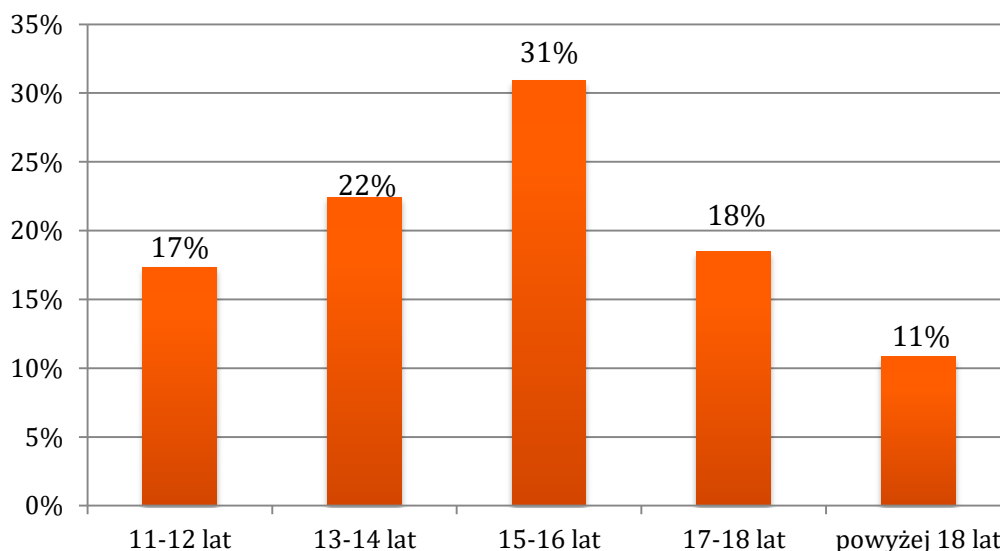
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

Uczniowie ze szkół znajdujących się na terenie gminy Pułtusk wypełnili 628 kwestionariuszy ankiet. Poniższy rysunek przedstawia strukturę badanej próby ze względu na płeć. Możemy zauważyć, że w badaniu diagnozującym problemy społeczne przewagę miały dziewczęta. Stanowiły one 60% ogółu, zaś chłopcy wypełnili 40% kwestionariuszy.

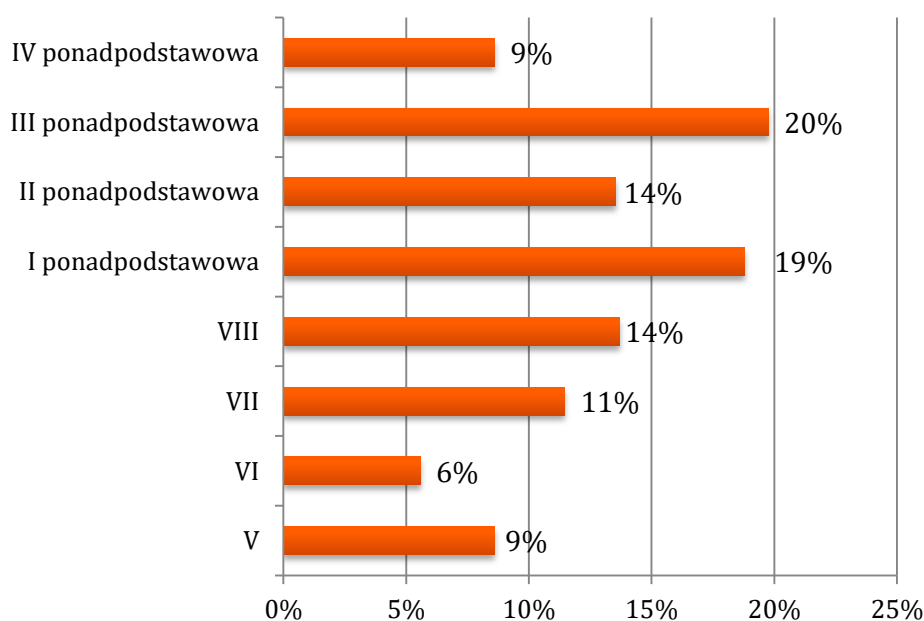
Rysunek 6. Płeć. N=628

Wśród uczniów biorących udział w badaniu, większość kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci mający 15-16 lat (31%), natomiast 22% badanych było w wieku 13-14 lat. 18% respondentów zadeklarowało wiek mieszczący się w przedziale 17-18 lat, 17% jest w wieku 11-12 lat, natomiast 11% ma powyżej 18 lat.

Wykres 1. Wiek. N=628

Poniższy wykres prezentuje strukturę badanej próby w podziale na przynależność do danej klasy. Najwięcej ankiet wypełnili uczniowie z III klasy szkoły ponadpodstawowej (20%), a nieco mniej z I klasy szkoły ponadpodstawowej (19%). 14% uczniów biorących udział w badaniu uczęszcza do VIII klasy szkoły podstawowej oraz II klasy szkoły ponadpodstawowej. 11% badanych uczęszcza do klasy VII, natomiast po 9% do klasy V oraz IV szkoły ponadpodstawowej. Najniższy odsetek stanowią badani z VI klasy (6%).

Wykres 2. Klasa. N=628

PROBLEM ALKOHOLOWY

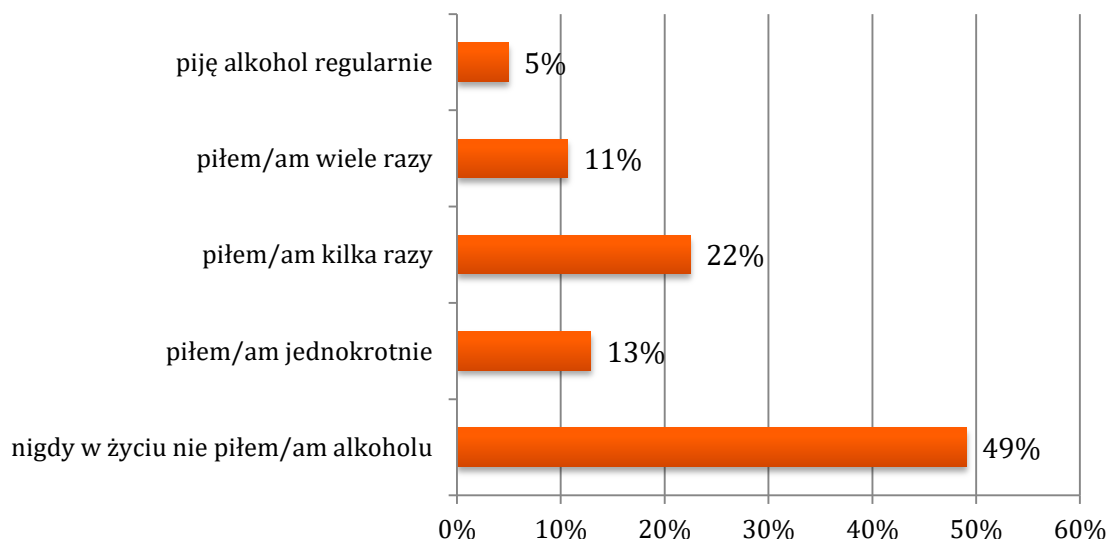
Realizowane na przestrzeni lat badania wśród dzieci i młodzieży wskazują na to, że alkohol jest jedną z najbardziej rozpowszechnionych substancji psychoaktywnych używanych przez młodych ludzi – sięgano po niego częściej niż po papierosy czy narkotyki. Niepokojące jest to, że picie alkoholu w młodym wieku jest szczególnie szkodliwe – może zaburzyć dalszy rozwój fizyczny i psychiczny nastolatków, osłabić funkcje poznawcze, takie jak pamięć czy koncentracja, a uszkodzenia mózgu spowodowane alkoholem bywają trwałe, utrudniając jego pracę także w dorosłości¹³. Powodów sięgania po alkohol przez dzieci i młodzież jest wiele, między innymi przyzwolenie ze strony rodziców, nieprawidłowe relacje rodzinne, łatwa dostępność, presja rówieśników, nieumiejętność radzenia sobie z problemami, czy też chęć ośmielenia się w kontaktach z rówieśnikami. Alkohol w wielu przypadkach stał się nieodłączną częścią zabaw, spotkań towarzyskich lub imprez sportowych. Spożywanie alkoholu przez dzieci i młodzież nie tylko zwiększa ryzyko wystąpienia problemów zdrowotnych, ale także podejmowania innych zachowań ryzykownych, czy też zagrożeń rozwoju osobistego (zaniedbywanie obowiązków szkolnych, konflikty z prawem, rodzicami, utrata zainteresowań). Pomimo tendencji spadkowej wskaźników picia alkoholu, polska młodzież nadal jest silnie zagrożona przez legalne substancje psychoaktywne. Z przeprowadzonego w 2019 roku badania ESPAD wynika, że po alkohol kiedykolwiek w życiu sięgnęło aż 80,0% uczniów z III klas gimnazjum, natomiast w czasie ostatnich 30 dni poprzedzających badanie – 46,7%. Ponadto zdecydowana większość nastolatków z III klas gimnazjów uważa, że zdobycie alkoholu jest bardzo łatwe lub dosyć łatwe¹⁴. Mając na uwadze dane statystyczne wskazujące na znaczne rozpowszechnienie spożywania alkoholu wśród młodzieży szkolnej oraz konsekwencje tego dla rozwoju młodych ludzi, konieczne jest realizowanie systematycznych i długoterminowych działań profilaktycznych o udowodnionej skuteczności z udziałem zarówno uczniów, jak i ich rodziców oraz nauczycieli.

¹³ *Jak rozmawiać z dzieckiem o alkoholu?*, Przewodnik dla rodziców, Trzymaj Pion, s.2.

¹⁴ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2020, s. 61.

Pierwsze z pytań skierowanych do uczniów, odnosiło się do częstotliwości spożywania przez młodych mieszkańców alkoholu. Zebrany materiał badawczy wykazał, że 49% nigdy go nie spożywało. Uczniowie, którzy zadeklarowali sięgnięcie po alkohol, pili go jednokrotnie (13%), kilka razy (22%), wiele razy (11%), natomiast 5% sięga po niego regularnie.

Wykres 3. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol? N=628

Na kolejne pytania odpowiadali ci uczniowie, którzy pili alkohol.

320 osób

Uczniowie, którzy spożywali alkohol zostali poproszeni o określenie, w jakim wieku pierwszy raz po niego sięgnęli. Odpowiedzi respondentów są następujące: 48% osób wskazało na 14-16 lat (154 osoby), 26% na 11-13 lat (85 osób), 14% na 17-18 lat (44 osoby), natomiast 12% miało wtedy mniej niż 10 lat (37 osób).

Tabela 2. W jakim wieku pierwszy raz spożyłeś/aś alkohol? N=320

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	12%	37
11-13 lat	26%	85
14-16 lat	48%	154
17-18 lat	14%	44

Kolejne pytanie zadane uczniom ze szkół znajdujących się na terenie gminy Pułtusk odnosiło się do częstotliwości spożycia alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Połowa respondentów nie piła alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem (158 osób, tj. 49%). W grupie badanych, którzy sięgali w tym okresie po alkohol, większość uczniów spożyło go 1-2 razy (87 osób, tj. 27%), a w dalszej kolejności 3-4 razy (35 osób, tj. 11%), więcej niż 7 razy (25 osób, tj. 8%) oraz 5-7 razy (15 osób, tj. 5%).

Tabela 3. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni? N=320

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
nie piłem/am alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni	49%	158
1 – 2 razy	27%	87
3 – 4 razy	11%	35
5 – 7 razy	5%	15
więcej niż 7 razy	8%	25

W ramach badań uzyskano informację o sposobie otrzymania/zdobycia alkoholu przez uczniów. Na podstawie wyników możemy stwierdzić, że największej ankietowanych zostało poczęstowanych alkoholem (178 osób, tj. 56%), rodzice dali do spróbowania (116 osób, tj. 36%) lub zakupili go sami (106 osób, tj. 33%). 20% uczniów poprosiło kogoś o kupno alkoholu (63 osoby), 14% wskazało, że dostało alkohol od starszych kolegów (44 osoby), a 11% podkraśćło go rodzicom (35 osób). Wśród innych odpowiedzi uczniowie wskazywali, że pili alkohol głównie na imprezach okolicznościowych, np. weselu lub urodzinach lub ktoś z rodziny dał im na spróbowanie.

Tabela 4. W jaki sposób otrzymałeś/aś – zdobyłeś/aś alkohol? N=320

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
ktoś mnie poczęstował	56%	178
rodzice dali mi spróbować	36%	116
kupiłem/am sobie sam/a	33%	106
poprosiłem/am kogoś o kupno	20%	63
dostałem/am od starszych kolegów	14%	44
podkraśćłem/am rodzicom	11%	35
inne	8%	26

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że nastolatki ze szkół na terenie gminy Pułtusk najczęściej sięgali po piwo (255 osób, tj. 81%). 58% wskazało na wódkę i szampana (po 182 osoby), 57% na wino (181 osób), 39% na likier i nalewkę (123 osoby), a 34% na whisky (108 osób). Wśród innych odpowiedzi pojawiły się takie alkohole jak: bimber, drinki, rum, sake i spirytus.

Tabela 5. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś? N=320

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
piwo	81%	255
wódka	58%	182
szampan	58%	182
wino	57%	181
likier, nalewka	39%	123
whisky	34%	108
inny	12%	37

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Badania wykazały, że spośród uczniów, którzy spożywali alkohol, zdecydowana większość nie doświadczyła z tego powodu żadnych przykrych konsekwencji (265 osób, tj. 84%). 26 uczniów wskazało, że doświadczyło kłótni lub bójki (8%), 23 osoby – problemów w rodzinie (7%), 17 respondentów – pogorszenia relacji koleżeńskich (5%), a po 4% badanych – problemów z Policją (14 osób) oraz wypadku lub uszkodzenia ciała (13 osób). Po 10 osób doznało problemów w szkole oraz problemów finansowych (po 3%).

Tabela 6. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu? N=320

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
nie miałem/am przykrych doświadczeń	84%	265
kłótnia lub bójka	8%	26
problemy w rodzinie	7%	23
pogorszenie relacji koleżeńskich	5%	17
inne	5%	15
problemy z Policją	4%	14
wypadek lub uszkodzenie ciała	4%	13
problemy w szkole	3%	10
problemy finansowe	3%	10

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Przeprowadzone badania wykazały, że podczas trwającej pandemii COVID-19 większość uczniów nie sięgała po alkohol częściej niż zwykle (236 osób, tj. 74%). Na zwiększenie częstotliwości spożywania alkoholu wskazało 10% uczniów (31 osób), natomiast 53 osoby miały trudność w odpowiedzi na to pytanie (17%).

Tabela 7. Czy w okresie trwającej pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po alkohol częściej niż zwykle? N=320

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	10%	31
nie	74%	236
trudno powiedzieć	17%	53

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

628 osób

PROBLEM NIKOTYNOWY

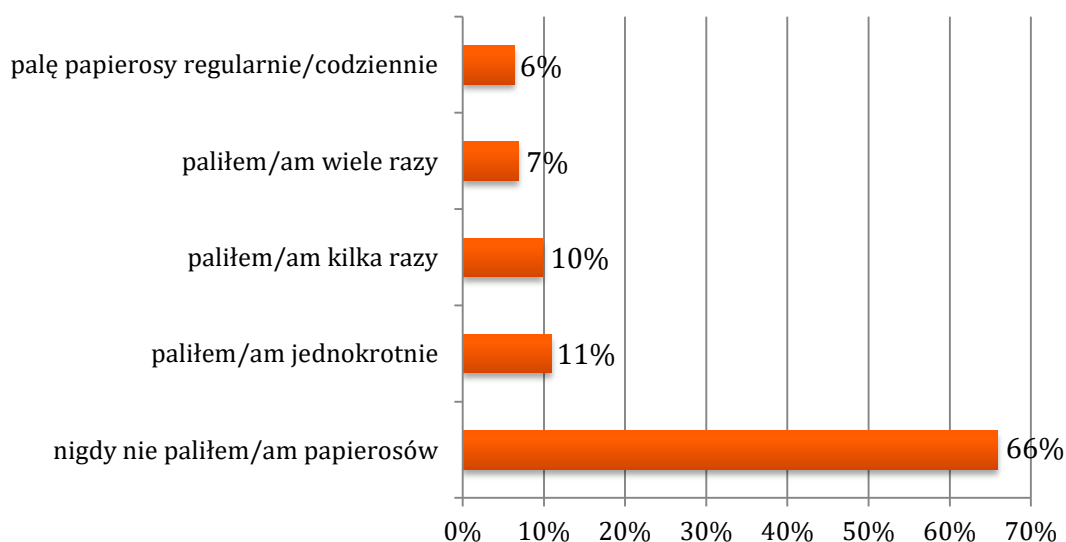
Zrealizowane dotychczas badania wśród dzieci i młodzieży pokazują, że palenie papierosów jest nieco mniej powszechne niż sięganie po alkohol, jednak również stanowi poważny problem wymagający podejmowania stanowczych i systematycznych działań profilaktycznych. Dane dotyczące palenia papierosów przez młodych ludzi są niepokojące - prawie połowa uczniów z III klas gimnazjum paliła papierosy (43,8%), a niemal co piąty uczeń sięgnął po nie 40 razy lub więcej¹⁵. Palenie papierosów zaczyna się od eksperymentowania, najczęściej w grupie rówieśniczej, a prowadzi do fatalnych w skutkach zdrowotnych nałogu. Wyzwaniem w zakresie działań profilaktycznych stały się również zyskujące w ostatnim czasie na popularności papierosy elektroniczne. Są one postrzegane jako mniej szkodliwe, dlatego młodym ludziom wydają się bardziej atrakcyjne. Liczba użytkowników elektronicznych papierosów jest bardzo wysoka, szczególnie w grupie nastolatków i młodych dorosłych. Jak wynika z przeprowadzonych badań, odsetek respondentów deklarujących użycie ich kiedykolwiek w życiu kształtuje się na poziomie 38%, natomiast w ciągu ostatnich 30 dni używał ich niemal co piąty

¹⁵ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2015, s.13.

uczeń. Coraz nowsze badania wykazują, że palenie e-papierosów wbrew powszechnie panującej wśród nastolatków opinii, również jest szkodliwe. Aerosol do e-papierosów, który użytkownicy wdychają, może zawierać szkodliwe substancje, w tym: acetaldehyd, formaldehyd, akroleinę, propanal, nikotynę, aceton, o-metyl-benzaldehyd, karcinogenne nitrozaminy.

W dalszej kolejności badaniu poddana została częstotliwość sięgania przez uczniów po papierosy. Z deklaracji respondentów wynika, że kontakt z nimi miało 34% ankietowanych, w tym 11% sięgnęło po nie jednokrotnie, 10% – kilka razy, 7% – wiele razy, natomiast 6% sięga po papierosy regularnie/codziennie.

Wykres 4. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić papierosy (wyroby tytoniowe, z pominięciem e-papierosów)? N=628

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy palili papierosy.

214 osób

W poniższej tabeli przedstawione zostały odpowiedzi uczniów na pytanie dotyczące wieku inicjacji nikotynowej. Możemy zauważyć, że po papierosy w wieku 14-16 lat sięgnęło 95 osób (44%), gdy miało 11-13 lat – 66 uczniów (31%), 34 osoby miały wtedy 17-18 lat (16%), natomiast mając mniej niż 10 lat – 19 badanych (9%).

Tabela 8. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś papierosy? N=214

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	9%	19
11-13 lat	31%	66
14-16 lat	44%	95
17-18 lat	16%	34

W ramach badań uzyskano również informacje dotyczące częstotliwości palenia papierosów przez uczniów. 49% badanych zadeklarowało, że nie sięgało po wyroby tytoniowe w ciągu ostatnich 30 dni (105 osób). 33 ankietowanych oświadczyło, że paliło 1-2 razy (15%), 18 uczniów – 3-4 razy (8%), 8 badanych – 5-10 razy (4%), natomiast najwięcej, bo 50 respondentów robiło to więcej niż 10 razy (23%).

Tabela 9. Jak często paliłeś(aś) papierosy w ciągu ostatnich 30 dni? N=214

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie paliłem/am papierosów w ciągu ostatnich 30 dni	49%	105
1 – 2 razy	15%	33
3 – 4 razy	8%	18
5 – 10 razy	4%	8
więcej niż 10 razy	23%	50

Młodzi mieszkańcy Gminy zostali poproszeni o określenie, czy w czasie izolacji spowodowanej pandemią COVID-19 sięgali po papierosy więcej razy niż zwykle. Do częstszego palenia papierosów przyznało się 32 uczniów (15%). Większość zadeklarowała, że nie paliła częściej (143 osoby, tj. 67%), a 39 badanych nie potrafiło stwierdzić, czy taka zależność miała miejsce (18%).

Tabela 10. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po papierosy częściej niż zwykle? N=214

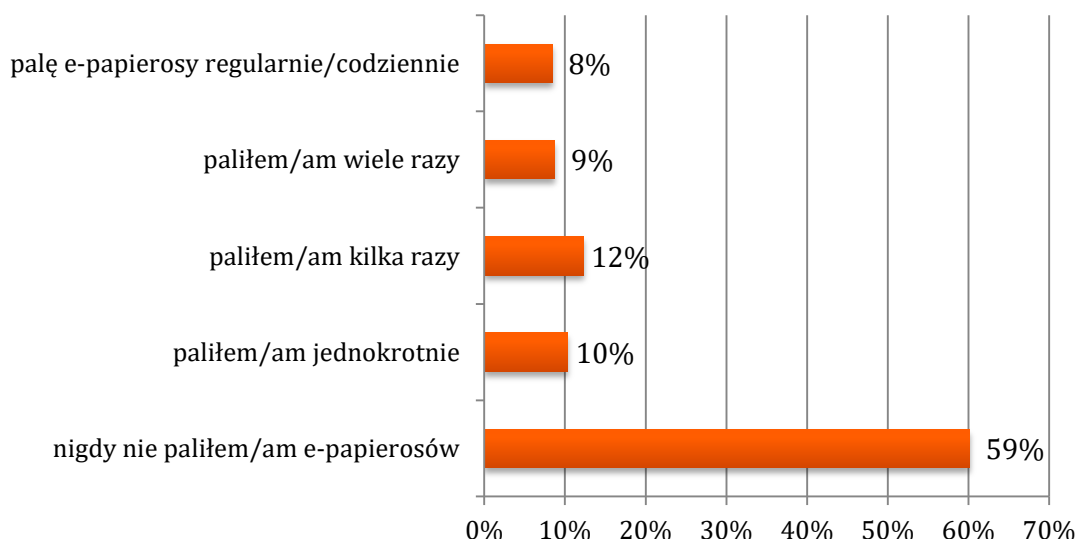
Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	15%	32
nie	67%	143
trudno powiedzieć	18%	39

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

628 osób

Badaniu poddana została również częstotliwość palenia przez uczniów e-papierosów. Z deklaracji respondentów wynika, że po elektroniczne papierosy sięgnęło 39% ankietowanych, w tym 10% paliło je jednokrotnie, 12% – kilka razy, 9% – wiele razy, natomiast 8% sięga po e-papierosy regularnie/codziennie.

Wykres 5. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić e-papierosy (papierosy elektroniczne)? N=628

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy palili e-papierosy.

250 osób

W ramach badań uzyskano również informacje na temat wieku, w którym badani uczniowie pierwszy raz zapalili e-papierosa. Większość sięgnęła po niego mając 14-16 lat (121 osób, tj. 48%). 91 ankietowanych wskazało na przedział wiekowy 11-13 lat (36%), 23 osoby miały wtedy 17-18 lat (9%), natomiast 15 badanych – mniej niż 10 lat (6%).

Tabela 11. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś e-papierosy? N=250

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	6%	15
11-13 lat	36%	91
14-16 lat	48%	121
17-18 lat	9%	23

Częstotliwość palenia e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem przedstawiona została w kolejnej tabeli. Z zebranych danych wynika, że w tym okresie po elektroniczne papierosy sięgnęło 127 badanych (51%), w tym 32 uczniów – 1-2 razy (13%), 20 osób – 3-4 razy (8%), 10 badanych – 5-10 razy (4%), natomiast 65 uczniów – więcej niż 10 razy (26%).

Tabela 12. Jak często paliłeś/aś e-papierosy w ciągu ostatnich 30 dni? N=250

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
nie paliłem/am e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni	49%	123
1 – 2 razy	13%	32
3 – 4 razy	8%	20
5 – 10 razy	4%	10
więcej niż 10 razy	26%	65

Młodzi mieszkańcy Gminy zostali poproszeni o określenie, czy w czasie izolacji spowodowanej pandemią COVID-19 sięgali po e-papierosy więcej razy niż zwykle. Do częstszego palenia e-papierosów przyznało się 45 uczniów (18%). Ponad połowa zadeklarowała, że nie paliła częściej (183 osoby, tj. 73%), a 22 badanych nie potrafiło stwierdzić, czy taka zależność miała miejsce (9%).

Tabela 13. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po e-papierosy częściej niż zwykle? N=250

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
tak	18%	45
nie	73%	183
trudno powiedzieć	9%	22

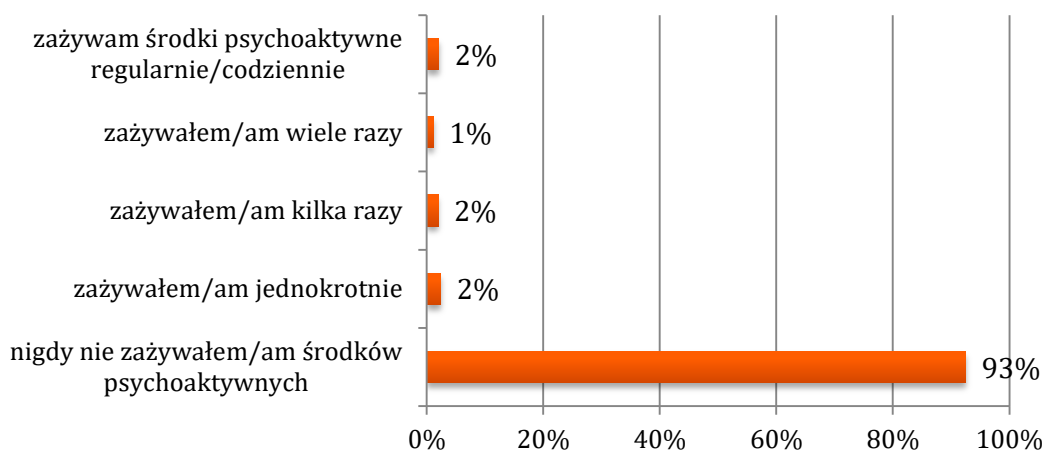
PROBLEM NARKOTYKOWY

W dzisiejszych czasach nielegalne substancje psychoaktywne są dla nastolatków stosunkowo łatwo dostępne. Jak wynika z deklaracji uczniów, zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby bardzo łatwe lub dosyć łatwe dla 40% uczniów z III klasy gimnazjum. Na łatwość zdobycia amfetaminy wskazał prawie co piąty uczeń, a dopalaczy co trzeci. Młodzi ludzie sięgają po środki psychoaktywne między innymi z ciekawości, nieumiejętności poradzenia sobie z problemami, chęci zaimponowania w towarzystwie, czy też ze względu na chęć lepszej zabawy. Powodów może być wiele, a motywy takiego zachowania często mają złożony charakter. Bazując na uzyskanych wynikach badań ogólnopolskich możemy stwierdzić, że bezpośredni kontakt z marihuaną lub haszyszem miał 1 na 4 uczniów, amfetaminą 4,2% badanej młodzieży, natomiast leki przeciwbólowe w celu odurzania się przyjmowało 6,6% ankietowanych¹⁶. Chociaż skala używania narkotyków i dopalaczy jest nieporównywalnie mniejsza niż alkoholu i tytoniu, po substancje te sięga wielu młodych ludzi. Zjawisko to stanowi nie lada wyzwanie profilaktyczne ze względu na związane z nim wielopłaszczyznowe konsekwencje.

Następny z analizowanych w Diagnozie obszarów dotyczył zażywania narkotyków, dopalaczy i innych środków psychoaktywnych. W celu dogłębnej analizy tego problemu respondentom zadano pytanie o to, ile razy w życiu zdarzyło im się zażywać tego typu substancje. Do sięgnięcia po środki psychoaktywne przyznało się 7% uczniów, z czego 2% robiło to jednokrotnie, kolejne 2% – kilka razy, 1% – wiele razy, natomiast 2% badanych odpowiedziało, że zażywa środki psychoaktywne regularnie/codziennie.

¹⁶ Sierosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną*, raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 roku, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD, Warszawa 2020, s. 43.

Wykres 6. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N=628

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy zażywali środki psychoaktywne.

47 osób

Poniższa tabela przedstawia częstotliwość zażywania substancji psychoaktywnych przez uczniów w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Wśród osób, które deklarowały zażywanie tego typu środków, ponad połowa nie sięgnęła po nie w ciągu ostatniego miesiąca (25 osób, tj. 53%). Miesiąc przed badaniem narkotyki lub dopalacze zażywało 22 uczniów (47%), w tym: 5 osób – 1-2 razy (11%), 1 ankietowany – 3-4 razy (2%), 2 respondentów – 5-10 razy (4%), natomiast aż 14 badanych – więcej niż 10 razy (30%).

Tabela 14. Jak często zażywałeś/aś narkotyki/dopalacze w ciągu ostatnich 30 dni? N=47

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie zażywałem/am narkotyków/dopalaczy w ciągu ostatnich 30 dni	53%	25
1 – 2 razy	11%	5
3 – 4 razy	2%	1
5 – 10 razy	4%	2
więcej niż 10 razy	30%	14

Podczas realizacji badań, określony został również wiek inicjacji narkotykowej uczniów, którzy mieli kontakt z tego typu substancjami. 17 respondentów przyznało, że po narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne sięgnęło po raz pierwszy mając mniej niż 10 lat (36%), 7 osób miało wtedy 11-13 lat (16%), 12 badanych – 14-16 lat (24%), natomiast 11 respondentów – 17-18 lat (23%).

Tabela 15. Ile miałeś/aś lat, kiedy po raz pierwszy zażyłeś/aś jakieś narkotyki/ dopalacze/ inne środki psychoaktywne? N=47

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
mniej niż 10 lat	36%	17
11-13 lat	16%	7
14-16 lat	24%	12
17-18 lat	23%	11

Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o rodzaj zażywanych substancji. Większość uczniów zaznaczyło, że próbowało marihuany lub haszyszu (38 osób, tj. 50%). W dalszej kolejności wskazywano na: kokainę (17 osób, tj. 36%), metamfetaminę (16 osób, tj. 34%), amfetaminę (15 osób, tj. 32%), leki w celu odurzenia (14 osób, tj. 30%), grzyby halucynogenne, ekstazy, LSD oraz mefedron (po 13 osób, tj. 28%). 11 uczniów zażywało dopalacze (23%), 9 badanych – substancje wziewne (19%), a 8 respondentów – sterydy anaboliczne (17%).

Tabela 16. Jakie były to substancje? N=47

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
marihuana lub haszysz	81%	38
kokaina	36%	17
metamfetamina	34%	16
amfetamina	32%	15
leki w celu odurzenia	30%	14
grzyby halucynogenne	28%	13
ekstazy	28%	13
LSD	28%	13
mefedron	28%	13
dopalacze	23%	11
substancje wziewne	19%	9
sterydy anaboliczne	17%	8
inne	17%	8

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Uczniowie, którzy spożywali substancje psychoaktywne zostali także poproszeni o określenie, od kogo je otrzymali. Z odpowiedzi co trzeciego respondenta wynika, że nie wiedzą skąd je otrzymali (16 osób, tj. 34%) lub brali je wspólnie w grupie przyjaciół (14 osób, tj. 30%). Co czwarty badany dostał substancje psychoaktywne od kolegi/

koleżanki (13 osób, tj. 28%), a co piąty kupił od kogoś znanego ze słyszenia, ale nie osobiście (10 osób, tj. 21%) lub dostał od starszego brata lub siostry (9 osób, tj. 19%). 7 uczniów wskazało na takie odpowiedzi jak: dostanie substancji od kogoś znanego ze słyszenia, ale nie osobiście oraz kupienie od kolegi lub obcej osoby (po 15%). 6 badanych otrzymało substancje psychoaktywne nieświadomie (13%), a 5 ankietowanych dostało je od obcej osoby lub kupiło przez Internet (po 11%).

Tabela 17. Skąd wzięłeś(ęłaś) tę substancję? N=47

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie wiem	34%	16
braliśmy to wspólnie, w grupie przyjaciół	30%	14
dostałem/am od kolegi/koleżanki	28%	13
kupiłem/am od kogoś znanego mi ze słyszenia, ale nie osobiście	21%	10
dostałem/am od starszego brata lub siostry	19%	9
dostałem/am od kogoś, kogo znałem/am ze słyszenia, ale nie osobiście	15%	7
kupiłem/am od kolegi	15%	7
kupiłem/am od obcej osoby	15%	7
inne	15%	7
otrzymałem/am ją nieświadomie (bez mojej zgody)	13%	6
dostałem/am od obcej osoby	11%	5
kupiłem/am przez Internet	11%	5

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Interesowało nas również to, czy uczniowie, którzy sięgnęli po środki psychoaktywne, doświadczyli w związku z tym jakichś przykrych konsekwencji. Badania wykazały, że doznało ich 21 uczniów (41%), w tym najczęściej wskazywano na: problemy finansowe i wypadek lub uszkodzenie ciała (po 10 osób, tj. 23%), pogorszenie relacji koleżeńskich, problemy z Policją oraz kłótnię lub bójkę (po 9 osób, tj. 20%). 8 osób doznało problemów w szkole (18%), a 6 badanych – problemów rodzinnych (14%).

Tabela 18. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy? N=47

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem/am przykrych doświadczeń	59%	26
problemy finansowe	23%	10
wypadek lub uszkodzenie ciała	23%	10
pogorszenie relacji koleżeńskich	20%	9
problemy z Policją	20%	9
kłótnia lub bójka	20%	9
problemy w szkole	18%	8
problemy w rodzinie	14%	6
inne	11%	5

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Młodzi mieszkańcy Gminy zostali poproszeni o określenie, czy w czasie izolacji spowodowanej pandemią COVID-19 sięgali po substancje psychoaktywne więcej razy niż zwykle. Do częstszego ich zażywania przyznało się 13 uczniów (28%). Ponad połowa zadeklarowała, że nie robiła tego częściej (27 osób, tj. 57%), a 7 badanych nie potrafiło stwierdzić, czy taka zależność miała miejsce (15%).

Tabela 19. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po substancje psychoaktywne częściej niż zwykle? N=47

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	28%	13
nie	57%	27
trudno powiedzieć	15%	7

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

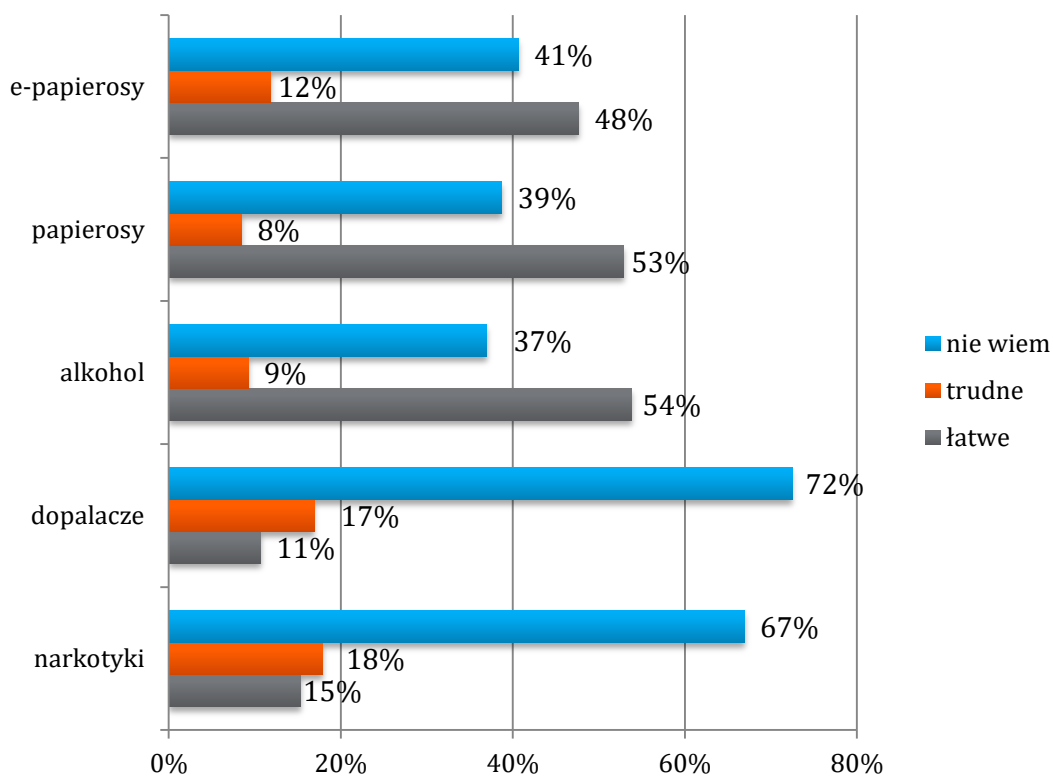
628 osób

W następnej kolejności uczniowie zostali poproszeni o ocenę dostępności narkotyków, dopalaczy, alkoholu, papierosów i e-papierosów w swojej miejscowości. Zebrany materiał badawczy wykazał, że:

- ❖ narkotyki są łatwe do zdobycia dla 15% ankietowanych, a trudne dla 18%,
- ❖ dopalacze są łatwe do zdobycia dla 11% ankietowanych, a trudne dla 17%,
- ❖ alkohol jest łatwy do zdobycia dla 54% ankietowanych, a trudny dla 9%,

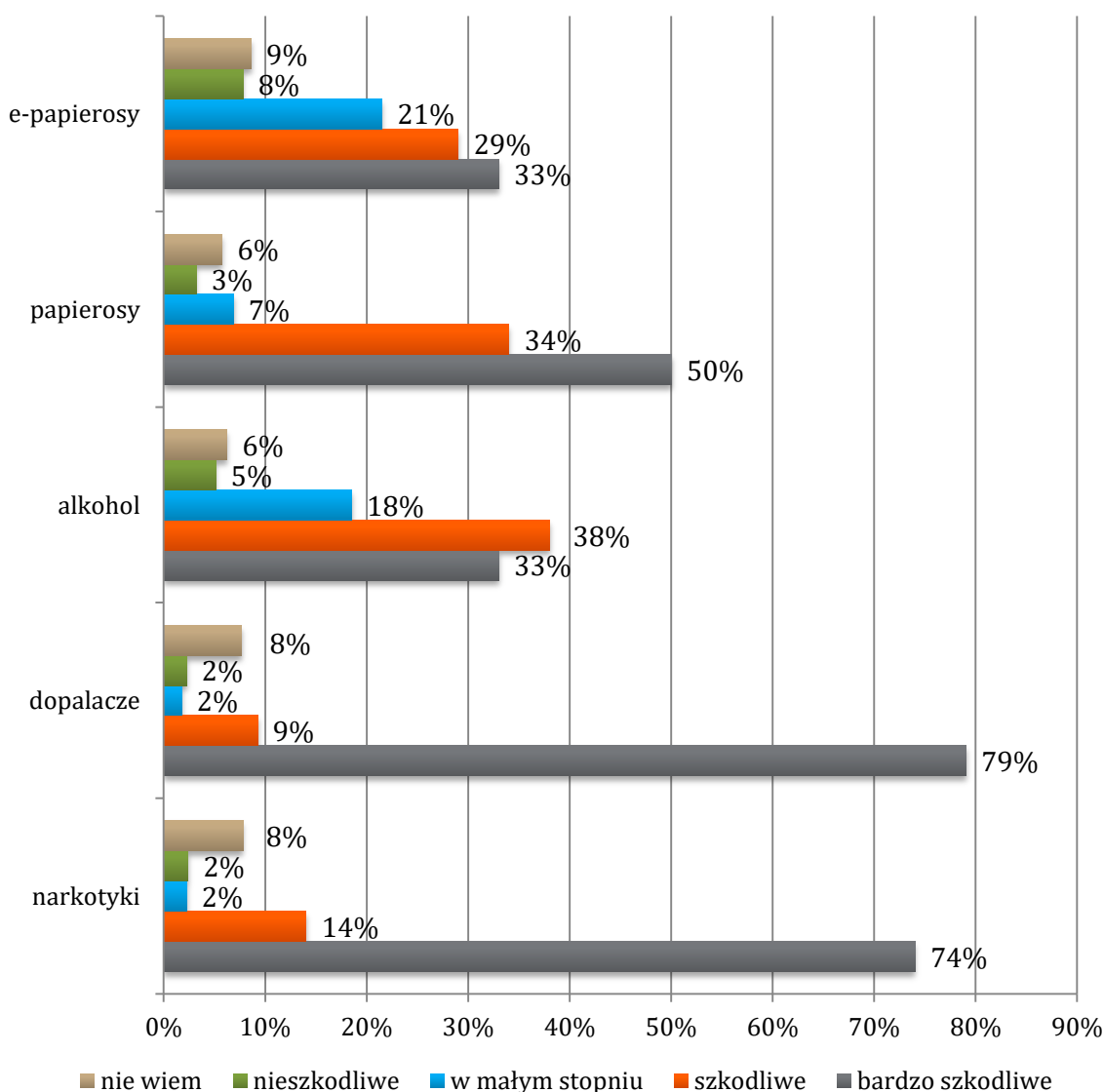
- ❖ papierosy są łatwe do zdobycia dla 53% ankietowanych, a trudne dla 8%,
- ❖ e-papierosy są łatwe do zdobycia dla 48% ankietowanych, a trudne dla 12%.

Wykres 7. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy w swojej miejscowości byłoby to: N=628

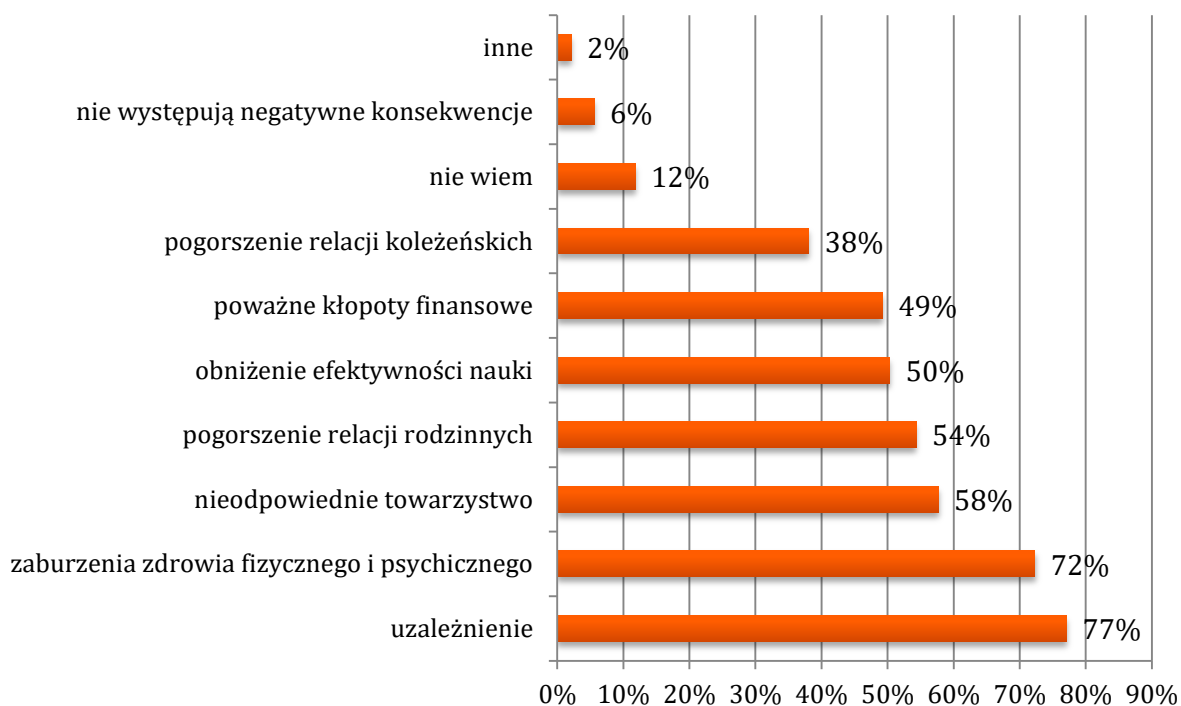
Ocena szkodliwości dla zdrowia dopalaczy, narkotyków, alkoholu, e-papierosów i papierosów uczniów przedstawia się następująco:

- ❖ szkodliwość dopalaczy i narkotyków dostrzega łącznie po 88% badanych, alkoholu – 71%, e-papierosów – 62%, natomiast papierosów – 84%,
- ❖ ze szkodliwości niżej wymienionych substancji nie zdaje sobie sprawy 4% uczniów w przypadku dopalaczy i narkotyków, 23% uczniów w przypadku alkoholu, 29% jeśli chodzi o e-papierosy i 10% jeśli chodzi o papierosy,
- ❖ brak wiedzy na temat szkodliwości dopalaczy i narkotyków ma po 8% uczniów, alkoholu i papierosów – 6%, natomiast e-papierosów – 9%.

Wykres 8. Jak oceniasz szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia? N=628

Uczniów poproszono również o odpowiedź na pytanie, jakie według nich mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów. Respondenci najczęściej wskazywali na uzależnienie (77%) oraz zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego (72%). Innymi konsekwencjami według badanych są kolejno według liczby wskazań: nieodpowiednie towarzystwo (58%), pogorszenie relacji rodzinnych (54%), obniżenie efektywności nauki (50%), poważne kłopoty finansowe (49%) oraz pogorszenie relacji koleżeńskich (38%). Tylko 6% uczniów stwierdziło, że nie występują negatywne konsekwencje związane z zażywaniem tych substancji, natomiast 12% nie potrafiło określić swojego stanowiska w tym zakresie ze względu na brak wiedzy. Wśród innych odpowiedzi uczniowie wyróżnili problemy ze zdrowiem, śmierć oraz pogorszenie relacji rodzinnych.

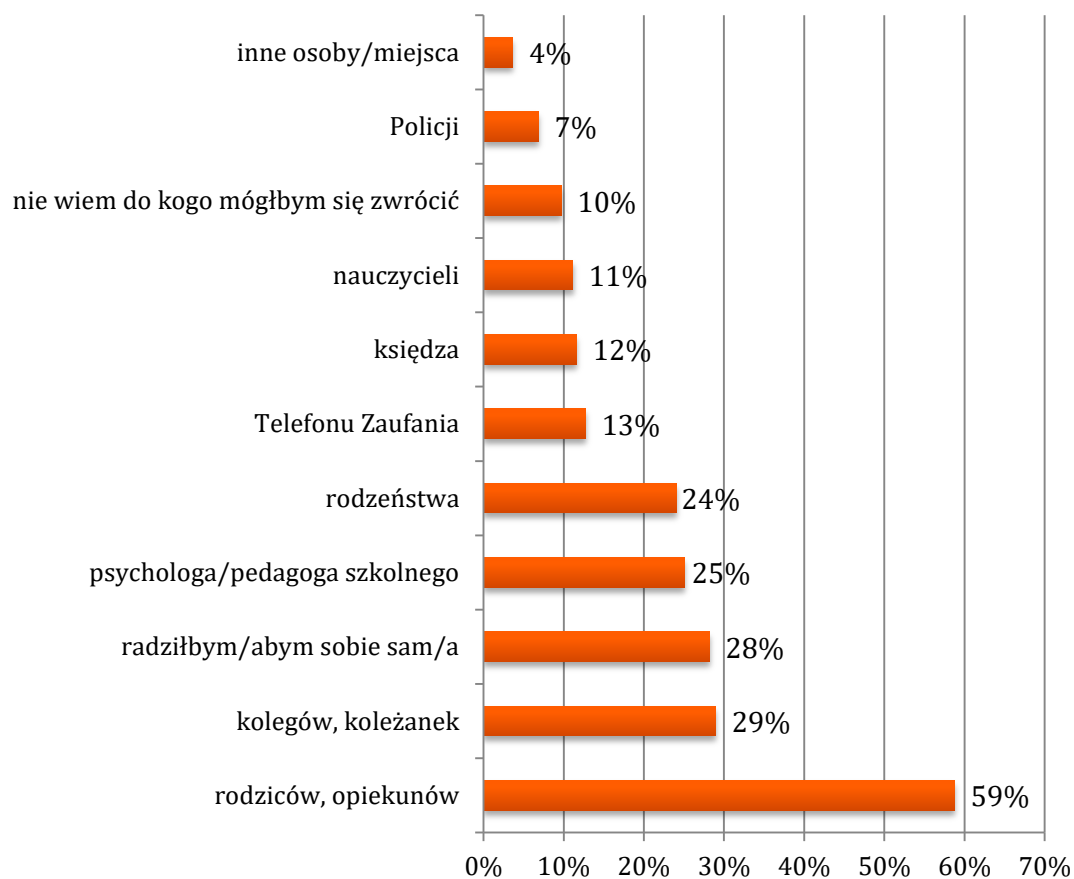
Wykres 9. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów? N=628

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W przypadku problemów związanych z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami, zdecydowana większość młodych mieszkańców gminy Pułtusk zwróciłaby się o pomoc do rodziców/opiekunów (59%). Na drugim miejscu pod względem liczby wskazań znaleźli się koledzy/koleżanki (28%), natomiast na trzecim – radzenie sobie samemu z problemem (28%). Średnio co czwarty badany przyznał, że w razie problemów zwróciłby się do pedagoga/psychologa szkolnego (25%) lub rodzeństwa (24%). Tylko 13% skorzystałoby z Telefonu Zaufania, 12% badanych zwróciłoby się o pomoc do księdza, a 11% do nauczycieli. 10% ankietowanych nie wie, gdzie mogłoby uzyskać pomoc. Wśród innych odpowiedzi znalazły się takie osoby jak: przyjaciółka, chłopak oraz psycholog.

Wykres 10. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami? N=628

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

PROBLEM PRZEMOCY

Wyniki badań ogólnopolskich dotyczące krzywdzenia dzieci są niepokojące: siedmiu na dziesięciu nastolatków w wieku 11-17 lat doświadczyło w swoim życiu przynajmniej jednej z siedmiu kategorii krzywdzenia, przemocy ze strony bliskich dorosłych doświadczyło 41%, a świadkami przemocy domowej było 15% badanych uczniów¹⁷. Doświadczenie przemocy w rodzinie niesie za sobą poważne konsekwencje zarówno w okresie dorastania jak i w dorosłym życiu. Mając na uwadze szeroko dostępną wiedzę o następstwach stosowania przemocy wobec dzieci, szczególnie niepokojące jest to, że część społeczeństwa nadal aprobuje stosowanie kar cielesnych w procesie wychowania. Z *Raportu Rzecznika Praw Dziecka* z 2017 roku wynika, że połowa Polaków uważa (52%), iż są sytuacje kiedy dziecko należy ukarać kłapsem, a zdecydowani przeciwnicy takich zachowań stanowią jedynie co piątą społeczeństwa (21%)¹⁸. Liczne konsekwencje zarówno dla zdrowia fizycznego, jak i psychicznego niesie za sobą również przemoc rówieśnicza – najczęściej doświadczana przez dzieci i młodzież kategoria wiktylizacji. Skalę zjawiska przemocy rówieśniczej prezentuje „Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci” zrealizowana przez *Fundację Dajemy Dzieciom Siłę* w 2018 roku. Skala zjawiska jest bardzo duża: ponad połowa uczniów (57%) padła ofiarą przynajmniej jednej formy przemocy rówieśniczej, najczęściej przemocy fizycznej, w dalszej kolejności przemocy psychicznej, napaści zbiorowej ze strony rówieśników, znęcania się i przemocy na randce¹⁹. Konsekwencje doświadczania przemocy ze strony rówieśników mogą być tragiczne w skutkach. Do następstw tego należy nie tylko poczucie osamotnienia, czy też obniżenie samooceny, ale także depresja i myśli samobójcze. Biorąc pod uwagę powyższe informacje nie podlega wątpliwości, że diagnoza skali problemu przemocy wobec dzieci powinna być prowadzona systematycznie, aby wiedzieć, jak poważny jest to problem, czy wprowadzane rozwiązania profilaktyczne i pomocowe są skuteczne, i wreszcie aby zaplanować odpowiednie oraz skuteczne działania w zakresie przeciwdziałania przemocy.

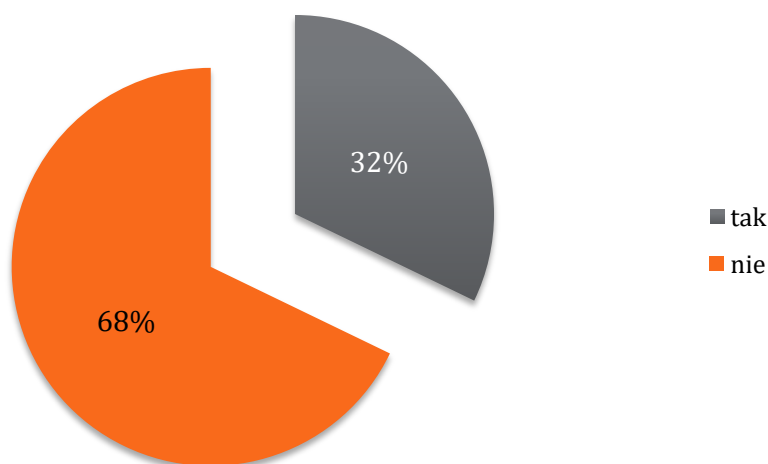
¹⁷ *Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci: raport z badań*, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Warszawa 2018.

¹⁸ Jarosz E., *Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!* Raport Rzecznika Praw Dziecka, Uniwersytet Śląski 2017.

¹⁹ Jarosz E., *Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!*

Kolejne pytanie zadane respondentom miało na celu oszacowanie skali problemu przemocy wśród dzieci i młodzieży z gminy Pułtusk. Uczniów spytano o to, czy zdarzyło im się doświadczyć przemocy. Twierdząco na to pytanie odpowiedział co trzeci badany, tj. 32%.

Wykres 11. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy? N=628

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy doświadczyli przemocy.

202 osoby

W celu pogłębionej analizy określono również, jakie osoby stosowały przemoc wobec uczniów. Na podstawie udzielonych odpowiedzi możemy stwierdzić, że ankietowani najczęściej doświadczali przemocy ze strony kolegów ze szkoły (87 osób, tj. 46%) oraz znajomych (58 osób, tj. 31%). Doświadczenie przemocy ze strony rodzeństwa zadeklarowało 52 uczniów (28%), ze strony taty – 38 osób (20%), a ze strony mamy – 26 badanych (14%). Wśród pozostałych odpowiedzi uczniowie wskazywali, że doświadczyli przemocy ze strony przypadkowych osób, kolegów oraz wujka (52 osoby, tj. 28%).

Tabela 20. Kto stosował wobec Ciebie przemoc? N=202

Odpowiedź	%	Liczba odp.
koledzy ze szkoły	46%	87
znajomi	31%	58
rodzeństwo	28%	52
inne osoby	28%	52
tata	20%	38
mama	14%	26

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Poniższa tabela przedstawia odpowiedzi uczniów na pytanie o rodzaje doznawanej przemocy. Możemy zauważyć, że:

- ❖ przemocy psychicznej doświadczyło 128 uczniów (72%),
- ❖ przemocy fizycznej doznało 102 respondentów (57%),
- ❖ przemocy seksualnej doświadczyło 38 ankietowanych (21%),
- ❖ zaniedbania doznało 26 badanych (15%).

Tabela 21. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś? N=202

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś cię przezywał, groził ci, upokarzał, straszył, wyśmiewał itp.	72%	128
ktoś cię bił, kopał, szarpał, dusił, popychał, spoliczkował itp.	57%	102
ktoś dotykał cię w miejsca, w które sobie tego nie życzyłeś/aś, ktoś mówił o twoim ciele w sposób który cię zawstydział itp.	21%	38
nie miałeś/aś zapewnionej opieki kiedy byłeś/aś chory/a, wsparcia i pomocy od rodziców/opiekunów kiedy miałeś/aś problemy, dostawałeś/aś zbyt mało jedzenia dlatego przez dłuższy czas byłeś/aś głodny/a itp.	15%	26

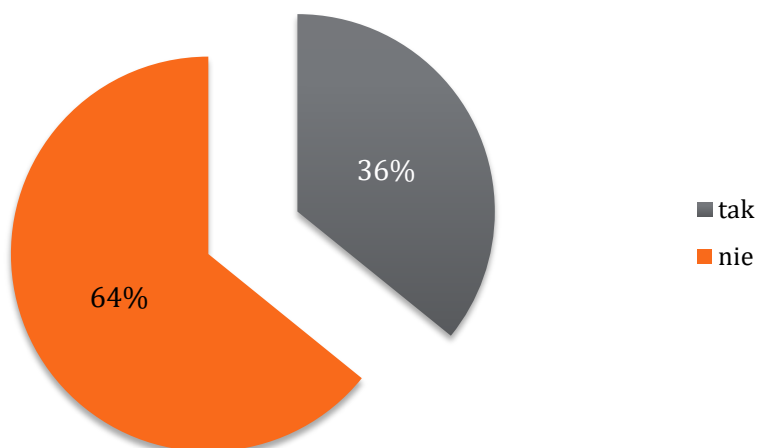
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

628 osób

W kolejnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o określenie tego, czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której to oni zastosowali przemoc wobec innych osób. Niepokojący jest fakt, że do takiego zachowania przyznał się co trzeci badany (36%).

Wykres 12. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby? N=628

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy przyznali, że stosowali przemoc.

225 osób

Badani uczniowie w dalszej kolejności zostali poproszeni o określenie rodzaju przemocy, jaką zastosowali. Z odpowiedzi respondentów wynika, że:

- ❖ przemoc psychiczną stosowało 141 uczniów (69%),
- ❖ przemoc fizyczną zastosowało 130 badanych (63%),
- ❖ przemoc seksualną stosowało 12 osób (6%).

Tabela 22. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś? N=225

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przeżywałeś/aś kogoś, groziłeś/aś komuś, upokarzałeś/aś kogoś, straszyłeś/aś, wyśmiewałeś/aś itp.	69%	141
biłeś/aś kogoś, kopąłeś/aś, szarpałeś/aś, dusiłeś/aś, popychałeś/aś, spoliczkowałeś/aś itp.	63%	130
dotykałeś/aś kogoś w miejsca, w które sobie ta osoba tego nie życzył/a, mówiłeś/aś o czymś ciele w sposób który ją zawstydział itp.	6%	12

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W dalszej kolejności analizie poddane zostały odpowiedzi uczniów na pytanie o to, wobec kogo zdarzyło im się stosować przemoc. Przeważająca część ankietowanych przyznała się do przemocy wobec rówieśników – wskazało na to 138 osób, tj. 64%. Odpowiedzi 83 respondentów padły na rodzeństwo (38%), 42 uczniów na inne osoby

(19%), w tym głównie na kolegów, obce osoby, w obronie własnej lub znajomych, a 13 osób wskazało na rodziców (6%).

Tabela 23. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc? N=225

Odpowiedź	%	Liczba odp.
wobec rówieśników	64%	138
wobec rodzeństwa	38%	83
wobec innych osób	19%	42
wobec rodziców	6%	13

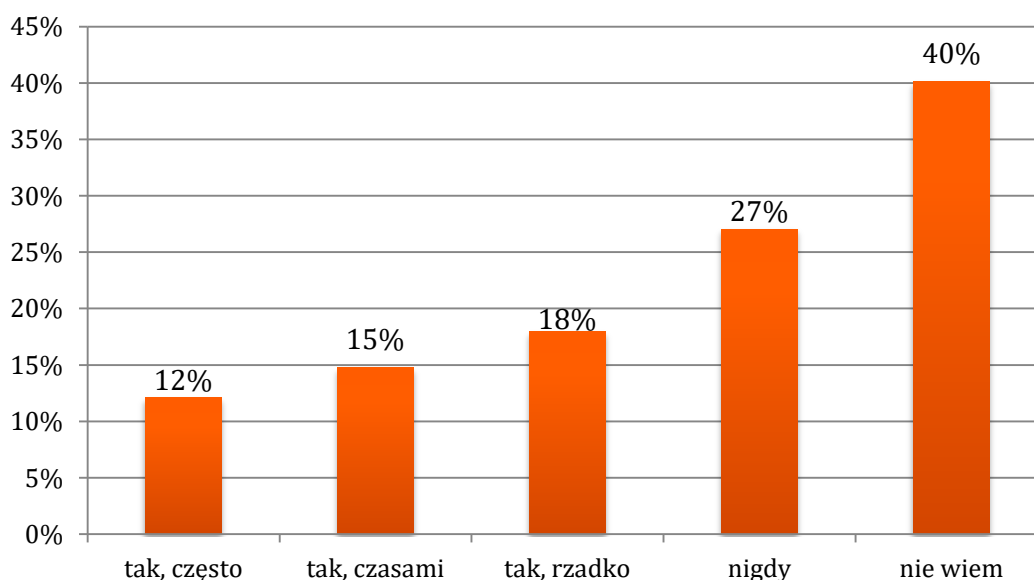
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

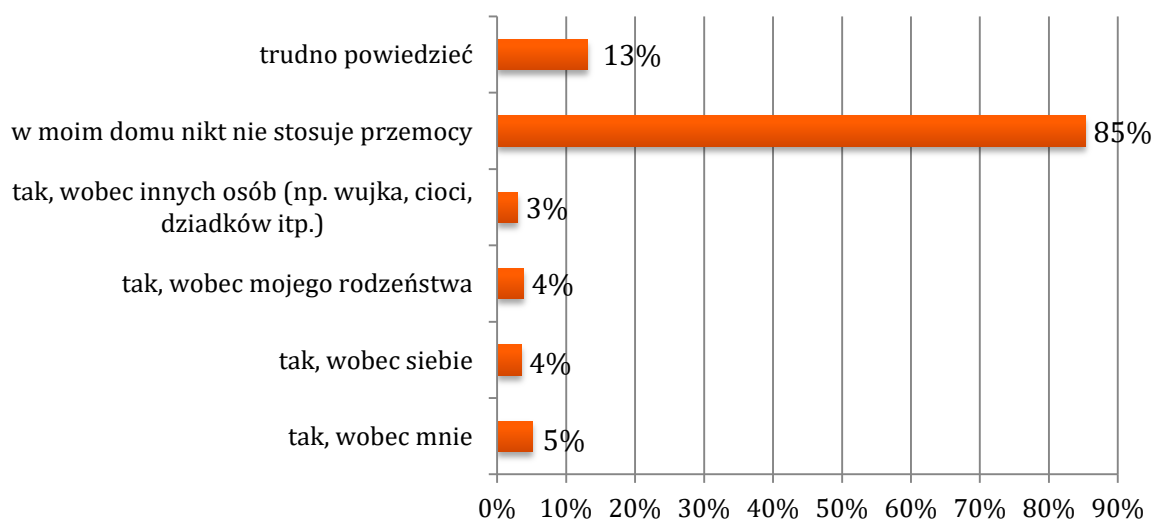
628 osób

Obraz jaki wyłania się z badania to znaczny odsetek uczniów deklarujących występowanie w swojej szkole przemocy – przyznała to prawie połowa respondentów (45%). Z udzielonych przez 18% uczniów odpowiedzi wynika, że zdarzenia takie w ich szkole mają miejsce rzadko, według 15% – czasami, a zdaniem 12% – często.

Wykres 13. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami? N=628

Z uzyskanych w procesie badawczym odpowiedzi wynika, że wobec 5% uczniów stosowana jest przemoc domowa, 4% wskazało na to, że przemoc stosowana jest wobec rodzeństwa respondentów oraz wobec siebie nawzajem, natomiast 3% wobec dalszych członków rodziny. Jednocześnie możemy zauważyć, że 13% uczniów miało trudność w określeniu tego, czy w ich domu występuje przemoc.

Wykres 14. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc? N=628

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, w których domu członkowie rodziny stosują przemoc.

32 osoby

W okresie pandemii 10 badanych doświadczało częściej niż zwykle przemocy ze strony członka swojej rodziny lub było jej świadkiem (31%). 7 respondentów miało trudność w odpowiedzi na to pytanie (22%), a kolejnych 15 stwierdziło, że w czasie trwania pandemii nie doznawało przemocy częściej niż przed nią (47%).

Tabela 24. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) częściej niż zwykle doświadczałeś/aś przemocy ze strony członków swojej rodziny lub częściej byłeś/aś jej świadkiem? N=32

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	31%	10
nie	47%	15
trudno powiedzieć	22%	7

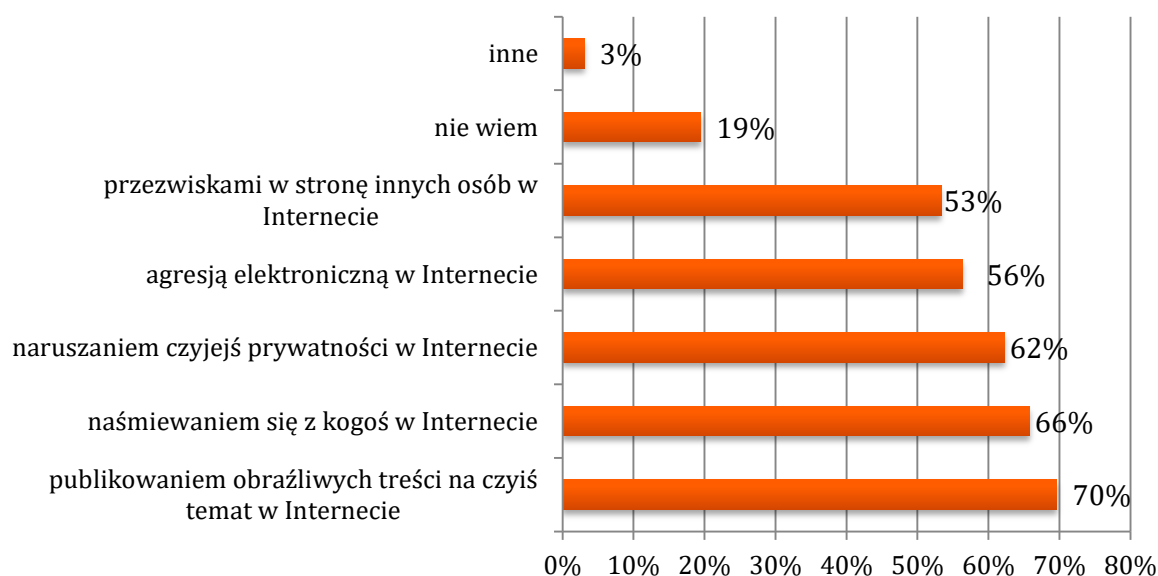
Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

628 osób

Kolejne pytanie zadane uczniom odnosiło się do problemu cyberprzemocy i miało na celu zweryfikowanie, czy uczniowie mają wiedzę, czym to zjawisko jest. Uzyskany w procesie badawczym materiał pokazał, że część młodych mieszkańców nie ma na ten temat świadomości. Na przezwiska w stronę innych osób wskazało tylko 53%, a na

agresję elektroniczną – 56% uczniów. Najczęściej zaznaczaną odpowiedzią okazało się publikowanie obraźliwych treści na czyjś temat (70%) oraz naśmiewanie się z kogoś w Internecie (66%), a w dalszej kolejności wyróżniono naruszanie czyjejś prywatności (62%). Blisko co piąty ankietowany przyznał, że nie ma w tym zakresie wiedzy (19%).

Wykres 15. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc? N=628

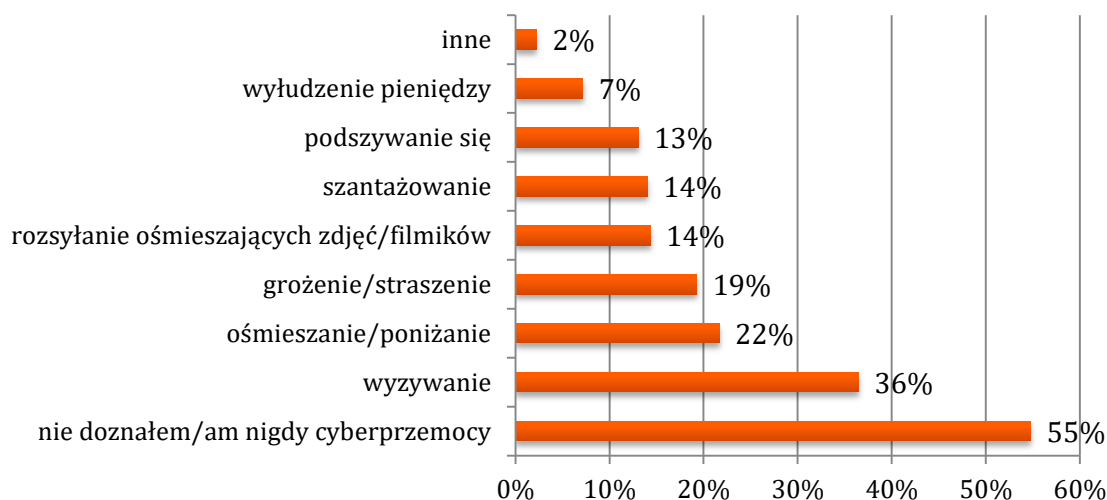

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Aby ocenić skalę zjawiska cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży z gminy Pułtusk, poprosiliśmy ankietowane osoby o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się doświadczyć, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy. Z deklaracji uczniów wynika, że problemu tego doznało aż 45% badanych, w tym:

- ❖ 36% wyzywania,
- ❖ 22% ośmieszania/poniżania,
- ❖ 19% grożenia/straszenia,
- ❖ 14% szantażowania i rozsyłania ośmieszających zdjęć/filmików,
- ❖ 13% podszywania się,
- ❖ 7% wyłudzenia pieniędzy.

Wykres 16. Czy doznałeś/aś kiedykolwiek, któreś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)? N=628

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy doświadczyli cyberprzemocy.

284 osoby

Jak wynika z zebranych danych, blisko co siódmy badany uczeń w okresie pandemii częściej niż zwykle doświadczał cyberprzemocy (37 osób, tj. 13%), natomiast ponad połowa respondentów odpowiedziała przecząco (193 osoby, tj. 68%). Trudności w odpowiedzi na to pytanie miało 54 badanych (19%).

Tabela 25. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) doświadczałeś/aś cyberprzemocy częściej niż zwykle? N=284

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	13%	37
nie	68%	193
trudno powiedzieć	19%	54

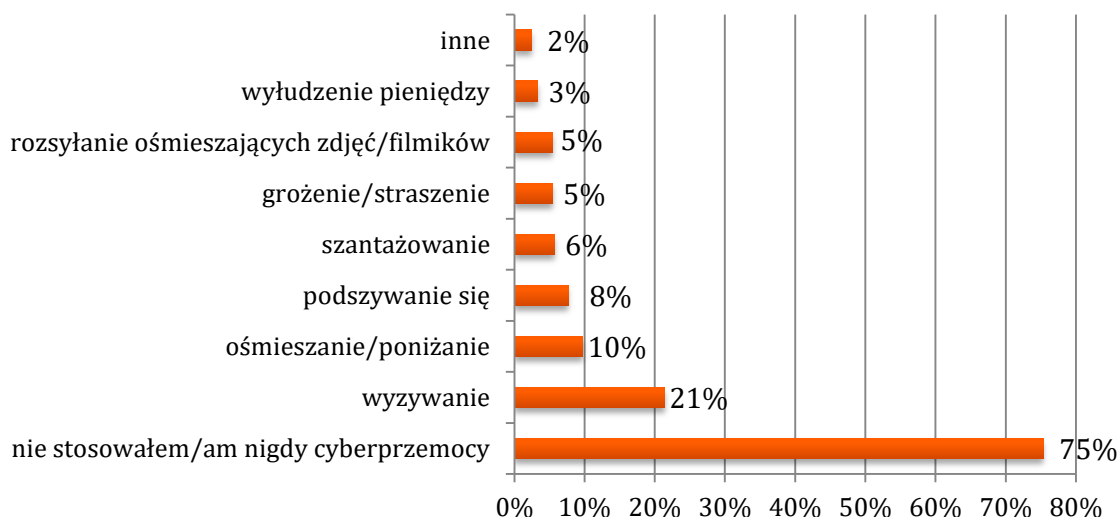
Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

628 osób

Uczniów spytano również o to, czy stosowali kiedykolwiek w życiu, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy. Do takiego zachowania przyznało się 25% badanych, wśród których najwięcej osób wskazało na wyzywanie (21%), ośmieszanie/poniżanie (10%) oraz podszywanie się (8%). Znacznie mniej odpowiedzi padło na

szantażowanie (6%), grożenie/straszenie i rozsyłanie ośmieszających zdjęć/filmików (po 5%) oraz wyłudzenie pieniędzy (3%).

Wykres 17. Czy stosowałeś/aś kiedykolwiek, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)? N=628

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

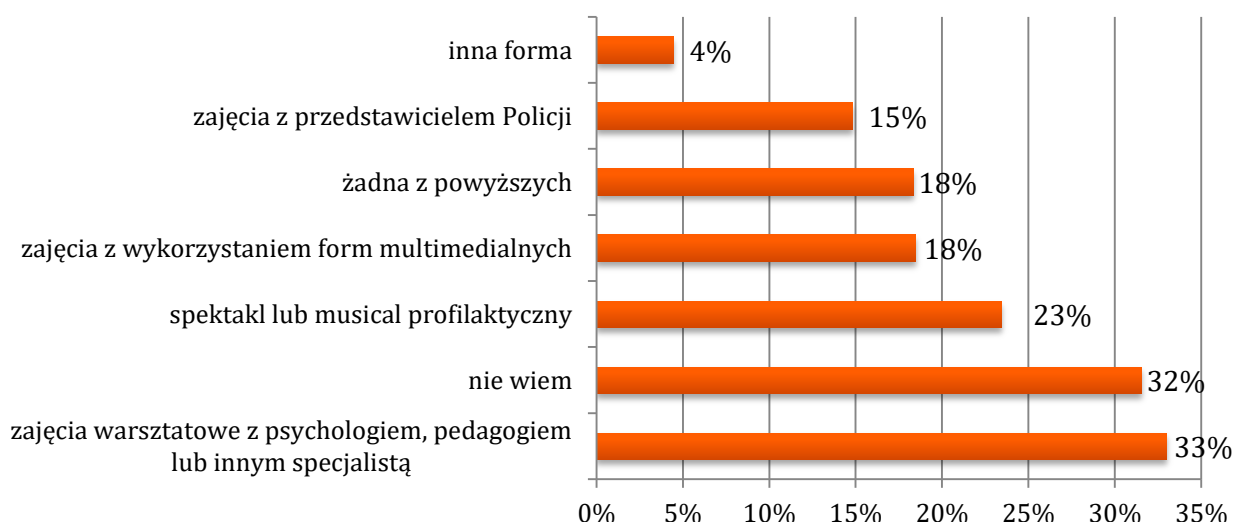
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

Występowanie wielowymiarowych konsekwencji zachowań ryzykownych podejmowanych przez młodych ludzi niesie za sobą konieczność realizowania systematycznych działań profilaktycznych. Wśród następstw używania przez dzieci i młodzież substancji psychoaktywnych, doświadczania, czy stosowania przemocy lub podejmowania innych zachowań ryzykownych wymienić można wzrost skali zaburzeń zachowania, straty ekonomiczne, wizerunkowe, konsekwencje prawne, zaburzenia relacji społecznych, uzależnienia, koszty ekonomiczne (np. leczenia, rehabilitacje), problemy edukacyjne, czy też zawodowe. Standardy skutecznej profilaktyki wskazują, że do zapewnienia trwałych rezultatów wskazane jest aby prowadzone działania profilaktyczne realizowane były z udziałem całej społeczności, a zwłaszcza rodziców i aby programy przeprowadzane były w trakcie wielu spotkań, przez wiele lat. Profilaktyka nie powinna opierać się na straszeniu, ale przekazywaniu rzeczywistej wiedzy, być dostosowana do wieku odbiorcy, a ich podstawą musi być rzetelnie przeprowadzona diagnoza. Co istotne, dla zwiększenia skuteczności, konieczne jest wykorzystanie w realizowanych działaniach profilaktycznych lokalnych mediów oraz

technologii cyfrowych, a także podnoszenie dydaktycznych i profilaktycznych umiejętności nauczycieli, pedagogów oraz psychologów szkolnych²⁰.

W dalszej części raportu zaprezentowane zostały odpowiedzi uczniów na pytania dotyczące podejmowanych w szkole działań profilaktycznych. Interesowało nas, jaka forma zajęć profilaktycznych jest dla ankietowanych najciekawsza/najefektywniejsza. W tej kwestii wyniki kształtują się następująco: 33% uznaje za najciekawsze i najefektywniejsze zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą, 23% uczniów – spektakl lub musical profilaktyczny, natomiast 18% zajęć z wykorzystaniem form multimedialnych. Co trzeci respondent wskazał na odpowiedź „nie wiem” (32%), natomiast 18% stwierdziło, że żadna z wymienionych form nie byłaby dla niego ciekawa/efektywna.

Wykres 18. Jaka forma zajęć profilaktycznych jest wg Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza? N=628

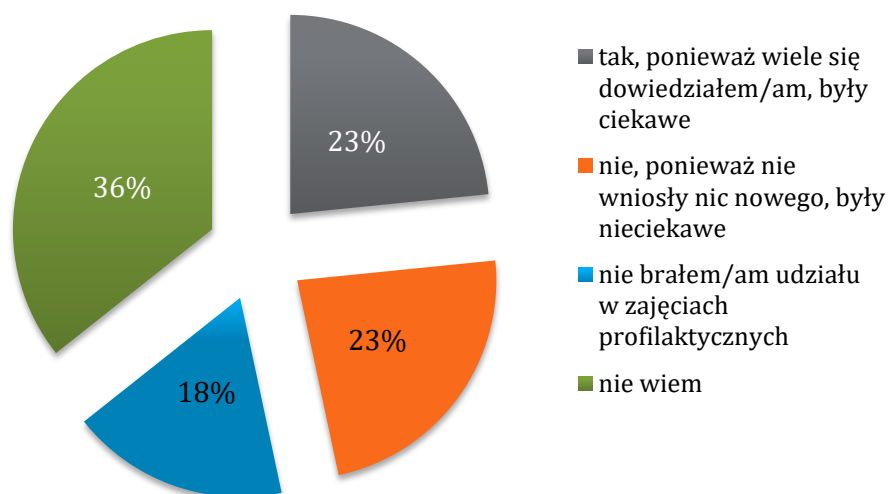

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Kolejne pytanie zadane respondentom, dotyczyło zajęć profilaktycznych organizowanych w szkołach i miało na celu zweryfikowanie opinii młodych ludzi na ich temat. Zdaniem 23% uczniów prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie, ponieważ badani wiele się dowiedzieli i były one ciekawe. 18% respondentów nie brało udziału w takich zajęciach, a kolejne 23% uczniów uważa, że nie wniosły one nic nowego i były nieciekawe. Co trzeci badany nie potrafił jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie (36%).

²⁰ *Zachowania ryzykowne nastolatków*, koncepcja: Jędrzejko Z. M, Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa-Milanówek 2017.

Wykres 19. Czy Twoim zdaniem prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie? N=628

KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

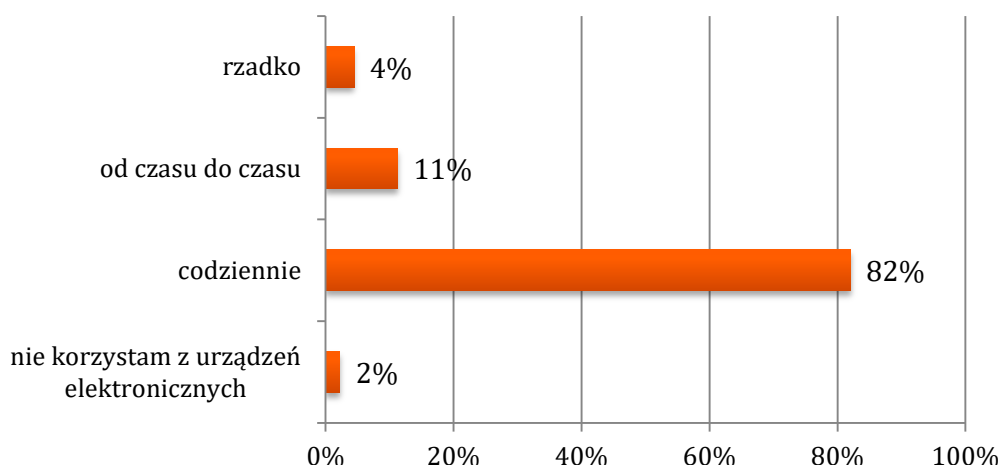
Korzystanie z urządzeń elektronicznych stało się zarówno wśród dorosłych, jak i młodych ludzi powszechne. Sięgają po nie coraz młodsze dzieci, a młodzież jest on-line praktycznie cały czas, dzięki smartfonom stale podpiętym do Internetu. Z ogólnopolskich badań przeprowadzonych wśród uczniów mających 13 i 17 lat wynika, że prawie wszyscy nastolatki korzystają z sieci codziennie, po kilka godzin. Na pytanie „Ile czasu, w przybliżeniu korzystasz z Internetu?”, 21,7% przyznało, że poświęca na to powyżej 6 godzin dziennie. Co niepokojące, prawie połowa badanych zadeklarowała bezpośrednie doświadczenie przemocy internetowej, a wypowiedzi blisko co trzeciego respondenta wskazują na silne ryzyko uzależnienia od smartfonów²¹. Korzystanie z urządzeń elektronicznych daje dzieciom i młodzieży możliwości rozwoju, ale niesie za sobą także liczne zagrożenia – pornografię, treści pełne przemocy, *fake newsy*, ryzyko nawiązania niebezpiecznych relacji, czy też cyberprzemoc. Skutkiem nadmiernego korzystania z mediów cyfrowych może być również uzależnienie, które wiąże się z szeregiem różnego rodzaju negatywnych konsekwencji zarówno w obszarze zdrowia fizycznego, jak i psychicznego. Wpływ mediów na dzieci i młodzież jest ogromny, bez wątpienia jednak korzystanie z urządzeń elektronicznych, zwłaszcza Internetu, pozostanie jedną z najczęściej podejmowanych czynności przez młodych

²¹ Raport z ogólnopolskiego badania uczniów: *Nastolatki 3.0*, pod. red. Bochenek M., Lange R., NASK Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2019.

ludzi. Biorąc to pod uwagę koniecznym wydaje się uczyć dzieci i młodzież bezpiecznego poruszania się po świecie on-line oraz uświadamiać ich w zakresie konsekwencji poświęcania na to zbyt wiele czasu.

Pytania zadane respondentom w bloku tematycznym dotyczącym urządzeń elektronicznych miały na celu zweryfikowanie, w jaki sposób oraz jak często uczniowie z gminy Pułtusk korzystają z urządzeń takich jak komputer, tablet, telefon komórkowy, czy też konsola do gier. Odpowiedzi respondentów wykazały, że znaczna część badanych korzysta z tego typu urządzeń codziennie (82%). Od czasu do czasu korzysta z nich 11% ankietowanych, a rzadko jedynie 4%. Zaledwie 2% respondentów stwierdziło, że nie korzysta z urządzeń elektronicznych.

Wykres 20. Jak często korzystasz z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier itp.)? N=628

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy korzystają z urządzeń elektronicznych.

614 osób

Odpowiedzi młodych mieszkańców Gminy w zakresie czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych są zróżnicowane. Najczęściej badani uczniowie poświęcają na ten cel od 3 do 5 godzin dziennie (266 osób, tj. 43%). Nieco mniejsza część uczniów wskazała na przedział 6-10 godzin (149 osób, tj. 24%), a 13% stwierdziło, że poświęca na korzystanie z tychże urządzeń od 1 do 2 godzin (78 osób). Na wskazaną aktywność powyżej 10 godzin dziennie poświęca z kolei aż 80 badanych (13%), natomiast do godziny dziennie zaledwie 5% (30 osób). Ponadto, 2% respondentów zadeklarowało, że nie korzysta z urządzeń elektronicznych codziennie (11 osób).

Tabela 26. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych? N=614

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
do 1 godziny	5%	30
1-2 godzin	13%	78
3-5 godzin	43%	266
6-10 godzin	24%	149
powyżej 10 godzin	13%	80
nie korzystam codziennie z urządzeń elektronicznych	2%	11

Jak wynika z deklaracji uczniów, najczęstszym powodem korzystania przez nich z urządzeń elektronicznych jest utrzymanie kontaktu ze znajomymi (521 osób, tj. 85%). Niewiele mniej odpowiedzi padło na słuchanie muzyki (463 osoby, tj. 76%), oglądanie filmów/seriali (406 osób, tj. 66%), korzystanie z portali społecznościach (396 osób, tj. 65%) oraz naukę (378 osób, tj. 62%). Znaczna część badanych wskazała również na korzystanie z urządzeń elektronicznych z nudów (358 osób, tj. 58%), 56% gra w gry (341 osób), a 47% uczniów poszukuje informacji/wiadomości (288 osób). Respondenci wskazali także, że korzystają z urządzeń elektronicznych, ponieważ robią w ten sposób zakupy (231 osób, tj. 38%), poznają nowe osoby (169 osób, tj. 28%) oraz prowadzą bloga lub własną stronę (51 osób, tj. 8%).

Tabela 27. Z jakich powodów najczęściej korzystasz z urządzeń elektronicznych? N=614

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
kontakt ze znajomymi	85%	521
słuchanie muzyki	76%	463
oglądanie filmów/seriali	66%	406
korzystanie z portali społecznościowych	65%	396
nauka	62%	378
z nudów	58%	358
granie w gry	56%	341
poszukiwanie informacji/wiadomości	47%	288
robienie zakupów	38%	231
poznawanie nowych osób	28%	169
prowadzenie bloga lub własnej strony	8%	51
inne	3%	16

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W ostatnim pytaniu bloku tematycznego dotyczącego korzystania z urządzeń elektronicznych, uczniowie zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie, czy zdarzyło im się kłamać, w celu ukrycia prawdziwej ilości czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych np. przed rodzicami. Do takiego zachowania przyznało się 40% respondentów odpowiadających na to pytanie, w tym 9% zdarzało się to bardzo często (54 osoby), 23% – czasami (143 osoby), a 8% – jednokrotnie (52 osoby).

Tabela 28. Czy zdarzyło Ci się kłamać aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych np. przed rodzicami?
N=614

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak, bardzo często	9%	54
tak, czasami	23%	143
tak, jednokrotnie	8%	52
nie	60%	365

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

628 osób

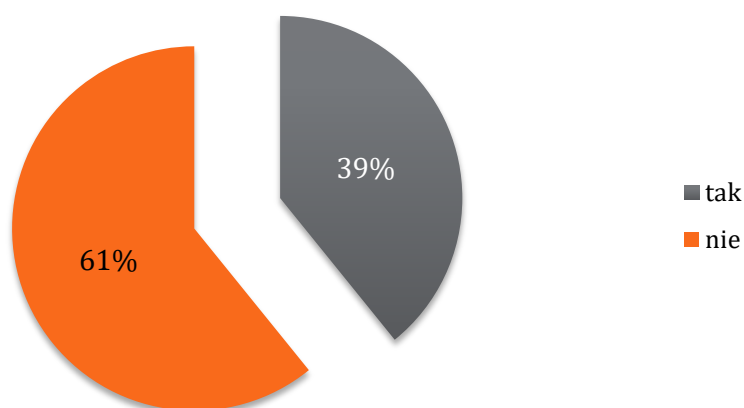
UCZESTNICTWO W GRACH HAZARDOWYCH

Wraz z rozwojem technologicznym, w świecie on-line pojawiać zaczęły się różnego rodzaju gry na pieniądze. Znacznie zwiększyło to dostępność do gier hazardowych dla młodych ludzi. Hazard on-line, w przeciwieństwie do rzeczywistych kasyn zakazanych dla nieletnich, jest dla młodych ludzi dostępny i w dużej mierze anonimowy. Niestety rozprzestrzenianie się stron internetowych oferujących różnego rodzaju gry hazardowe, powoduje dla dzieci i młodzieży realne zagrożenie. Granie w gry na pieniądze może doprowadzić do uzależnienia i związanych z tym negatywnych konsekwencji, między innymi depresji, myśli i prób samobójczych, słabych wyników w nauce, problemów w relacjach w rodzinie i z rówieśnikami. Zrealizowane wśród dzieci i młodzieży badania pokazują, że w gry na pieniądze gra 56% respondentów, w tym 44% robi to sporadycznie, natomiast 7% regularnie (raz w tygodniu lub częściej). Pomimo spadku w ostatnich latach odsetka grających na pieniądze młodych ludzi, zainteresowanie hazardem w dalszym ciągu jest znaczne. Z badań wynika ponadto,

że spadek grających na pieniądze nie skutkuje zmniejszeniem zagrożenia uzależnienia od hazardu. Odsetek młodych ludzi w wysokim stopniu zagrożonych uzależnieniem utrzymuje się na poziomie 6%, a szczególnie narażeni na to są chłopcy. Mając na uwadze wyniki badań pokazujące skalę rozpowszechnienia grania w gry na pieniądze przez młodych ludzi, a także znaczną dostępność do hazardu on-line, istotne jest organizowanie badań pozwalających ocenić skalę zjawiska oraz dostosować odpowiednie działania profilaktyczne zapobiegające występowaniu problemów w tym zakresie.

W celu oszacowania skali problemu grania w gry na pieniądze przez uczniów, respondentom zadano pytanie o to, czy zdarzyło im się kiedykolwiek w życiu grać w takie gry. Zebrany materiał badawczy wykazał, że bezpośredni kontakt miało z nimi 39% uczniów.

Wykres 21. Czy zdarzyło Ci się grać w gry na pieniądze? N=628

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy grali w gry na pieniądze.

246 osób

W poniższej tabeli przedstawione zostały odpowiedzi badanych na pytanie o częstotliwość grania w gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Blisko połowa respondentów nie grała w gry na pieniądze w tym okresie (106 osób, tj. 43%), natomiast największa część podejmowała się tego 1-5 razy (90 osób, tj. 37%). Ponadto 16 osób w ciągu ostatnich 12 miesięcy grało w gry na pieniądze 6-10 razy (7%), 8 uczniów – 11-20 razy (3%), a aż 26 badanych – częściej niż 20 razy (11%).

Tabela 29. Jak często grałeś/aś lub obstawiałeś/aś gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=246

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
1-5 razy	37%	90
6-10 razy	7%	16
11-20 razy	3%	8
częściej niż 20 razy	11%	26
ani razu	43%	106

Większość uczniów, którzy grali w gry na pieniądze, nie doświadczyli w związku z tym poważnych problemów (224 osoby, tj. 91%). 12 osób wskazało na problemy w szkole (5%), 11 uczniów na problemy finansowe (4%), a 8 badanych na problemy rodzinne (3%).

Tabela 30. Czy miałeś/aś poważne problemy w związku z graniem w gry na pieniądze? N=246

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
nie miałem/am, żadnych powyższych problemów	91%	224
miałem/am poważne problemy w szkole	5%	12
miałem/am problemy finansowe	4%	11
miałem/am problemy rodzinne	3%	8
inne	3%	8

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

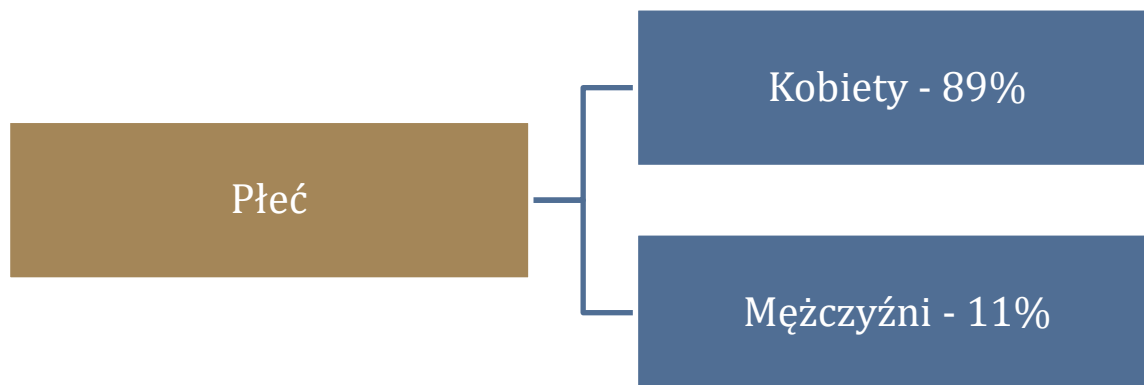
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień od alkoholu, papierosów, e-papierosów i narkotyków wśród dorosłych mieszkańców gminy Pułtusk, a także skala zjawiska przemocy, korzystania z urządzeń elektronicznych oraz hazardu. Zbadaniu poddana została również opinia respondentów na temat działań profilaktycznych podejmowanych w Gminie.

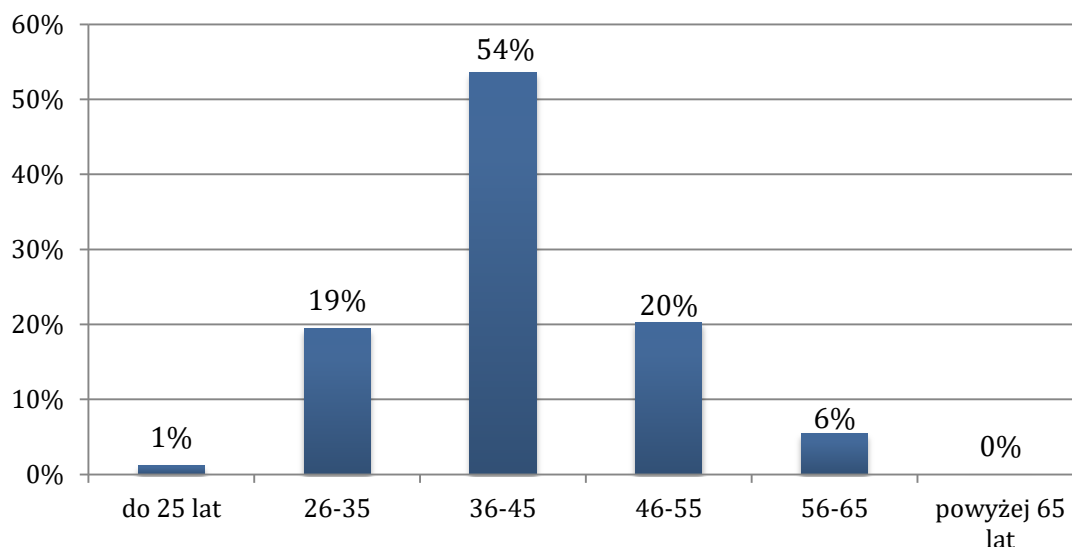
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

W badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie gminy Pułtusk wzięło udział 237 mieszkańców mających powyżej 18 lat. Poniżej przedstawiona została struktura badanej próby ze względu na płeć. Możemy zauważyć, że pod względem liczby wypełnionych ankiet, w badaniu znaczną przewagę miały kobiety – stanowiły one 89% ogółu, zaś mężczyźni wypełnili 11% kwestionariuszy.

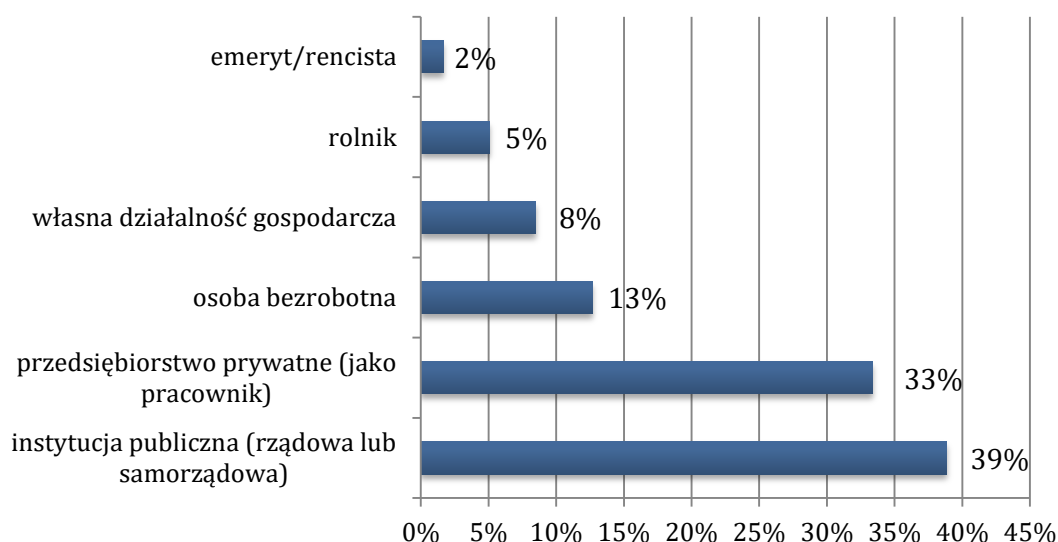
Rysunek 7. Płeć. N=237

Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci są mocno zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią ankietowani mający 36-45 lat (54%). Co piąty badany był w wieku 26-35 lat (19%) lub 46-55 lat (20%). Wśród osób biorących udział w badaniu byli również mieszkańcy mający 56-65 lat (6%) oraz poniżej 25 roku życia (1%).

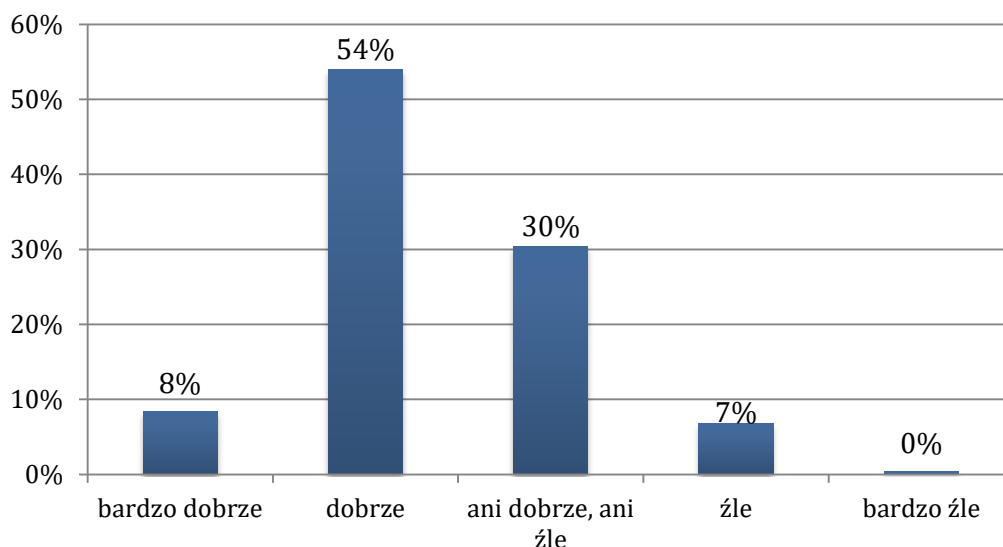
Wykres 22. Wiek. N=237

W badaniu diagnozującym problemy społeczne występujące na terenie gminy Pułtusk wzięły udział osoby zatrudnione w instytucjach publicznych (39%), przedsiębiorstwach prywatnych (33%), jak również pozostające bez zatrudnienia (13%). Mniejszy odsetek w badaniu stanowią osoby prowadzące własną działalność gospodarczą (8%), rolnicy (5%) oraz emeryci/renciści (2%).

Wykres 23. Miejsce zatrudnienia. N=237

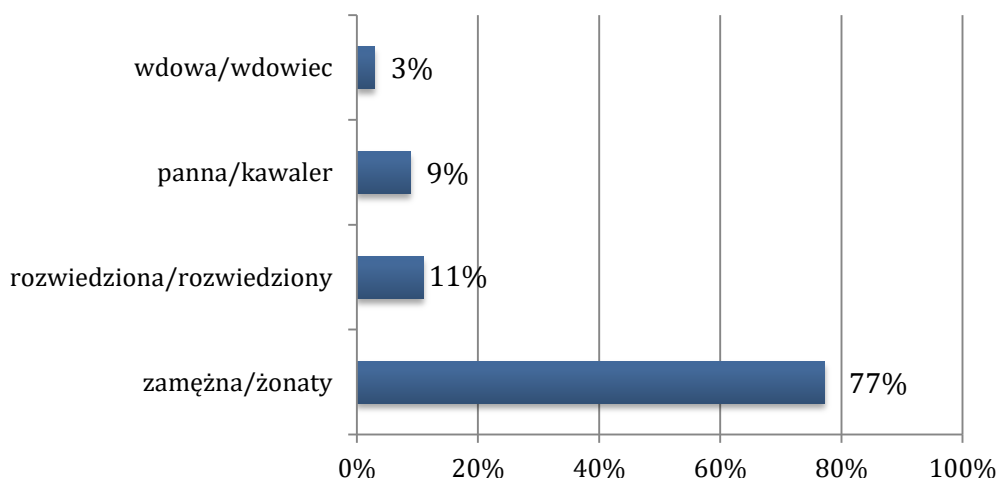
Analiza sytuacji materialnej badanej grupy pokazuje, że większość mieszkańców Gminy jest z niej zadowolona – 54% ocenia ją dobrze, a 8% bardzo dobrze. Blisko co trzeci badany określił swoją sytuację materialną jako ani dobrą, ani złą (30%), a 7% osób oceniło ją jako złą.

Wykres 24. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną? N=237

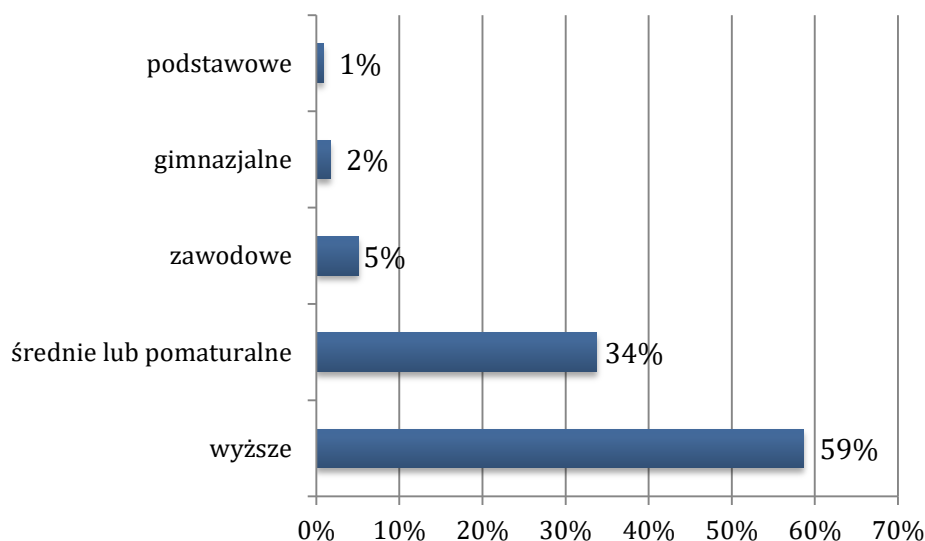

Stan cywilny osób biorących udział w badaniu przedstawia się następująco: większość respondentów jest zamężnych/żonatych (77%), 11% badanych to osoby rozwiedzione, 9% stanowią panny/kawalerowie, a 3% – wdowy/wdowcy.

Wykres 25. Stan cywilny. N=237

Na kolejnym wykresie zaprezentowane zostało wykształcenie respondentów. Największą liczbę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem wyższym (59%), a także średnim lub pomaturalnym (34%). 5% kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci, którzy posiadają wykształcenie zawodowe, 2% osób zakończyło swoją edukację na poziomie gimnazjalnym, natomiast 1% na podstawowym.

Wykres 26. Wykształcenie. N=237

PROBLEM ALKOHOLOWY

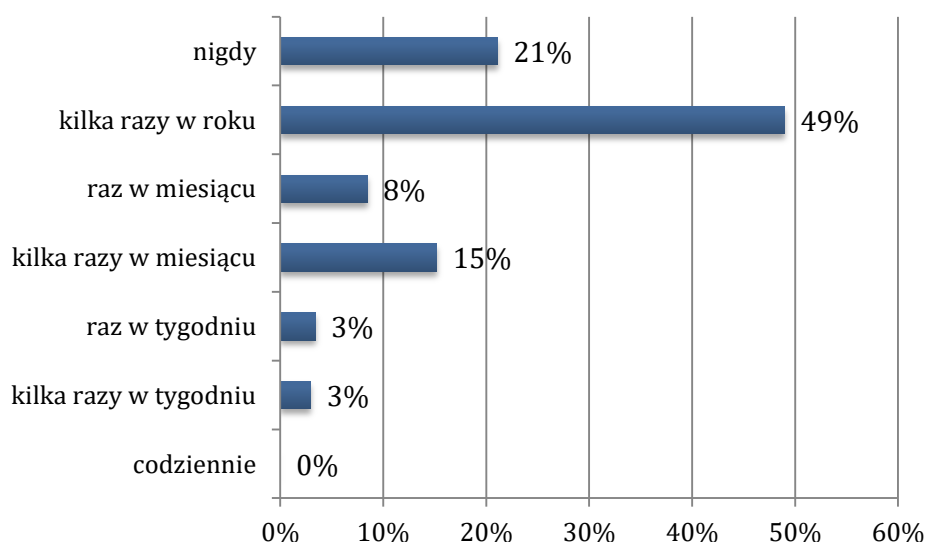
Uzależnienie od alkoholu wciąż stanowi w Polsce poważny problem. Według *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*, w naszym kraju żyje około 600 tysięcy osób uzależnionych od alkoholu, co stanowi około 2% całej populacji. Do osób pijących szkodliwie zaliczyć można natomiast 2,5 miliona osób, tj. 7% populacji²². Co niepokojące, na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest wzrost średniego spożycia alkoholu przeliczanego w litrach na jednego mieszkańca. Osoby nadużywające alkoholu oprócz tego, że sami narażeni są na różnego rodzaju problemy, stwarzają zagrożenie dla innych osób. Ze względu na skalę, jak i obserwowane negatywne konsekwencje, alkoholizm uznaje się w Polsce za problem społeczny. Oprócz skutków związanych ze sferą zdrowia fizycznego i psychicznego, nadużywanie i uzależnienie od alkoholu niesie za sobą również inne konsekwencje, które ponoszą nie tylko same osoby pijące, ale także osoby w ich otoczeniu. Wśród negatywnych następstw spożywania alkoholu, jego nadużywania i uzależnienia w sferze społecznej wymienić można: cierpienie rodzin, wykluczenie społeczne, negatywny wpływ na wychowanie dzieci, problemy osób dorastających w rodzinach alkoholowych, cierpienie ofiar wypadków drogowych i przestępstw, zaburzone relacje społeczne, obniżenie jakości i wydajności pracy, czy też destrukcyjny wpływ alkoholu na rozwój dziecka w okresie prenatalnym. Konsekwencje problemu alkoholowego są wieloaspektowe, mają szeroki

²² <https://www.parpa.pl/images/file/rekomendacje2020.pdf>, s.7.

zasięg i wymagają podejmowania systemowych, interdyscyplinarnych działań zaradczych, skierowanych na czynniki ryzyka tkwiące zarówno w samej jednostce, jak i w jej otoczeniu społecznym²³.

Pierwsze pytanie dotyczące uzależnienia od alkoholu odnosiło się do częstotliwości jego spożywania. Możemy zauważyć, iż do picia kilka razy w tygodniu przyznało się 3% mieszkańców. Kolejne 3% badanych sięga po alkohol raz w tygodniu, 15% – kilka razy w miesiącu, 8% – raz w miesiącu, natomiast 49% – kilka razy w roku. Abstynencję zadeklarowało 21% mieszkańców.

Wykres 27. Jak często spożywa Pan/i alkohol? N=237

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy spożywają alkohol.

187 osób

Możemy zauważyć zróżnicowany rozkład odpowiedzi, gdyż blisko połowa ankietowanych sięga po wino (89 osób, tj. 48%), a co trzeci badany pije piwo (71 osób, tj. 38%). Nieco mniej popularne w wyborze dorosłych mieszkańców są: wódka i nalewki (po 29 osób, tj. 16%), whisky (17 osób, tj. 9%), likiery (16 osób, tj. 9%) oraz alkohol własnego wyrobu (7 osób, tj. 4%). Alkohol spoza legalnego źródła pije zaledwie 1 osoba (1%). Wśród innych odpowiedzi znalazła się tequila, drinki oraz piwa bezalkoholowe.

²³ Włodarczyk E., *Społeczne konsekwencje problemu alkoholowego w Polsce*, Pedagogika Społeczna 2018, Nr 2 (68), str. 241-251.

Tabela 31. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej? N=187

Odpowiedź	%	Liczba odp.
wino	48%	89
piwo	38%	71
wódka	16%	29
nalewki	16%	29
whisky	9%	17
likieri	9%	16
alkohol własnej roboty	4%	7
inne	2%	4
alkohol spoza legalnego źródła	1%	1

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Poniższa tabela przedstawia ilość porcji alkoholu wypijanych przez ankietowanych w ciągu całego dnia, w którym go spożywają. Większość respondentów deklaruje, że w dniu, w którym spożywa alkohol wypija 1-2 porcje tego napoju (140 osób, tj. 75%), natomiast znacznie mniej osób wskazało na 3-4 porcje (35 osób, tj. 19%). 6 mieszkańców wskazało na 5-7 porcji (3%), 5 badanych wypija 8-10 porcji (3%), a zaledwie 1 osoba – 11 i więcej porcji (1%).

Tabela 32. Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? Porcja to szklanka piwa (250 ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml). N=187

Odpowiedź	%	Liczba odp.
1-2	75%	140
3-4	19%	35
5-7	3%	6
8-10	3%	5
11-13 i więcej	1%	1

W dalszej kolejności respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu. Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że większość mieszkańców nigdy nie pracowała w stanie nietrzeźwości (174 osoby, tj. 93%). Do takiego zachowania przyznało się 13 badanych (7%), wśród których wszyscy zadeklarowali, że zdarzyło się to jeden raz.

Tabela 33. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu? N=187

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
nigdy mi się to nie zdarzyło	93%	174
raz mi się to zdarzyło	7%	13
zdarza mi się to sporadycznie	0%	0
zdarza mi się to często	0%	0

Kolejną analizowaną w Diagnozie kwestią było prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu. Większość respondentów zadeklarowało, że nigdy nie kierowało pojazdem w stanie nietrzeźwości (180 osób, tj. 96%). Na uwagę zasługuje jednak fakt, że 6 osobom zdarzyło się to raz (3%), natomiast 1 badanemu zdarza się to sporadycznie (1%).

Tabela 34. Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem alkoholu? N=187

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
nigdy mi się to nie zdarzyło	96%	180
raz mi się to zdarzyło	3%	6
zdarza mi się to sporadycznie	1%	1
zdarza mi się to często	0%	0

Badanym zadano również pytanie dotyczące wpływu trwającej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) na ilość wypijanego przez nich alkoholu. Większość respondentów zdecydowanie zaprzeczyła, aby w trakcie pandemii spożywała więcej alkoholu (121 osób, tj. 65%) lub uznała, że raczej nie spożywa większej ilości alkoholu (45 osób, tj. 24%). Odmienne zdanie posiadało 2% respondentów, którzy uznali, iż w trakcie pandemii COVID-19 spożywali zdecydowanie większe ilości alkoholu (3 osoby), a 6% badanych stwierdziło, że raczej spożywa większe ilości (12 osób). Część ankietowanych miało trudność w udzieleniu odpowiedzi na to pytanie (6 osób, tj. 3%).

Tabela 35. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) spożywa Pan/i większe ilości alkoholu niż przedtem? N=187

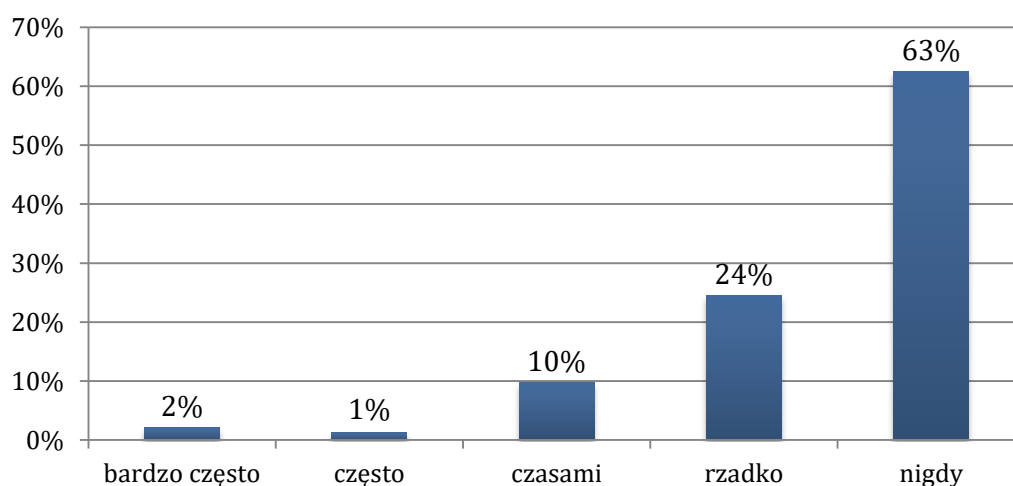
Odpowiedź	%	Liczba odp.
zdecydowanie tak	2%	3
raczej tak	6%	12
raczej nie	24%	45
zdecydowanie nie	65%	121
trudno powiedzieć	3%	6

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

237 osób

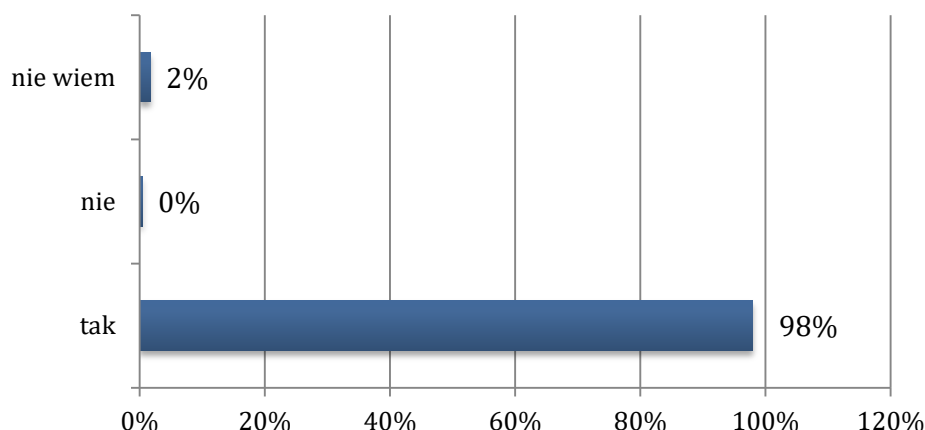
Następnym etapem badania było sprawdzenie skali problemu prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu w gminie Pułtusk w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Jak wynika z zebranych danych, 37% respondentów było świadkiem prowadzenia pojazdu przez osoby nietrzeźwe. 24% badanych wskazało na odpowiedź „rzadko”, 10% stwierdziło, że czasami bywało świadkiem takiego zdarzenia, 1% – często, natomiast 2% – bardzo często.

Wykres 28. Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji w swojej miejscowości, kiedy ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu? N=237

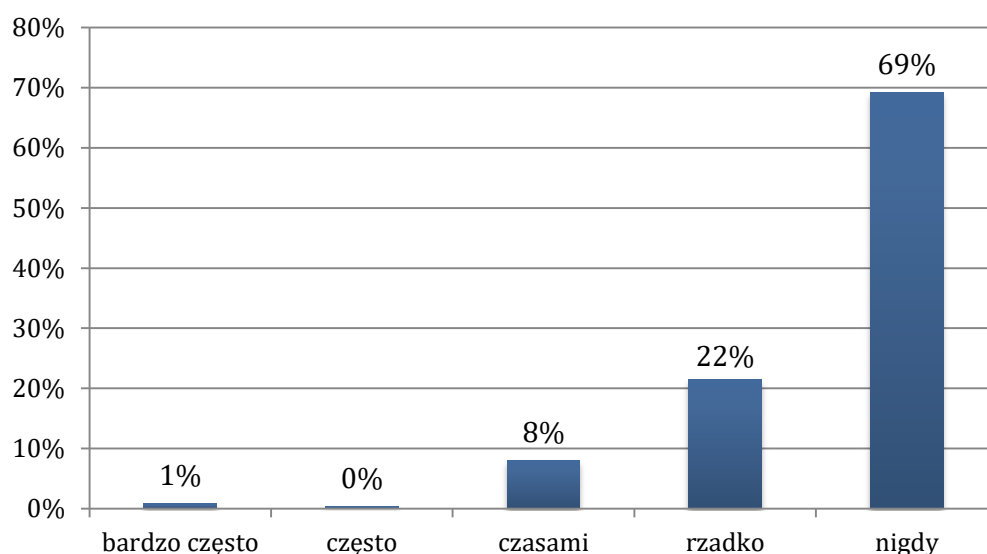
W jednym z pytań poprosiliśmy ankietowanych o wyrażenie swojej opinii na temat wpływu spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na rozwój dziecka. Zebrany materiał badawczy wykazał, że wśród dorosłych mieszkańców nie występuje brak świadomości w tym zakresie. Tylko 2% przyznało, że nie ma wiedzy w tym zakresie. Większość, bo 98% osób słusznie stwierdziło, że alkohol wpływa na zdrowie dziecka.

Wykres 29. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka? N=237

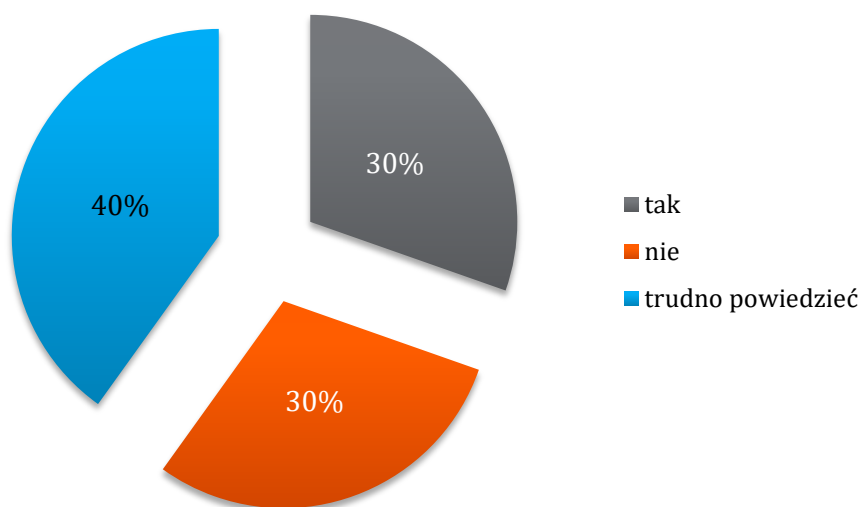
Respondenci zostali również poproszeni o określenie, czy zauważyli w ciągu ostatnich 12 miesięcy na terenie swojej miejscowości, kobiety w ciąży spożywające alkohol. Do bycia tego świadkiem przyznało się 31% respondentów, w tym 22% było obserwatorem takiej sytuacji rzadko, 8% – czasami, a 1% – bardzo często.

Wykres 30. Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy widział/a Pan/i na terenie gminy kobiety w ciąży spożywające alkohol? N=237

W jednym z pytań poprosiliśmy respondentów o przekazanie opinii dotyczącej ewentualnego ograniczenia liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych znajdujących się na terenie Gminy. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że za wprowadzeniem takiego limitu jest 30% badanych. Kolejne 30% jest przeciwnego zdania, natomiast 40% zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Wykres 31. Czy na terenie gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych? N=237

PROBLEM NIKOTYNOWY

Palenie papierosów jest aktualnie jednym z najpoważniejszych przyczyn problemów zdrowotnych współczesnego świata. Do negatywnych konsekwencji tego zaliczyć można choroby układu sercowo-naczyniowego, oddechowego oraz zwiększone ryzyko wystąpienia nowotworów. Według szacunków *Światowej Organizacji Zdrowia* (WHO) w konsekwencji palenia papierosów co roku umiera ponad 7 milionów ludzi na całym świecie²⁴. W Polsce w 2016 roku z tego powodu zmarło aż 66 tys. osób, co stanowiło 17% wszystkich zgonów²⁵. Wyniki badań dotyczące aktualnej sytuacji w zakresie palenia tytoniu w Polsce, przeprowadzone przez *Centrum Badania Opinii Społecznej* w 2019 roku pokazują, iż po papierosy regularnie sięga co piąty Polak²⁶. Pomimo stopniowo zmniejszającej się w ostatnich latach liczby palaczy papierosów, problem ten nadal stanowi powszechne i wymagające podejmowania działań zapobiegawczych zjawisko. Konieczna jest zatem realizacja systematycznych zadań w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia ograniczających popularność palenia tytoniu.

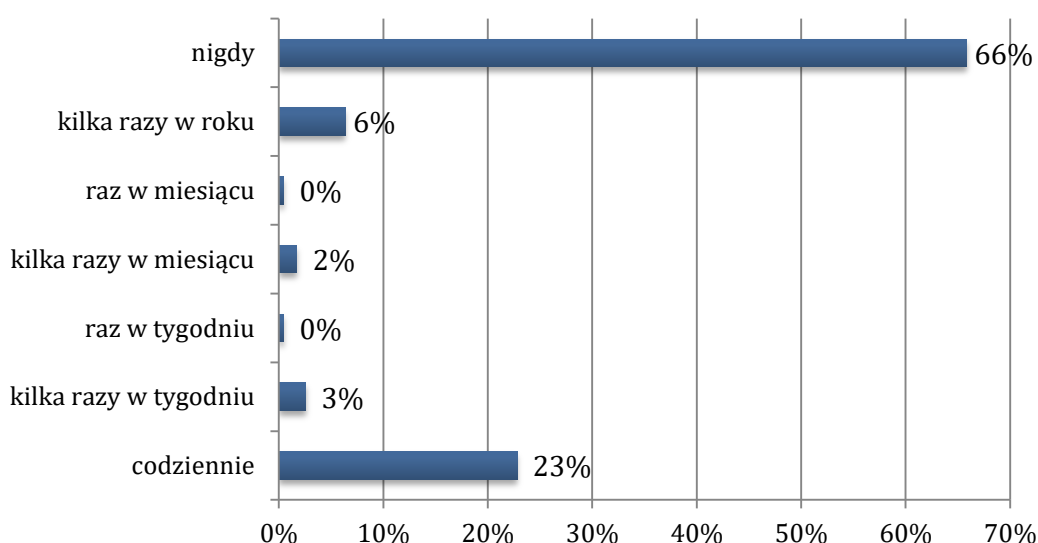
²⁴ WHO report on the global tobacco epidemic: monitoring tobacco use and prevention policies, World Health Organization, Geneva 2017, s. 2.

²⁵ Zgliczyński, W. S., *Palenie tytoniu w Polsce*, Biuro Analiz Sejmowych 2017, nr 14(237), s. 3.

²⁶ CBOS, *Palenie papierosów*, Komunikat z badań 2019, Nr 104/2019, s. 1.

Drugi z analizowanych w Diagnozie obszarów, miał na celu zweryfikowanie skali palenia papierosów przez dorosłych mieszkańców gminy Pułtusk. Spośród wszystkich badanych osób, papierosy pali 34%, przy czym 23% robi to codziennie, 3% sięga po nie kilka razy w tygodniu, 2% – kilka razy w miesiącu, natomiast 6% – kilka razy w roku.

Wykres 32. Jak często pali Pan/i papierosy (wyroby tytoniowe, z pominięciem e-papierosów)? N=237

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy palą papierosy.

81 osób

W kolejnej tabeli przedstawiona została ilość wypalanych w ciągu dnia przez dorosłych mieszkańców papierosów. Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że 4 osoby nie wiedzą ile dziennie papierosów wypalają, ponieważ nie liczą ich ilości (5%), a 25 badanych trudno to było ocenić, gdyż nie palą codziennie (31%). 23 osoby palą codziennie od 6 do 15 sztuk (28%), a 11 respondentów 16-25 sztuk (14%). 6 badanych deklaruje wypalanie dziennie 16-25 papierosów (7%), natomiast 12 respondentów sięga po papierosy do 5 razy dziennie (15%).

Tabela 36. Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala? N=81

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
trudno powiedzieć, nie palę codziennie	31%	25
poniżej 5 sztuk	15%	12
6-15 sztuk	28%	23
16-25 sztuk	14%	11
nie wiem, nie liczę	5%	4
więcej niż 25 sztuk	7%	6

Poniższa tabela prezentuje rozkład odpowiedzi mieszkańców na pytanie o próby rzucenia przez badanych palenia. Z zebranych danych wynika, że zerwać z nałogiem próbowało 46 palących mieszkańców (56%), w tym 23 respondentów raz (23%), natomiast kolejne 23 osoby wiele razy (23%). 5 ankietowanych nie próbowało do tej pory podjąć tej próby, ale zamierza spróbować (6%), a 30 osób nigdy nie próbowało rzucić palenia (36%).

Tabela 37. Czy próbował/a Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie? N=81

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
nigdy nie próbowałem/am	36%	30
nie, ale zamierzam spróbować	6%	5
tak, raz, ale nie udało mi się	29%	23
tak, wiele razy, ale nie udało mi się	29%	23

W następnym pytaniu respondenci zostali zapytani o to, czy trwająca pandemia COVID-19 przyczyniła się do wzrostu ilości wypalanych przez nich papierosów. Według 20 ankietowanych – zdecydowanie nie (25%), a 46 badanych stwierdziło, że raczej nie (57%). 9 osób uważa, że liczba wypalanych papierosów raczej się zwiększyła (11%), natomiast 4 badanych zadeklarowało, że podczas pandemii paliło zdecydowanie więcej (5%).

Tabela 38. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) pali Pan/i większe ilości papierosów niż przedtem? N=81

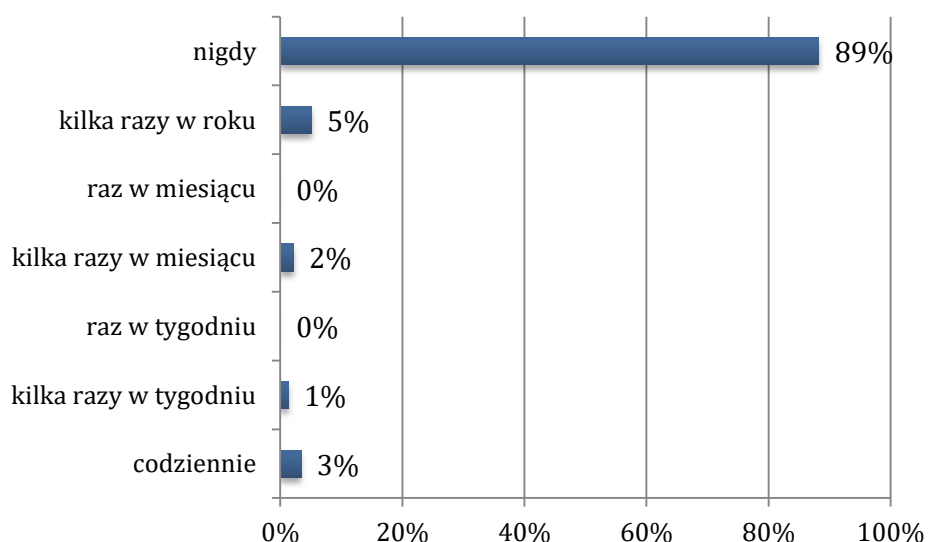
<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
zdecydowanie tak	5%	4
raczej tak	11%	9
raczej nie	57%	46
zdecydowanie nie	25%	20
trudno powiedzieć	2%	2

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

237 osób

W dalszej kolejności zapytaliśmy badanych mieszkańców o palenie e-papierosów. Zebrany materiał badawczy wykazał, że e-papierosy pali 11% dorosłych mieszkańców, w tym 1% – kilka razy w tygodniu, 2% – kilka razy w miesiącu, 5% – kilka razy w roku, natomiast 3% sięga po nie codziennie. Przeważająca większość zadeklarowała jednak, że nigdy nie paliła e-papierosów (89%).

Wykres 33. Jak często pali Pan/i e-papierosy? N=237

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy palą e-papierosy.

28 osób

Następne pytanie zadane respondentom dotyczyło wpływu pandemii na ilość palenia elektronicznych papierosów. Zebrany materiał badawczy wykazał, że podczas sytuacji epidemiologicznej większość mieszkańców nie paliła więcej e-papierosów (26 osób, tj. 93%). Tylko 1 badany przyznał, że pali raczej większe ilości (4%), natomiast kolejna 1 osoba wskazała na odpowiedź „trudno powiedzieć” (4%).

Tabela 39. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) pali Pan/i większe ilości e-papierosów niż przedtem? N=28

Odpowiedź	%	Liczba odp.
zdecydowanie tak	0%	0
raczej tak	4%	1
raczej nie	68%	19
zdecydowanie nie	25%	7
trudno powiedzieć	4%	1

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

237 osób

PROBLEM NARKOTYKOWY

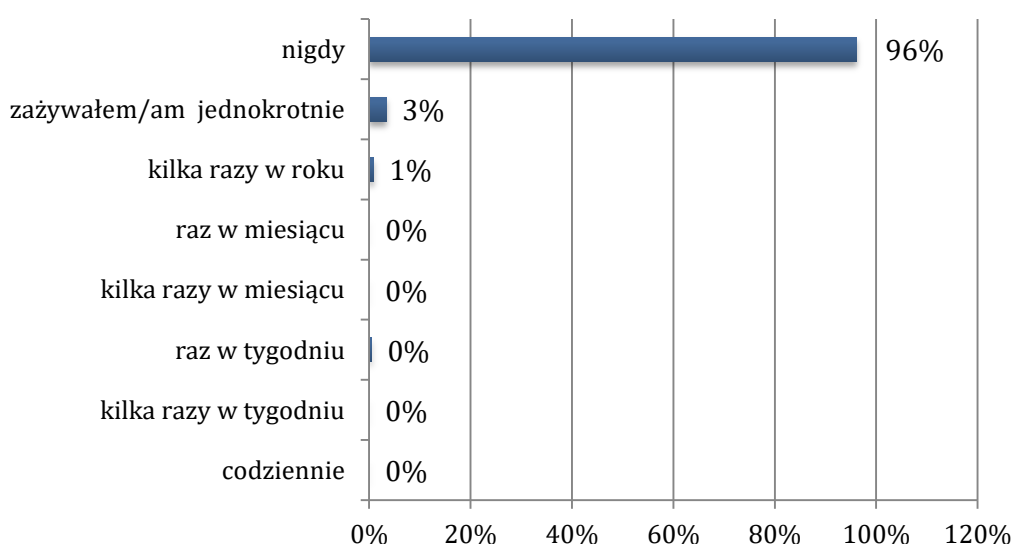
Problem narkomanii stanowi duże zagrożenie, degradująco wpływa zarówno na zdrowie fizyczne, psychiczne, jak i relacje społeczne. Wiąże się z wysokimi kosztami poniesionymi nie tylko przez samą jednostkę uzależnioną, ale także całe społeczeństwo. Pomimo tego, że zażywanie narkotyków i dopalaczy jest w Polsce o wiele mniej rozpowszechnione niż picie napojów alkoholowych, zjawisko to wciąż stanowi poważny problem. Według badań przeprowadzonych w 2018 roku odsetek osób w wieku 15-34 lata używających narkotyków w ciągu ostatniego roku wyniósł 10,4%, przy czym najczęściej stosowaną nielegalną substancją psychoaktywną okazała się marihuana²⁷. Wśród negatywnych skutków wywołanych narkomanią wymienia się zarówno szkody zdrowotne, jak i społeczne, między innymi osłabienie i rozpad więzi rodzinnych, wykluczenie społeczne, utrata zdolności do samodzielnego i odpowiedzialnego funkcjonowania, czy też konflikty z prawem. Zagrożeniem są również nowe substancje psychoaktywne, tzw. *dopalacze*. Ze względu na wysoką toksyczność oraz zmieniający się, nieznany skład, ich jednokrotne zażycie może doprowadzić do nieodwracalnych skutków zdrowotnych, a nawet śmierci. Jak wynika z raportu *Głównego Inspektora Sanitarnego*, w 2018 roku zarejestrowanych zostało 4 260 przypadków interwencji medycznych związanych z zatruciem/podejrzeniem zatrucia nowymi substancjami

²⁷ Raport o stanie narkomanii w Polsce 2019, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2018, s.8.

psychoaktywnymi²⁸. Biorąc pod uwagę ryzyko szkód, konsekwencji prawnych, zdrowotnych oraz społecznych związanych z używaniem narkotyków i dopalaczy, konieczne jest realizowanie działań w obszarze profilaktyki, leczenia, rehabilitacji, ograniczania szkód zdrowotnych i reintegracji społecznej osób uzależnionych, a także systematyczne prowadzenie badań i monitoringu używania substancji psychoaktywnych.

Następnym etapem badania było zidentyfikowanie skali zażywania narkotyków, dopalaczy lub innych środków psychoaktywnych przez dorosłych mieszkańców Gminy. Sięgnięcie po tego typu substancje zadeklarowało 4% badanych, w tym 3% zażywało je jednokrotnie, natomiast 1% robi to kilka razy w roku.

Wykres 34. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N=237

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy zażywali substancje psychoaktywne.

11 osób

W celu pogłębionej analizy określono, które substancje psychoaktywne zażywali dorośli mieszkańcy gminy Pułtusk. Wyniki badania ankietowego pokazały, iż najpopularniejszą substancją psychoaktywną zażywaną przez respondentów były dopalacze (4 osoby, tj. 36%), marihuana i LSD (po 3 osoby, tj. 27%). Po kokainę i inne bliżej nieokreślone substancje sięgnęły po 2 osoby (18%), natomiast pojedyncze

²⁸ Raport Głównego Inspektora Sanitarnego: Nowe narkotyki w Polsce 2017-2018, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Warszawa, s.56.

odpowiedzi padły na amfetaminę, grzyby halucynogenne, mefedron, ekstazy, środki nasenne, sterydy anaboliczne oraz leki w celu odurzenia się (po 9%).

Tabela 40. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i? N=11

Odpowiedź	%	Liczba odp.
dopalacze	36%	4
marihuana	27%	3
LSD	27%	3
kokaina	18%	2
inne	18%	2
amfetamina	9%	1
grzyby halucynogenne	9%	1
mefedron	9%	1
ekstazy	9%	1
środki nasenne	9%	1
sterydy anaboliczne	9%	1
leki w celu odurzania się	9%	1

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Dorośli mieszkańcy gminy Pułtusk, którzy wcześniej zadeklarowali zażywanie narkotyków, dopalaczy lub innych substancji psychoaktywnych zostali poproszeni również o określenie, czy doznali w związku z tym jakiś przykrych konsekwencji. Zebrany materiał badawczy przedstawia, iż 73% respondentów nie doświadczyło tego typu konsekwencji (8 osób), a 27% zadeklarowało, iż miało z tego powodu problemy zdrowotne (3 osoby).

Tabela 41. Czy doznał/a Pan/i przykrych konsekwencji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych? N=11

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie doznałem/am żadnych konsekwencji	73%	8
problemy ze zdrowiem	27%	3
problemy finansowe	0%	0
problemy w pracy	0%	0
wypadek lub uszkodzenie ciała	0%	0

Mieszkańcy, którzy zażywają środki psychoaktywne odpowiadali na pytanie, czy pandemia COVID-19 spowodowała, że zażywali tych substancji więcej. Ponad połowa ankietowanych odpowiedziała, że zdecydowanie nie sięgała częściej po środki psychoaktywne (6 osób, tj. 54%), a co trzeci badany zadelarował, że raczej nie (4 osoby, tj. 36%). 1 respondent przyznał, że podczas pandemii COVID-19 zdecydowanie częściej zażywa środki psychoaktywne (10%).

Tabela 42. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) zażywa Pan/i większe ilości środków psychoaktywnych niż przedtem? N=11

Odpowiedź	%	Liczba odp.
zdecydowanie tak	10%	1
raczej tak	0%	0
raczej nie	36%	4
zdecydowanie nie	54%	6
trudno powiedzieć	0%	0

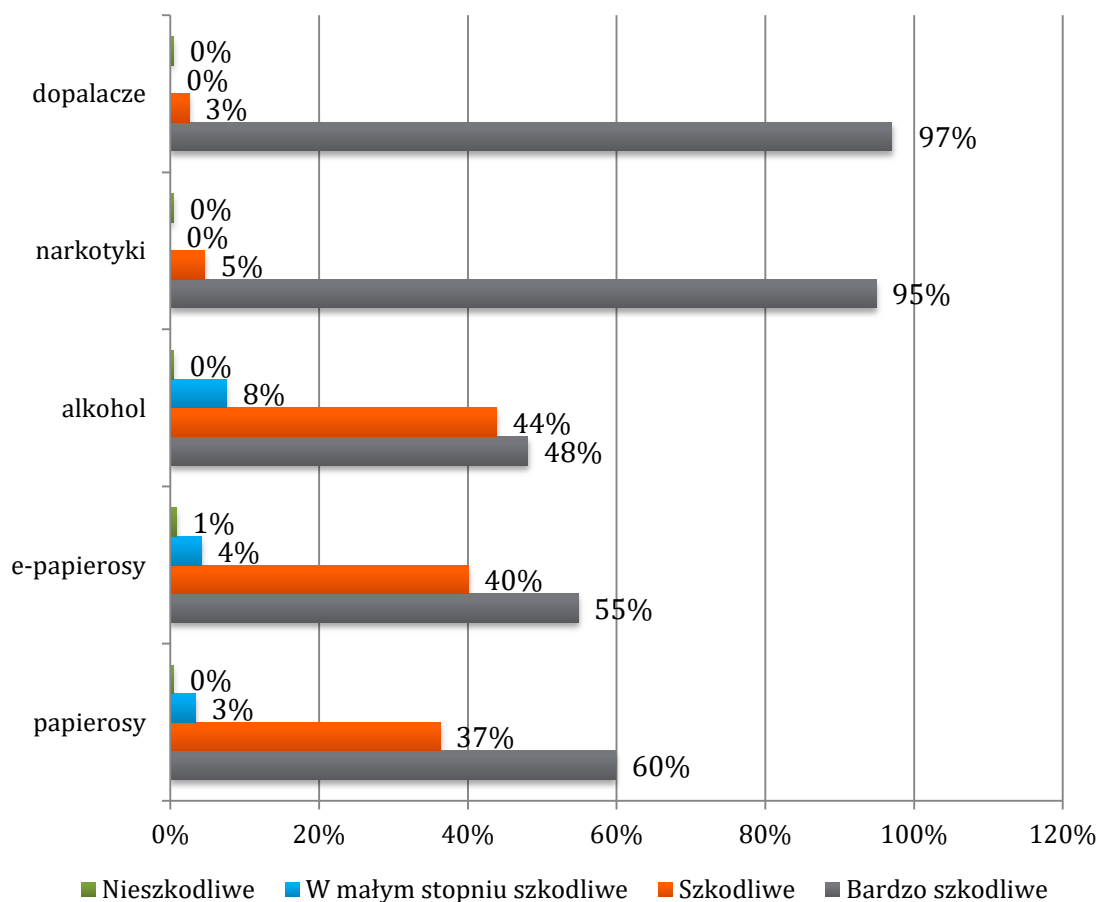
Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

237 osób

Opinia respondentów dotycząca szkodliwości dla zdrowia dopalaczy, narkotyków, alkoholu, e-papierosów i papierosów przedstawia się następująco:

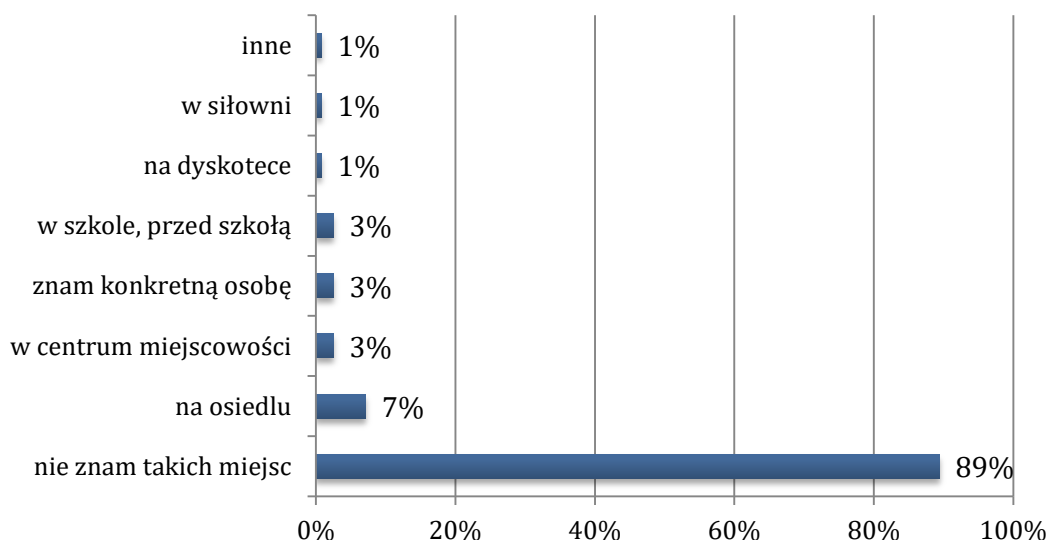
- ❖ szkodliwość dopalaczy i narkotyków dostrzegają wszyscy badani respondenci,
- ❖ ze szkodliwości alkoholu zdaje sobie sprawę 92%, z kolei brak świadomości na temat negatywnych konsekwencji zdrowotnych spożywania alkoholu ma 8%,
- ❖ e-papierosy są szkodliwe według 95% badanych mieszkańców, a o braku szkodliwości przekonanie ma 5% osób,
- ❖ szkodliwość papierosów dostrzega 97% respondentów, natomiast nie zdaje sobie z niej sprawy – 3%.

Wykres 35. Jak ocenia Pan/i szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia?
N=237

Respondentom zostało zadane pytanie również o znajomość konkretnych miejsc na terenie swojej miejscowości, gdzie można pozyskać narkotyki lub dopalacze. Badania wykazały stosunkowo niski odsetek ankietowanych deklarujących znajomość takich miejsc (11%), przy czym 7% jest zdania, że zdobędzie je na osiedlu, po 3% wskazało na znajomość konkretnej osoby, centrum miejscowości oraz szkołę, a 1% jest zdania, że zdobędzie je na siłowni bądź dyskotecę. Wśród innych odpowiedzi wskazano na blok, w którym mieszka jeden z badanych, okolice sklepu meblowego ul. Kościuszki oraz „za szpitalem na Popławach, w dni weekendowe wieczorami” (1%).

Wykres 36. Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze? N=237

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

PROBLEM PRZEMOCY

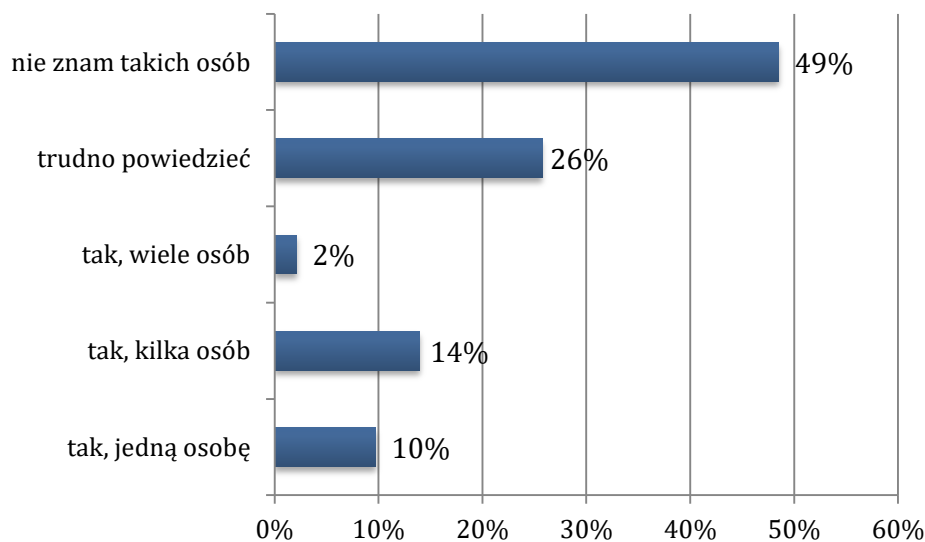
Przemoc jest to intencjonalne działanie lub zaniechanie działania jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienia i szkody. Może przybierać różne formy. Wyróżnia się przemoc fizyczną, psychiczną, ekonomiczną, seksualną i zaniedbanie. Skutki przemocy są dla osób jej doznających długotrwałe i istotnie wpływają na ich codzienne funkcjonowanie. Realizowane na przestrzeni lat badania i prowadzone statystyki pokazują, że problem ten dotyka rocznie dziesiątki tysięcy osób. Warto przy tym pamiętać, że jest to bardzo wrażliwy temat i ludzie nierzadko boją się lub wstydzą przyznać, że dotyczy ich bezpośrednio. Jak wynika z danych statystycznych odnoszących się do przemocy w rodzinie gromadzonych przez policję, w 2019 roku ogólna liczba osób doznających przemocy kształtowała się na poziomie 88 032²⁹. O skali problemu przemocy świadczą również badania przeprowadzone w 2014 roku na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach projektu „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. Wynika z nich, że co trzeci respondent zna osobiście w swoim otoczeniu/sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszał lub wie,

²⁹<http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

że dochodzi w nich do różnych form przemocy wobec kobiet. Przypadki przemocy wobec mężczyzn zna natomiast co piąty ankietowany. Z deklaracji osób biorących udział w badaniu wynika, że odsetek osób doświadczających przemocy w ciągu całego swojego życia kształtował się na poziomie 24,7%³⁰. Przemoc w rodzinie stanowi jeden z poważniejszych problemów współczesnych państw na całym świecie. Przeciwdziałanie temu zjawisku powinno zajmować więc priorytetowe miejsce wśród zadań realizowanych zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym.

Dalsza część raportu stanowi próbę oszacowania skali problemu przemocy wśród dorosłych mieszkańców gminy Pułtusk. Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi ankietowanych na pytanie o znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu. Takie osoby zna 26% badanych, w tym: 10% – jedną osobę, 14% – kilka osób, a 2% – wiele osób. Co czwartemu badanemu trudno było odpowiedzieć na to pytanie (26%), a blisko połowa respondentów nie ma w swoim otoczeniu żadnej osoby, która doświadczałaby przemocy domowej (49%).

Wykres 37. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu? N=237

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy znają kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy domowej.

61 osób

³⁰ Miedzik M., Godlewska-Szurkowska J., *Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców. Raport cząstkowy, wyniki badań PSDB dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014.*

W dalszej kolejności mieszkańcy mieli wskazać, które osoby z ich otoczenia najczęściej doświadczają przemocy w swoim domu. Większość badanych odpowiedziało, że są to osoby dorosłe między 18 a 60 rokiem życia (56 osób, tj. 92%), a zdaniem 15 ankietowanych są to dzieci (25%). Ponadto 10 respondentów zna osoby starsze doświadczające przemocy w swoim domu (16%).

Tabela 43. Kim jest osoba, która doświadczają przemocy w swoim domu? N=61

Odpowiedź	%	Liczba odp.
dzieckiem	25%	15
osobą dorosłą mającą 18-60 lat	92%	56
osobą starszą (powyżej 60 r.ż.)	16%	10

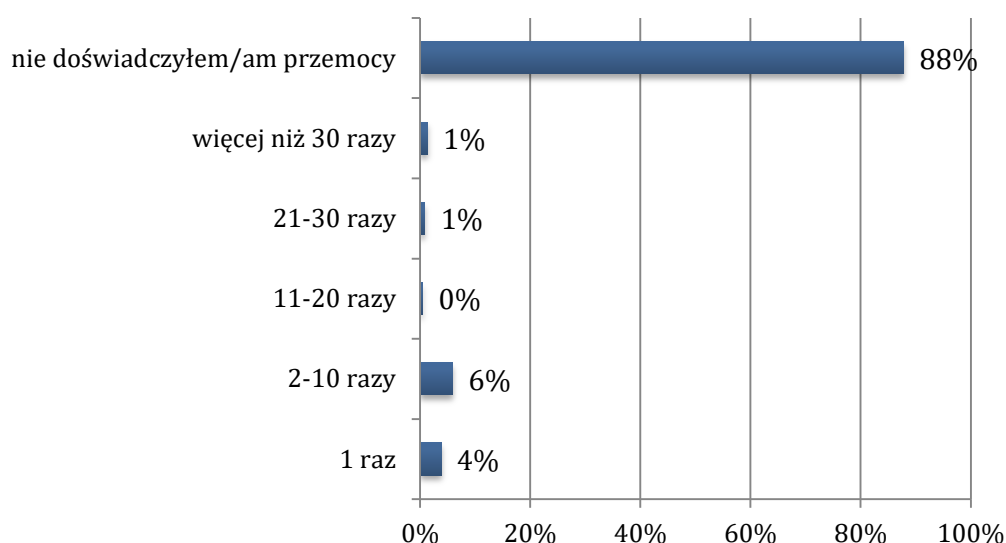
**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

237 osób

Skala problemu przemocy w gminie Pułtusk została zweryfikowana również dzięki odpowiedziom respondentów na pytanie o to, czy zdarzyło im się doświadczyć tego problemu w okresie ostatnich 12 miesięcy. Z zebranych danych wynika, że w ciągu ostatniego roku przemocy doznało 12% mieszkańców, wśród których 4% doświadczyło jej 1 raz, 6% – 2-10 razy, natomiast po 1% badanych przyznało, że w czasie ostatniego roku doznało przemocy 11-20 razy lub więcej niż 30 razy.

Wykres 38. Jak często w okresie 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy? N=237

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy doświadczyli przemocy.

29 osób

Mieszkańcy, którzy przyznali, że doznali przemocy, zostali następnie poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że najczęściej doznawanym rodzajem przemocy była przemoc psychiczna – wskazało na nią 27 badanych, tj. 93%. Przemocy fizycznej doświadczyło 15 respondentów (52%), przemocy ekonomicznej – 6 osób (21%), mobbingu – 5 badanych (17%), zaniedbania – 4 badanych (14%), a przemocy seksualnej – 2 osoby (7%)

Tabela 44. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=29

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	93%	27
przemoc fizyczna	52%	15
przemoc ekonomiczna	21%	6
mobbing	17%	5
zaniedbanie	14%	4
przemoc seksualna	7%	2
nie wiem	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Spytaliśmy respondentów również o to, kto stosował wobec nich przemoc. Analiza materiału badawczego wykazała, że najwięcej badanych doznało przemocy ze strony męża/żony (10 osób, tj. 34%) oraz partnera/partnerki (8 osób, tj. 28%). W dalszej kolejności wskazywano na pracodawcę oraz kolegę/koleżankę z pracy (po 6 osób, tj. 21%), tatę i nieznaną osobę (po 4 osoby, tj. 14%), mamę (3 osoby, tj. 10%), a pojedyncze odpowiedzi padły na tatę, dziadków i dziecko/dzieci (po 3%).

Tabela 45. Kto stosował wobec Pana/i przemoc? N=29

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
mąż/żona	34%	10
partner/partnerka	28%	8
pracodawca	21%	6
kolega/koleżanka z pracy	21%	6
tata	14%	4
nieznajomy/a	14%	4
mama	10%	3
inne osoby	7%	2
dziadkowie	3%	1
dziecko/dzieci	3%	1
siostra	0%	0
brat	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Na pytanie o miejsce doświadczenia przemocy, najczęściej odpowiedzi padło na dom (20 osób, tj. 69%) oraz pracę (11 osób, tj. 38%). 8 badanych doświadczyło przemocy w miejscu publicznym (28%), natomiast 1 osoba w bliżej nieokreślonych miejscach (3%).

Tabela 46. Gdzie doświadczył/a Pan/i przemocy? N=29

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
w domu	69%	20
w pracy	38%	11
w miejscu publicznym	28%	8
inne	3%	1
na uczelni	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Badanym zadano również pytanie dotyczące wpływu trwającej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) na częstotliwość doświadczania przemocy. Większość respondentów odpowiedziała przecząco na to pytanie, gdyż w przypadku 5 osób problem ten zdecydowanie się nie zwiększył (17%), natomiast 14 badanych zaznaczyło odpowiedź „raczej nie” (48%). 3 osobom trudno było to ocenić i tym samym zaznaczyli oni odpowiedź „trudno powiedzieć” (10%), natomiast podczas sytuacji epidemiologicznej raczej częściej przemocy doświadczało 3 respondentów (10%), a zdecydowanie częściej – 4 osoby (14%).

Tabela 47. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) doświadczał/a Pan/i przemocy częściej niż przedtem? N=29

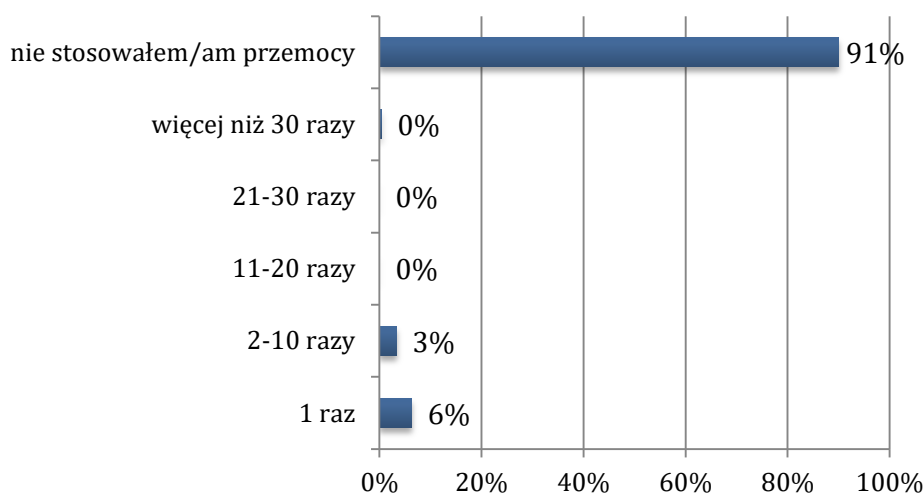
Odpowiedź	%	Liczba odp.
zdecydowanie tak	14%	4
raczej tak	10%	3
raczej nie	48%	14
zdecydowanie nie	17%	5
trudno powiedzieć	10%	3

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

237 osób

Zebrane w procesie badawczym dane pokazują, iż do stosowania przemocy przyznało się 9% badanych mieszkańców z gminy Pułtusk, spośród których 6% stosowało ją 1 raz, 3% respondentów wskazało na to, że stosowało ją 2-10 razy.

Wykres 39. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby? N=237

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy przyznali, że stosowali przemoc.

24 osoby

W dalszej kolejności poprosiliśmy badanych mieszkańców o określenie, jakiego rodzaju przemoc zastosowali. Wśród najczęstszych deklaracji znalazła się przemoc psychiczna – wskazało na nią 16 osób (67%) oraz przemoc fizyczna, którą stosowało 8 badanych (33%). Pojedyncze osoby przyznały się do zastosowania przemocy ekonomicznej oraz mobbingu (po 4%).

Tabela 48. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a? N=24

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	67%	16
przemoc fizyczna	33%	8
przemoc ekonomiczna	4%	1
mobbing	4%	1
nie wiem	4%	1
przemoc seksualna	0%	0
zaniedbanie	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Mieszkańcy najczęściej przyznawali się do stosowania przemocy wobec męża/żony (12 osób, tj. 52%), dziecka/dzieci (6 osób, tj. 26%) oraz partnera/partnerki (5 osób, tj. 22%). Pojedyncze odpowiedzi padły na rodziców, rodzeństwo oraz kolegów/koleżanki z pracy (po 4%).

Tabela 49. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe? N=24

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mąż/żona	52%	12
dziecko/dzieci	26%	6
partner/partnerka	22%	5
rodzice	4%	1
rodzeństwo	4%	1
kolega/koleżanka z pracy	4%	1
dziadkowie	0%	0
nieznajomy/a	0%	0
inne osoby	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Badanym zadano również pytanie dotyczące wpływu trwającej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) na częstotliwość stosowania przemocy. 1 osoba odpowiedziała, że zdecydowanie częściej stosowała przemoc (4%), a 3 badanych zaznaczyło odpowiedź „raczej tak” (13%). Większość badanych w czasie trwania pandemii nie stosowała częściej przemocy (19 osób, tj. 80%), natomiast 1 osoba miała trudność w odpowiedzi na to pytanie (4%).

Tabela 50. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) stosował/a Pan/i przemoc częściej niż przedtem? N=24

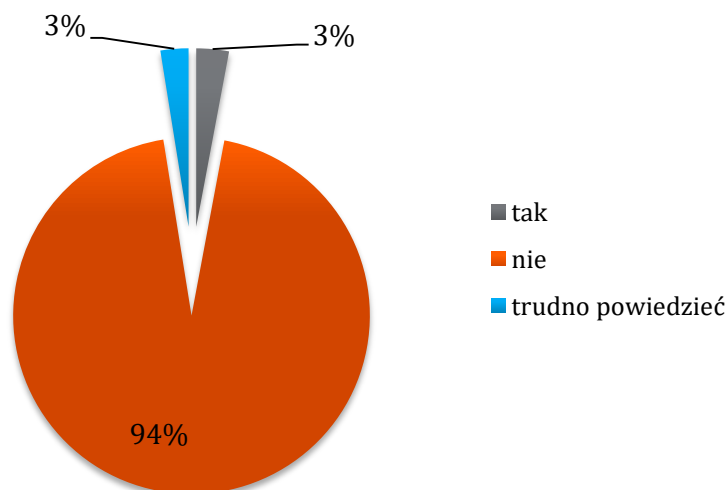
Odpowiedź	%	Liczba odp.
zdecydowanie tak	4%	1
raczej tak	13%	3
raczej nie	63%	15
zdecydowanie nie	17%	4
trudno powiedzieć	4%	1

Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

237 osób

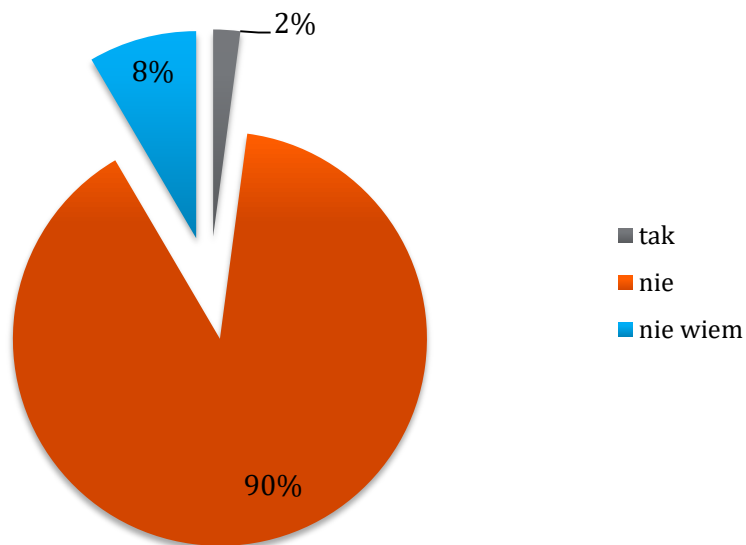
Odpowiedzi respondentów na następne pytanie pokazują aktualną skalę przemocy występującej wśród rodzin na terenie gminy Pułtusk. Jak wynika z uzyskanych danych, przemoc domowa dotyczy 3% dorosłych mieszkańców biorących udział w badaniu. Wśród respondentów znalazły się również osoby, które miały trudność w jednoznacznym określeniu, czy w ich domu występuje ten problem – stanowiły one 3% ogółu.

Wykres 40. Czy w Pana/i domu występuje problem przemocy? N=237

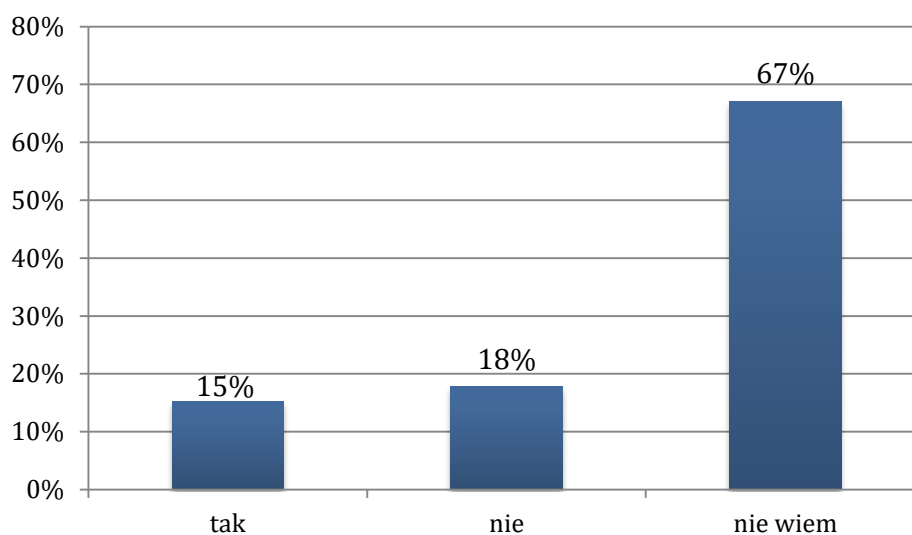
Kolejną analizowaną w Diagnozie kwestią była opinia dorosłych mieszkańców Gminy na temat stosowania kar fizycznych w stosunku do dzieci. W odniesieniu do prezentowanych danych warto zwrócić uwagę, że wśród części respondentów występuje tolerancja przemocy jako metody wychowawczej – kary fizyczne popiera 2% badanych, z kolei 8% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy. Jednoznacznie negatywnie ocenia tego typu zachowanie 90% mieszkańców.

Wykres 41. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą? N=237

W ostatnim pytaniu dotyczącym przemocy zapytaliśmy respondentów, czy ich zdaniem na terenie Gminy występuje problem przemocy wobec osób starszych. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 15% osób, a przecząco – 18%. Większość badanych nie wie, czy taki problem występuje na terenie gminy Pułtusk (67%).

Wykres 42. Czy Pana/i zdaniem na terenie Miasta i Gminy występuje problem przemocy wobec osób starszych? N=237

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

Jak wynika ze statystyk *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* oraz *Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii* dotyczących wydatkowania środków finansowych na realizację zadań związanych z profilaktyką uzależnień, samorządy często realizują nieskuteczne strategie profilaktyczne, które nie przynoszą żadnych efektów. Według *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* „w 2018 roku aż 46 318 078.30 zł zostało wydane na jednorazowe festyny i inne imprezy plenerowe, spektakle profilaktyczne, imprezy sportowe (turnieje, wyścigi, olimpiady itp.), czyli działania, które nie pełnią funkcji profilaktycznej, o nieznanej skuteczności, a o części z nich wręcz wiadomo, że nie są efektywne”³¹. Do czynników wzmacniających jakość profilaktyki należą: obowiązujący system prawny, współpraca pomiędzy samorządem a placówkami realizującymi programy profilaktyczne poprzez finansowe wspieranie programów profilaktycznych oraz rozwój kadr zajmujących się profilaktyką (szkolenia, superwizje), monitorowanie sytuacji epidemiologicznej związanej z używaniem substancji psychoaktywnych, diagnozowanie problemu przemocy, a także zwiększenie czasu przeznaczanego na działania profilaktyczne w placówkach oświatowych. Szczególnie ważne jest, aby wszystkie podmioty zaangażowane w realizację zadań profilaktycznych stworzyły spójny system, opierający się na trzech poziomach: centralnym, wojewódzkim i gminnym³². Skuteczność działań profilaktycznych będzie większa w przypadku realizacji modelu profilaktyki zintegrowanej opartej na: współpracy na poziomie instytucjonalnym i wspólnotowym, dbałości o wzorce i spójny przekaz, przede wszystkim ze strony rodziny i szkoły, wypracowaniu autonomicznych dla danego środowiska lokalnego strategii i metod oddziaływań profilaktycznych, które będą stosowane systematycznie, konsekwentnie i długookresowo oraz doskonaleniu kompetencji wychowawczych i organizacyjnych twórców, a także realizatorów działań profilaktycznych³³.

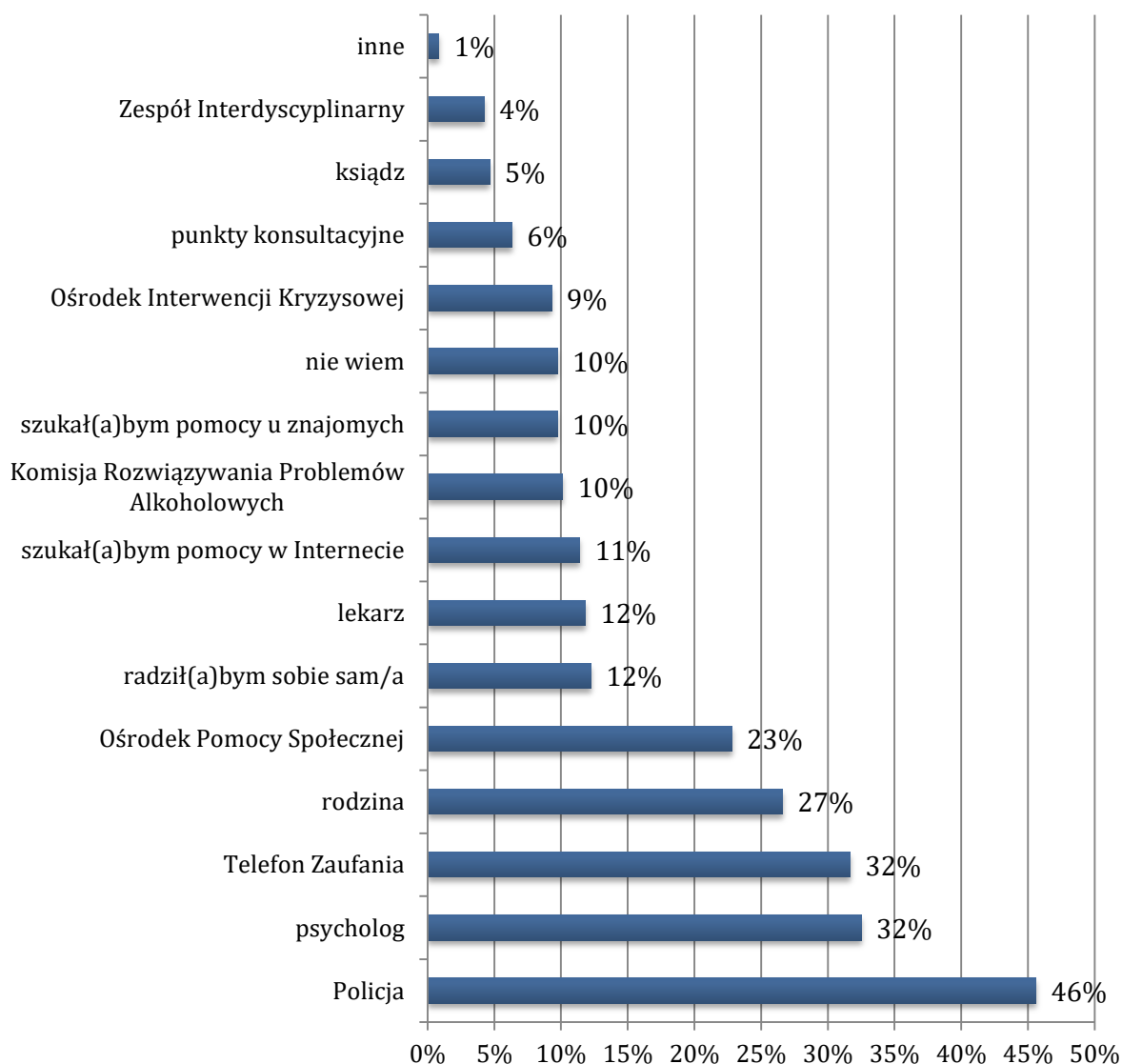
³¹ *Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku*, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa 2019.

³² Pietrzak S., *Sukcesy i wyzwania w implementacji dobrej profilaktyki*, Świat Problemów.

³³ Kmiecik-Jusięga K., *Profilaktyka zachowań ryzykownych w środowisku lokalnym*, [w:] *Tradycje i perspektywy optymalizowania profilaktyki społecznej oraz resocjalizacji*, red. D. Kowalczyk, A. Szecówka, P. Kwiatkowski, Wrocław 2015, s. 293.

W ankiecie pojawiło się również pytanie o miejsca/osoby, do których mieszkańcy zgłosiliby się w przypadku problemu uzależnień lub przemocy w rodzinie. Jak wynika z prezentowanych danych, większość badanych zgłosiłaby się do Policji (46%), psychologa albo skorzystałaby z Telefonu Zaufania (po 32%). Średnio co czwarty respondent wskazał na rodzinę (27%) oraz Ośrodek Pomocy Społecznej (23%). Nieco rzadziej deklarowane było radzenie sobie samodzielnie z problemem lub udanie się do lekarza (po 12%) oraz szukanie pomocy w Internecie (11%). 10% badanych nie wie, gdzie mogłoby się zgłosić w razie problemu przemocy w rodzinie lub uzależnień.

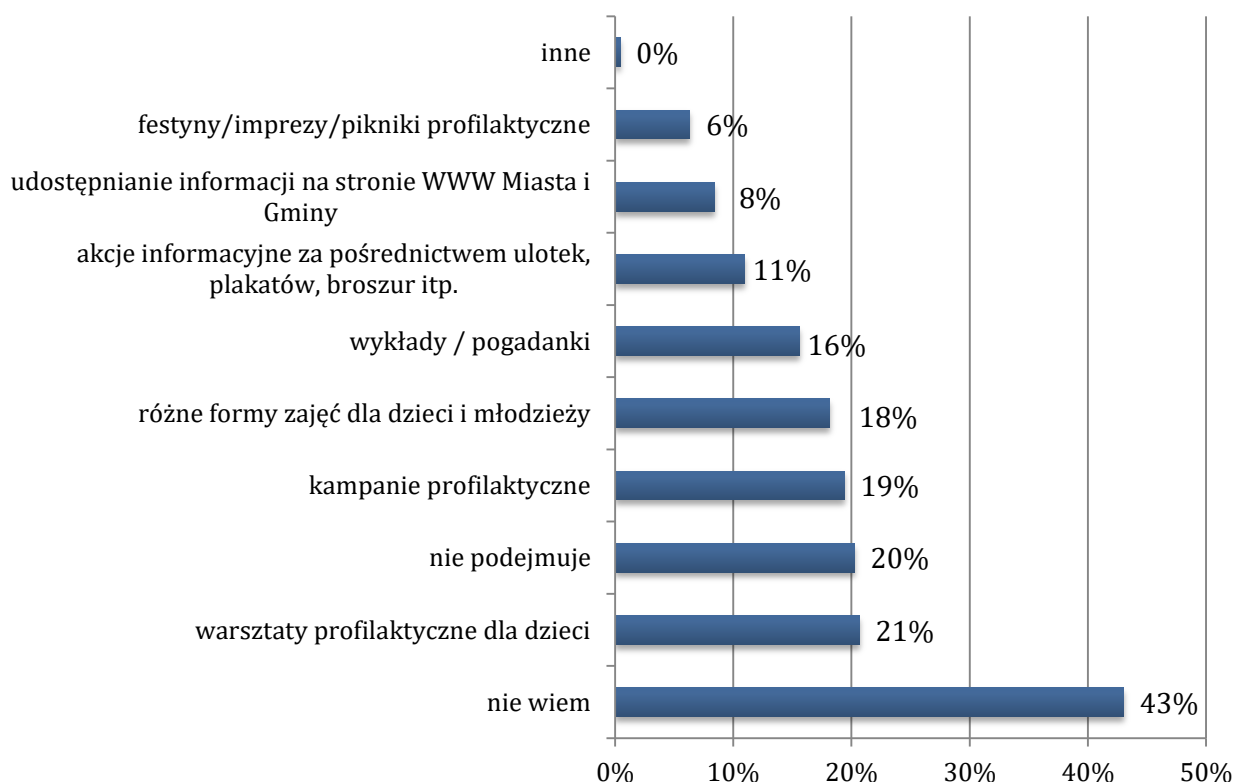
Wykres 43. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie? N=237

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Analizując wyniki uzyskane w trakcie badania mieszkańców pod kątem działań podejmowanych przez Gminę w celu ograniczenia popytu na zażywanie narkotyków i dopalaczy, możemy zauważyć, iż 43% respondentów nie ma na ten temat żadnej wiedzy. Wśród najczęściej deklarowanych odpowiedzi znalazły się warsztaty profilaktyczne dla dzieci (21%), kampanie profilaktyczne (19%) oraz różne formy zajęć dla dzieci i młodzieży (18%). 16% badanych wskazało na wykłady/pogadanki, 11% na akcje informacyjne za pośrednictwem ulotek, plakatów, broszur itp., 8% na udostępnianie informacji na stronie internetowej Gminy, natomiast 6% na festyny/imprezy/pikniki profilaktyczne. Co piąty badany mieszkaniec gminy Pułtusk jest zdania, że Gmina nie podejmuje żadnych działań, aby ograniczyć popyt na zażywanie narkotyków i dopalaczy.

Wykres 44. Jakie działania według Pana/i podejmuje gmina, aby ograniczyć zażywanie narkotyków lub dopalaczy? N=237

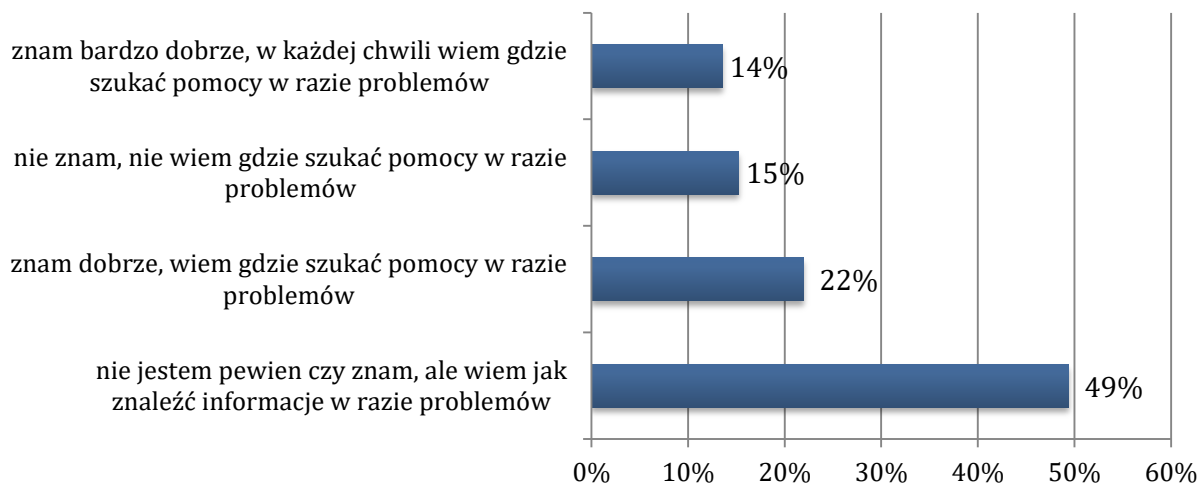

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kwestii znajomości danych kontaktowych do instytucji, gdzie można się zgłosić w razie problemów wyniki kształtują się na zróżnicowanym poziomie. 49% mieszkańców biorących udział w badaniu nie jest pewnych, czy zna takie dane kontaktowe, ale wie gdzie znaleźć informacje na ten temat, 22% zna dobrze tego typu

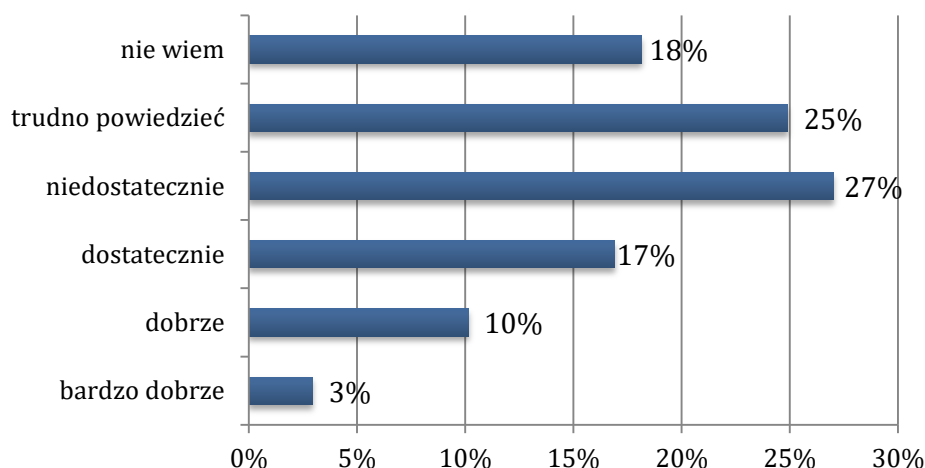
dane i wie gdzie szukać pomocy, a 14% w każdej chwili ma do nich dostęp. 15% badanych stwierdziło, że nie zna adresów, ani telefonów do miejsc, w których można uzyskać pomoc i nie wie gdzie ich szukać.

Wykres 45. Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów? N=237

W kolejnym pytaniu bloku tematycznego dotyczącego działań profilaktycznych, respondenci zostali poproszeni o ocenę stopnia zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców. Możemy zauważyć, że 3% osób uważa, iż działania prowadzone są bardzo dobrze, a zdaniem 10% – dobrze. W opinii 17% respondentów przedsięwzięcia w tym zakresie oceniane są jako dostateczne, z kolei 27% mieszkańców stwierdziło, iż są one niedostateczne. Ponadto, 25% mieszkańców miało trudność w udzieleniu odpowiedzi na to pytanie, a 18% badanych stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy.

Wykres 46. Jak ocenia Pan/i stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców? N=237

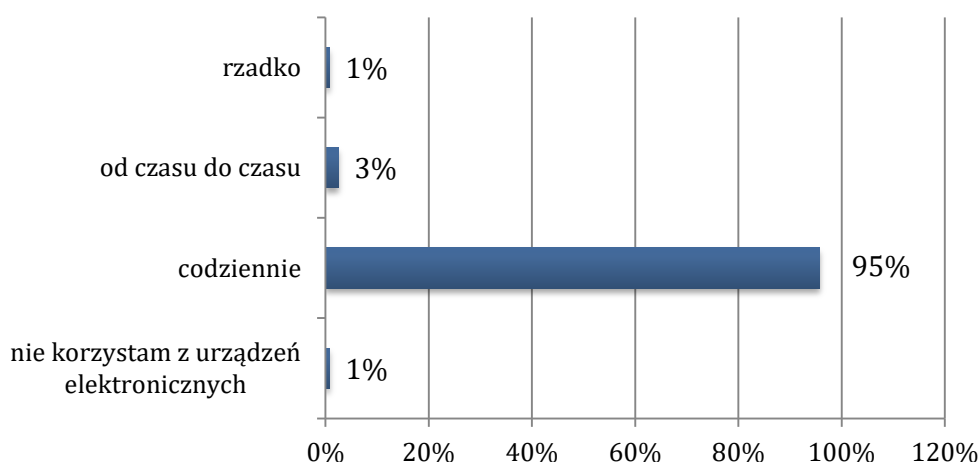
KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

Nałogowe korzystanie z nowych mediów, wśród których wymienia się Internet, telewizję, gry, telefony komórkowe jest stosunkowo nowym zjawiskiem, jednak przyjmującym coraz większe rozmiary. Wiąże się, tak samo jak uzależnienia od substancji psychoaktywnych, z wieloma negatywnymi konsekwencjami zarówno w obszarze zdrowia fizycznego, jak i psychicznego. Realizowane badania ogólnopolskie pokazują, że na przestrzeni lat wzrasta odsetek osób korzystających z Internetu – w 2012 deklarowało to 61,4%, natomiast w 2018 roku – 74,2%, a więc blisko trzy czwarte Polaków. Problem z uzależnieniem od Internetu według testu przejawiał w 2019 roku 0,03% badanej populacji, co stanowi 0,04% korzystających z sieci. Liczba osób zagrożonych uzależnieniem od Internetu kształtuje się natomiast na poziomie 1,4%, co stanowi 1,9% korzystających z Internetu. Jak wynika z raportu „Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych” opracowanego przez *Centrum Badania Opinii Społecznej*: „Konto w portalach społecznościowych ma obecnie mniej więcej połowa badanych, jednak wśród najmłodszych – niemal wszyscy. Należy przypuszczać, że w przyszłości, wraz ze starzeniem się obecnie najmłodszych kohort wiekowych, uczestnictwo w mediach społecznościowych może stać się powszechne”³⁴. Ze względu na postępujący rozwój technologii oraz zajmujące znaczną część czasu korzystanie z urządzeń elektronicznych, zjawisko to powinno zostać objęte stałym monitoringiem oraz systematycznymi działaniami profilaktycznymi.

Kolejny blok pytań miał na celu zweryfikowanie, jak często mieszkańcy gminy Pułtusk korzystają z urządzeń elektronicznych. Zebrany materiał badawczy wykazał, iż z urządzeń tych korzystają niemal wszyscy ankietowani, spośród których 95% respondentów przyznało, że robi to codziennie, 3% – od czasu do czasu, a 1% – rzadko. Tylko 1% badanych nie korzysta z urządzeń elektronicznych.

³⁴ *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019: raport z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2019.

Wykres 47. Jak często korzysta Pan/i z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier itp.)? N=237

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy korzystają z urządzeń elektronicznych.

235 osób

Interesującą nas kwestią był również czas, jaki mieszkańcy Gminy poświęcają na korzystanie z urządzeń elektronicznych w ciągu dnia. Wyniki kształtują się następująco: największy odsetek mieszkańców podał, iż spędza na korzystaniu z urządzeń elektronicznych od 1 do 2 godzin (95 osób, tj. 40%). Co czwarta osoba, która udzieliła odpowiedzi na to pytanie stwierdziła, że jest to do 1 godziny (64 osoby, tj. 27%) lub od 3 do 5 godzin (56 osób, tj. 24%). 6% respondentów wskazało na przedział 6-10 godzin (13 osób), a 1% na powyżej 10 godzin (3 osoby). Ponadto, 2% badanych przyznało, iż nie korzysta z urządzeń elektronicznych codziennie (4 osoby).

Tabela 51. Ile czasu w ciągu dnia poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych (nie wliczając w to godzin pracy)? N=235

Odpowiedź	%	Liczba odp.
do 1 godz.	27%	64
1-2 godz.	40%	95
3-5 godz.	24%	56
6-10 godz.	6%	13
powyżej 10 godzin	1%	3
nie korzystam codziennie z urządzeń elektronicznych	2%	4

Kolejne pytanie zadane respondentom w obszarze korzystania z urządzeń elektronicznych miało na celu rozpoznanie problemów z jakimi spotykają się mieszkańcy gminy Pułtusk w związku z korzystaniem z urządzeń elektronicznych. W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie problemów doznało łącznie 9% ankietowanych (22 osoby), spośród których 6% wskazało, że związane były one ze zdrowiem (15 osób), 3% stwierdziło, że były to problemy w rodzinie (6 osób), a 1% respondentów podał, iż były to problemy finansowe (2 osoby).

Tabela 52. Czy w związku z korzystaniem z urządzeń elektronicznych w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczył Pan/i: N=235

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie doświadczyłem/am	91%	213
problemów ze zdrowiem	6%	15
problemów w rodzinie	3%	6
problemów finansowych	1%	2
innych	0%	1
problemów w pracy	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Ostatnie pytanie skierowane do dorosłych mieszkańców Gminy w obszarze użytkowania urządzeń elektronicznych dotyczyło wpływu pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 na częstotliwość spędzania czasu wolnego z użyciem Internetu oraz nowych technologii. Do poświęcania większych niż dotychczas ilości czasu dziennie przyznała się prawie połowa respondentów (104 osoby, tj. 44%), z kolei zaprzeczyło temu 52% badanych (122 osoby). Dodatkowo, część mieszkańców miała trudności ze stwierdzeniem, czy sytuacja epidemiologiczna wpłynęła na ich codzienne korzystanie z Internetu i urządzeń elektronicznych (9 osób, tj. 4%).

Tabela 53. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych więcej czasu niż przedtem (z wyłączeniem pracy zdalnej)? N=235

Odpowiedź	%	Liczba odp.
zdecydowanie tak	14%	34
raczej tak	30%	70
raczej nie	36%	84
zdecydowanie nie	16%	38
trudno powiedzieć	4%	9

HAZARD

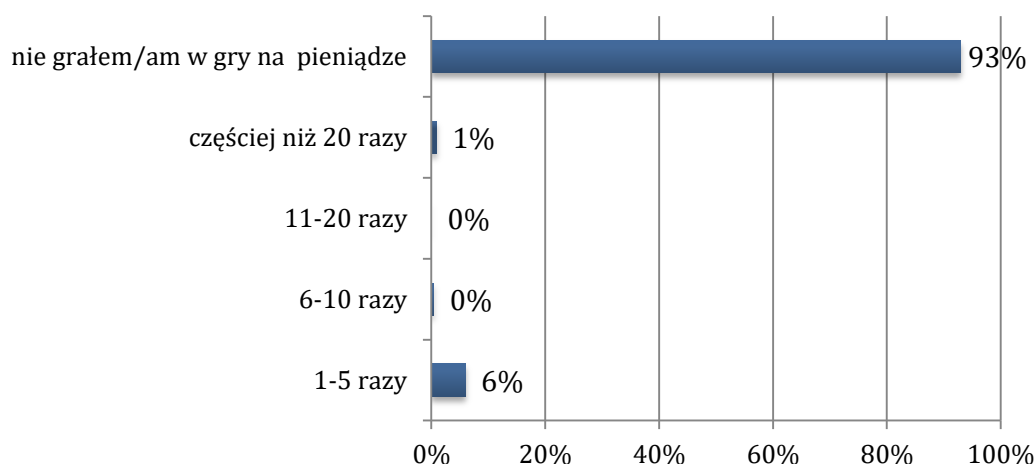
Hazard, podobnie jak inne uzależnienia, niesie za sobą poważne konsekwencje zdrowotne i społeczne. Jest źródłem licznych problemów, a zaburzenia związane z uprawianiem hazardu są powiązane ze znacznym upośledzeniem zdolności jednostki do funkcjonowania społecznego i zawodowego. Do częstych konsekwencji problemowego uprawiania hazardu należą znaczne straty finansowe, zadłużenia, problemy zawodowe, utrata pracy, wysoki wskaźnik problemów emocjonalnych i zdrowotnych (depresja, bezsenność, problemy z alkoholem, zaburzenia nastroju), znaczny wskaźnik załamania relacji małżeńskich i rodzinnych, a także podwyższony poziom samobójstw – około 20% osób mających problemy tego typu popełnia samobójstwo. Wśród przyczyn podejmowania gier hazardowych dominują motywy finansowe oraz rozrywkowe. Występują różne formy aktywności hazardowej: loterie, gry w karty, gry na automatach, zdrapki, zakłady, spekulacje na giełdzie, itd. Dzięki łatwemu i szybkiemu dostępowi, w ostatnim czasie na popularności zyskują również kasyna on-line, które oferują takie same gry, jak w kasynach rzeczywistych, a są bardziej dostępne, zapewniają anonimowość oraz brak ograniczeń czasowych³⁵. Wraz ze wzrostem dostępności gier hazardowych rośnie też liczba osób uprawiających hazard. Jak podaje CBOS, 37,1% Polaków powyżej 15 roku życia gra w gry na pieniądze. W stosunku do 2015 roku, oznacza to wzrost o 3 pp. Najwięcej osób, które grają codziennie lub kilka razy w tygodniu jest wśród grających w gry Totalizatora Sportowego – 2,6%. Wśród często podejmowanych gier na pieniądze znalazły się również zdrapki – 0,7%. Jak wynika z przeprowadzonych badań ogólnopolskich w ciągu ostatnich pięciu lat zwiększył się nieco odsetek Polaków grających na pieniądze, zmniejszyła się natomiast częstość tego rodzaju praktyk³⁶. Biorąc pod uwagę znaczne rozpowszechnienie grania w gry za pieniądze, konieczne jest stałe diagnozowanie zjawiska oraz organizowanie systematycznych działań profilaktycznych w tym zakresie.

³⁵ Grzegorzewska I., Cierpiąłkowska L., *Uzależnienia behawioralne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2018.

³⁶ *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019: raport z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2019.

W celu określenia skali podejmowania zachowań hazardowych przez dorosłych mieszkańców Gminy, respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy grali w gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. Zebrany materiał badawczy wykazał, że styczeń z takimi grami miało 7% dorosłych mieszkańców gminy Pułtusk, wśród których większość badanych grało 1-5 razy (6%). 1% mieszkańców grało w gry hazardowe częściej niż 20 razy.

Wykres 48. Jak często Pan/i grał/a lub obstawiał/a gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=235

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy grali lub obstawiali gry na pieniądze.

17 osób

Analiza danych wskazuje na to, iż 6 badanych mieszkańców doświadczyło problemów w związku z graniem gry na pieniądze, tj. finansowych (35%). Większość respondentów przyznało, że nie doznało żadnych poważnych problemów związanych z graniem w gry na pieniądze (11 osób, tj. 65%).

Tabela 54. Czy w związku z graniem w gry na pieniądze doświadczył/a Pan/i któregoś z niżej wymienionych problemów? N=17

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem/am, żadnych powyższych problemów	65%	11
miałem/am problemy finansowe	35%	6
tak, straciłem/am pracę	0%	0
miałem/am poważne problemy w pracy	0%	0
miałem/am problemy rodzinne	0%	0
inne	0%	0

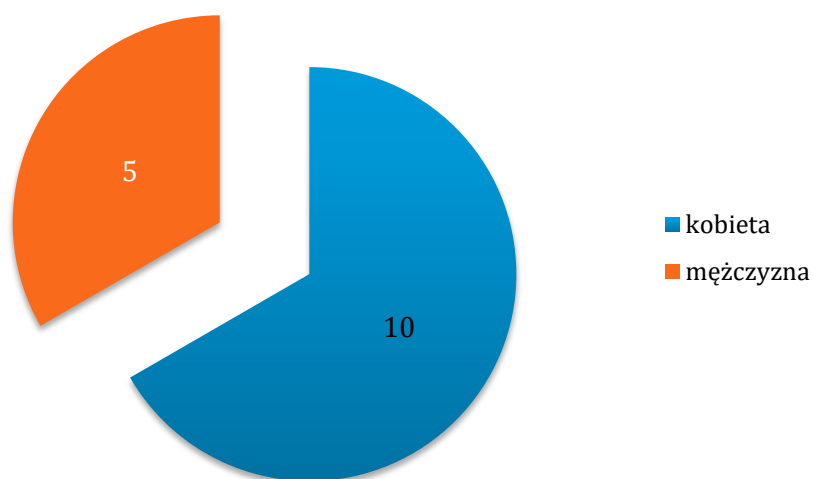
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

W badaniu mającym na celu przybliżenie problemów, z którymi zmagają się dorośli oraz młodsi mieszkańcy gminy Pułtusk, udział wzięli również sprzedawcy napojów alkoholowych. Ich uczestnictwo w badaniu umożliwiło sprawdzenie dostępności alkoholu dla niepełnoletnich mieszkańców oraz będących w stanie nietrzeźwości.

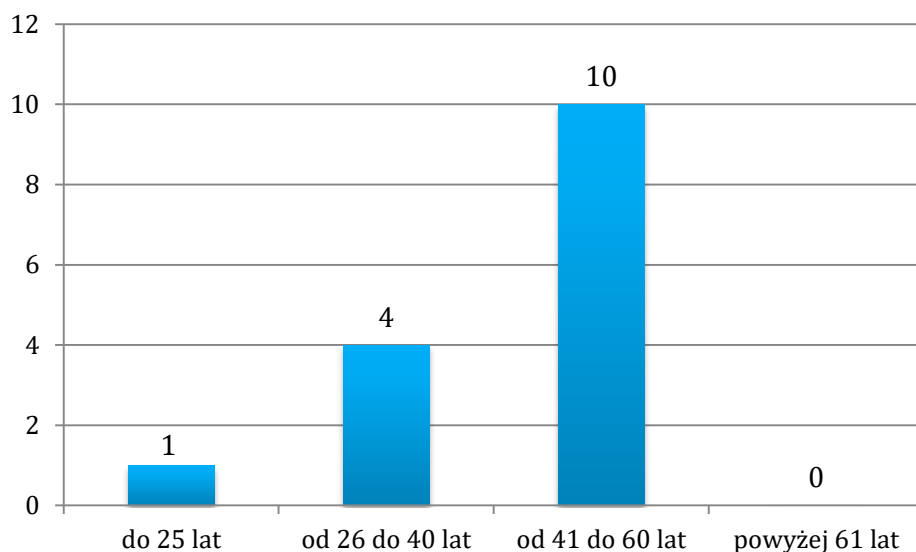
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

Kwestionariusze ankiet zostały wypełnione przez 15 sprzedawców napojów alkoholowych. Jak widać na poniższym wykresie, w badaniu wzięło udział 5 mężczyzn oraz 10 kobiet.

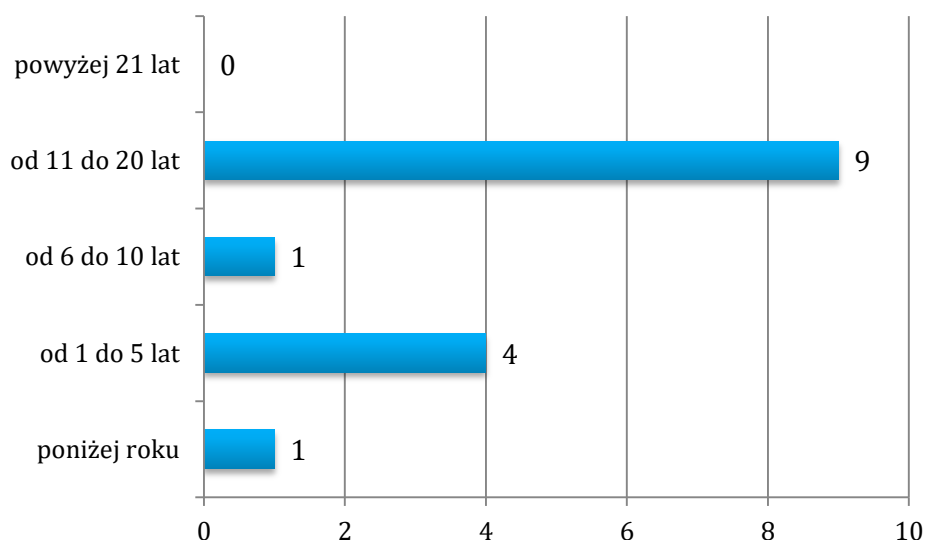
Wykres 49. Płeć: N=15

Analizując strukturę wiekową badanej grupy możemy zauważyć, że największy udział w badaniu mają respondenci między 41 a 60 rokiem życia, którzy wypełnili 10 kwestionariuszy ankiet. Wiek 4 ankietowanych mieści się w przedziale o 26-40 lat, natomiast wiek 1 osoby nie przekracza 25 roku życia.

Wykres 50. Pana/i wiek mieści się w przedziale: N=15

Ankietowani zostali zapytani również o to, od ilu lat pracują w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu. Z ich odpowiedzi wynika, że 9 osób zatrudnionych jest w punkcie od 11 do 20 lat, 4 respondentów pracuje w takim miejscu od roku do 5 lat, 1 osoba wskazała na odpowiedź powyżej od 6 do 10 lat, natomiast kolejny 1 ankietowany zatrudniony jest w sklepie poniżej roku.

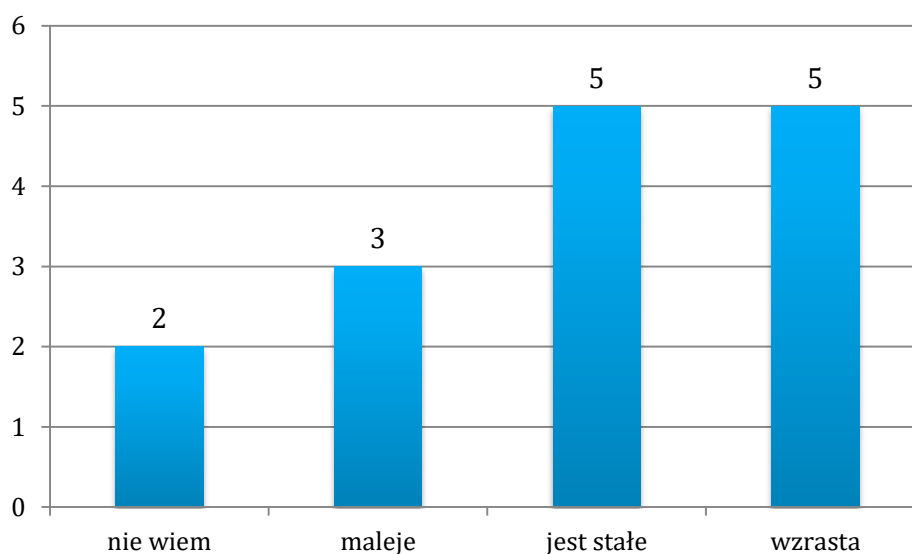
Wykres 51. Od ilu lat pracuje Pan/i w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu? N=15

PROBLEM UZALEŻNIEŃ Z PERSPEKTYWY SPRZEDAWCÓW

Pytania skierowane do osób pracujących w punktach sprzedaży alkoholu na terenie gminy Pułtusk, miały na celu sprawdzenie ich opinii względem skali spożywania napojów alkoholowych przez mieszkańców, ich dostępności dla osób nieletnich oraz znajomości *Ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*.

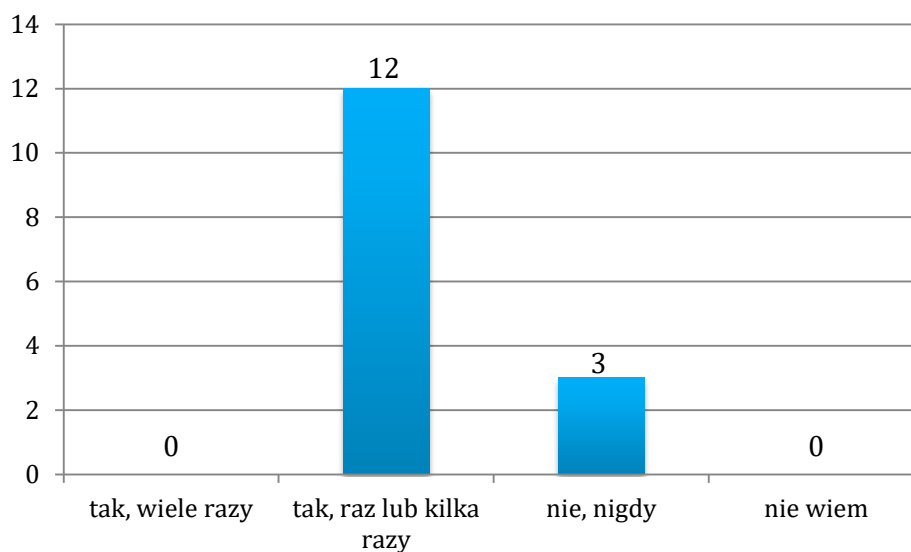
W pierwszej kolejności respondentów poproszono o ocenę poziomu spożycia alkoholu na przestrzeni kilku lat. 3 respondentów stwierdziło, że uległo ono zmniejszeniu, z kolei 5 osób zauważyło, iż utrzymuje się na stałym poziomie. 2 badanych nie ma wiedzy na ten temat, natomiast zdaniem 5 osób spożycie alkoholu zwiększyło się.

Wykres 52. Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w Pana/i miejscowości: N=15

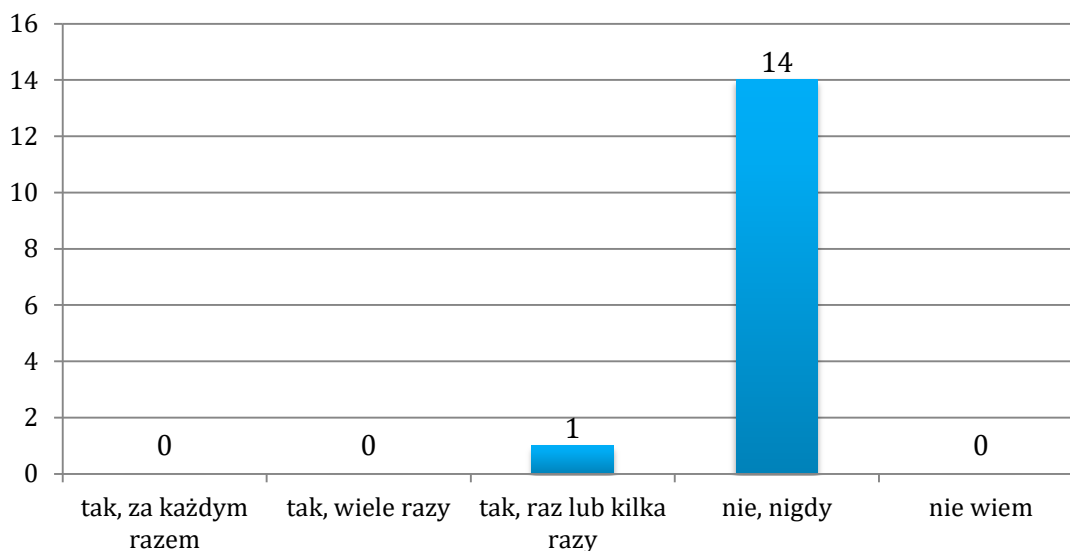
Większości sprzedawcom przytrafiła się sytuacja, w której osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanych przez nich punktach – taką sytuację raz lub kilka razy miało 12 ekspedientów. 3 badanych wskazało, że nigdy nie zdarzyła im się taka sytuacja.

Wykres 53. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie? N=15

W kolejnym pytaniu sprzedawcy mieli określić, czy zdarzyło im się sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Pozytywny jest fakt, iż większość sprzedawców odpowiedziała przecząco na to pytanie (14 osób), a do sprzedaży alkoholu raz lub kilka razy przyznała się 1 osoba.

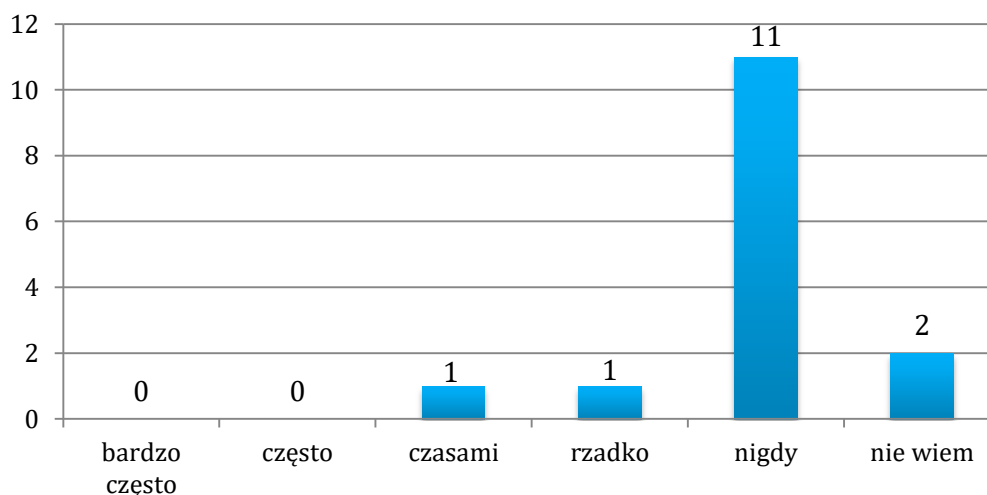
Wykres 54. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=15

W kolejnym pytaniu badani mieli stwierdzić, czy dorośli klienci podejmują interwencję w sprawie weryfikacji wieku osób kupujących alkohol. Niepokojący jest fakt, że 11 osób zaprzeczyło, aby takie sytuacje miały miejsce i wskazały na odpowiedź „nigdy”. 2 sprzedawców miało trudność w odpowiedzi na to pytanie, 1 badany przyznał,

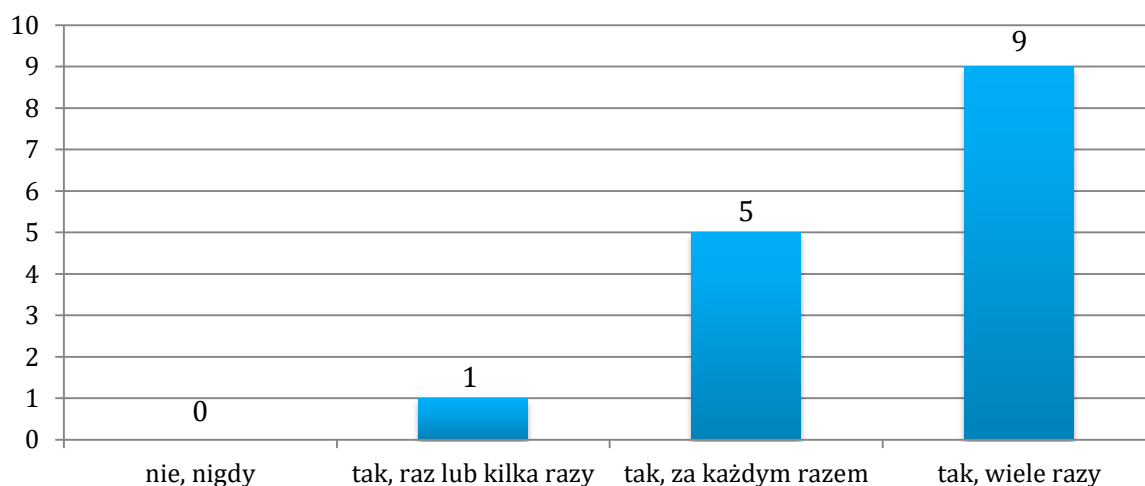
że ma to miejsce rzadko, natomiast w opinii kolejnej 1 osoby czasami zdarza się, że ktoś z dorosłych klientów podejmuje interwencję w sprawie sprawdzenia wieku kupujących alkohol.

Wykres 55. Czy często zdarza się, że ktoś z dorosłych klientów podejmuje interwencję w sprawie sprawdzenia wieku kupujących alkohol? N=15

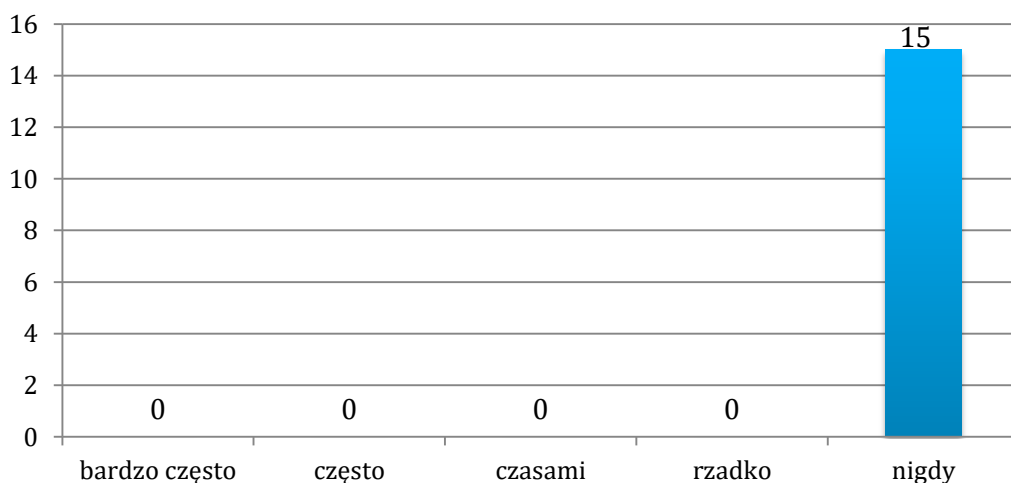
Z deklaracji sprzedawców wyłania się pozytywny obraz podejmowanych przez nich praktyk – wszyscy badani kontrolują dowód tożsamości w przypadku wątpliwości co do rzeczywistej pełnoletności osoby kupującej alkohol. 9 osobom zdarzyło się sprawdzić dokument tożsamości, kiedy miały wątpliwości co do wieku nabywcy alkoholu wiele razy, a 5 osób robi to za każdym razem, gdy osoba wyglądająca na niepełnoletnią prosi o alkohol. 1 badany przyznał, że weryfikował wiek swoich klientów raz lub kilka razy.

Wykres 56. Czy zdarzyło się Panu/i kiedykolwiek pytać o dowód osobisty klienta, nie mając pewności czy jest on pełnoletni? N=15

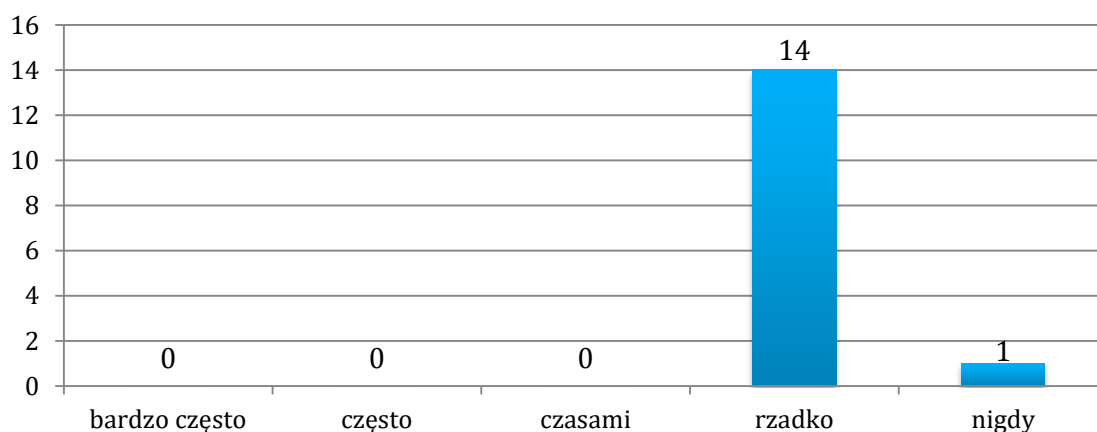
Jak wynika z udzielonych przez ankietowanych odpowiedzi, żadnemu z nich nigdy nie zdarzyło się podać napojów alkoholowych osobom, które są nieletnie, nawet jeśli te deklarują jego zakup dla rodziców (15 osób).

Wykres 57. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobom nieletnim, w sytuacji, gdy osoba ta chciała kupić alkohol dla rodziców? N=15

Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, większość sprzedawców uczestniczących w badaniu uważa, iż w Gminie rzadko zdarzają się sytuacje, kiedy mieszkańcy wsiadają za kierownicę pojazdu pod wpływem alkoholu (14 osób). W opinii 1 osoby do takich praktyk nigdy nie dochodzi.

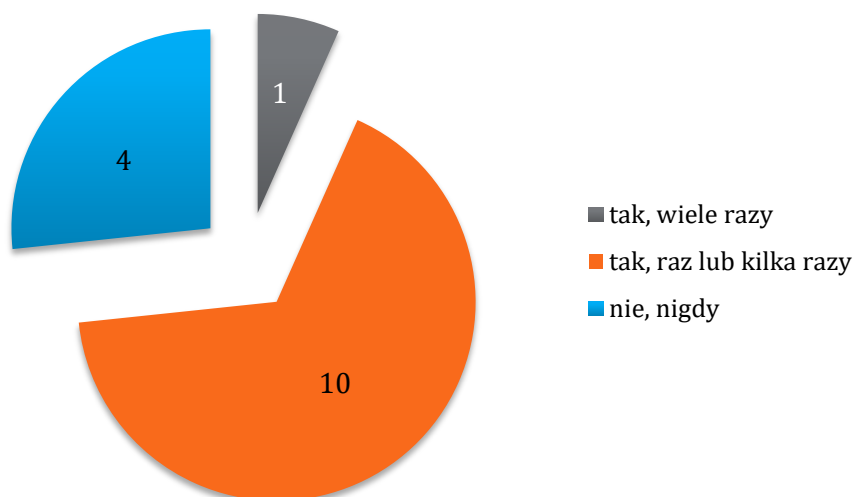
Wykres 58. Proszę ocenić jak często ma miejsce sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu w Pana/i miejscowości? N=15

Kolejne pytanie zadane sprzedawcom napojów alkoholowych dotyczyło zakupu alkoholu przez osoby będące pod wpływem alkoholu. Z odpowiedzi większości badanych wynika, że 10 osobom sytuacja, kiedy to nietrzeźwy klient próbował nabyć alkohol w obsługiwanym przez nich punkcie zdarzyła się raz lub kilka razy, natomiast

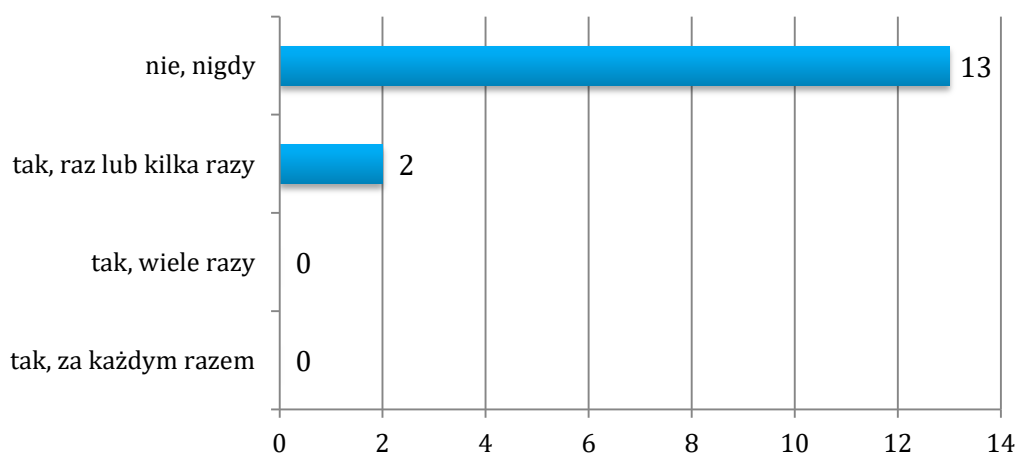
1 badanemu – wiele razy. 4 ekspedientów zadeklarowało, że nigdy nie miało takiego doświadczenia.

Wykres 59. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie? N=15

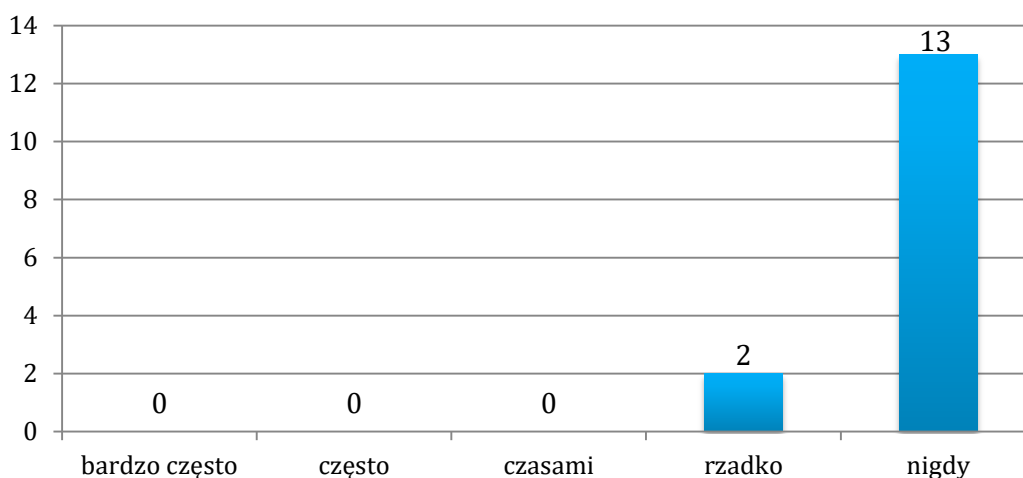
W następnym pytaniu sprzedawcy mieli określić, czy w przeciągu ostatnich 12 miesięcy sprzedali alkohol osobie nietrzeźwej. Zdecydowana większość ankietowanych nie przyznała się do takiego czynu (13 osób), natomiast 2 respondentów odpowiedziało, że taka sytuacja miała miejsce raz lub kilka razy.

Wykres 60. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=15

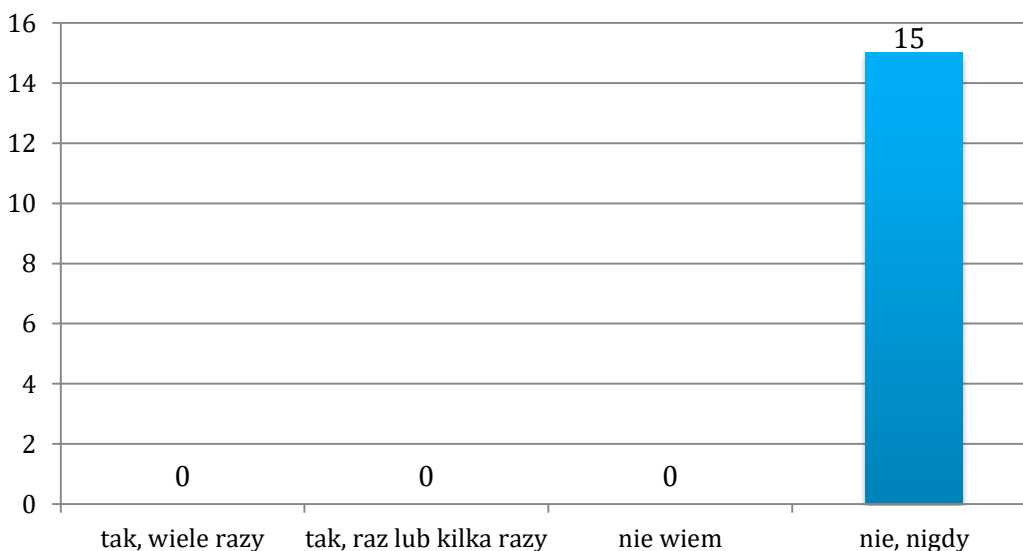
Kolejne pytanie zadane sprzedawcom napojów alkoholowych dotyczyło podejmowanych przez nich interwencji w przypadku zakłócania porządku przez osoby będące pod wpływem alkoholu. Większość sprzedawców przyznała, że nigdy nie wzywa służb porządkowych, tj. policji do punktu sprzedaży alkoholu z tego powodu (13 osób), natomiast 2 osoby stwierdziły, że zdarza się to rzadko.

Wykres 61. Jak często zdarza się Panu/i wzywać policję z powodu zakłócania porządku przez osobę pod wpływem alkoholu na terenie punktu sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy? N=15

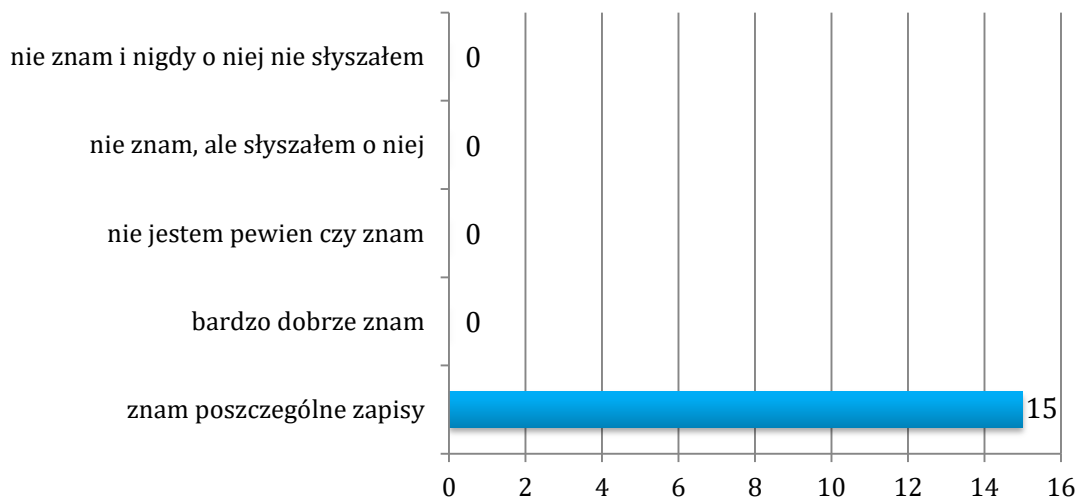
Wyroby nikotynowe podobnie jak alkohol, nie mogą być sprzedawane osobom nieletnim, zatem respondentów zapytano również o to, czy zdarzyło się im w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej. Wszyscy ankietowani przyznali, że taka sytuacja nigdy nie miała miejsca w ich punkcie (15 osób).

Wykres 62. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=15

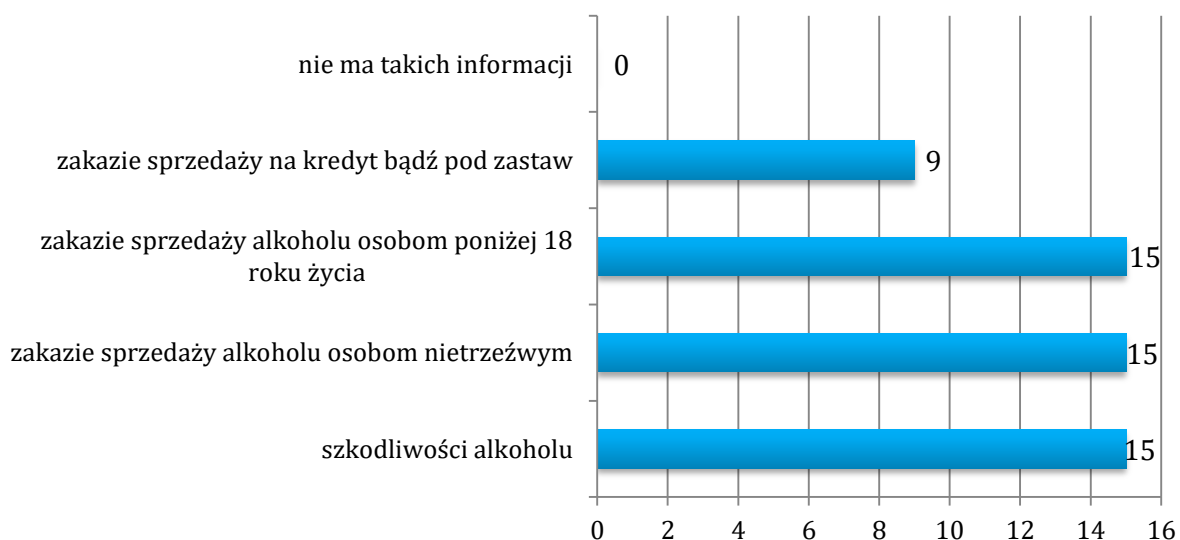
Kolejne zagadnienie dotyczy znajomości sprzedawców uczestniczących w badaniu *Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* odnoszącej się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu. Jak można zauważyć, wszyscy badani są zdania, iż znają jedynie jej poszczególne zapisy (15 osób).

Wykres 63. Czy zna Pan/i ustawę z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu? N=15

Właściciele punktów sprzedających napoje alkoholowe, mają ustawowy obowiązek umieścić w widocznym miejscu w swoim sklepie informację o szkodliwości alkoholu. Badanie ankietowe wśród osób zatrudnionych w takich punktach pokazało, że taka adnotacja znajduje się we wszystkich punktach sprzedaży alkoholu (15 sklepów). Informacja o zakazie sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym oraz osobom poniżej 18 roku życia również znajduje się we wszystkich sklepach, z kolei adnotacja o zakazie sprzedaży alkoholu na kredyt bądź pod zastaw widnieje w 9 punktach.

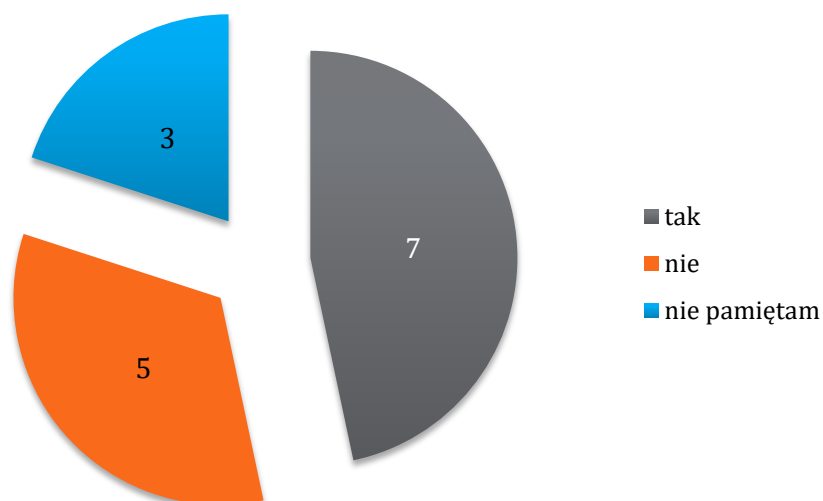
Wykres 64. Czy w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie znajdują się informacje na temat: N=15

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 15*

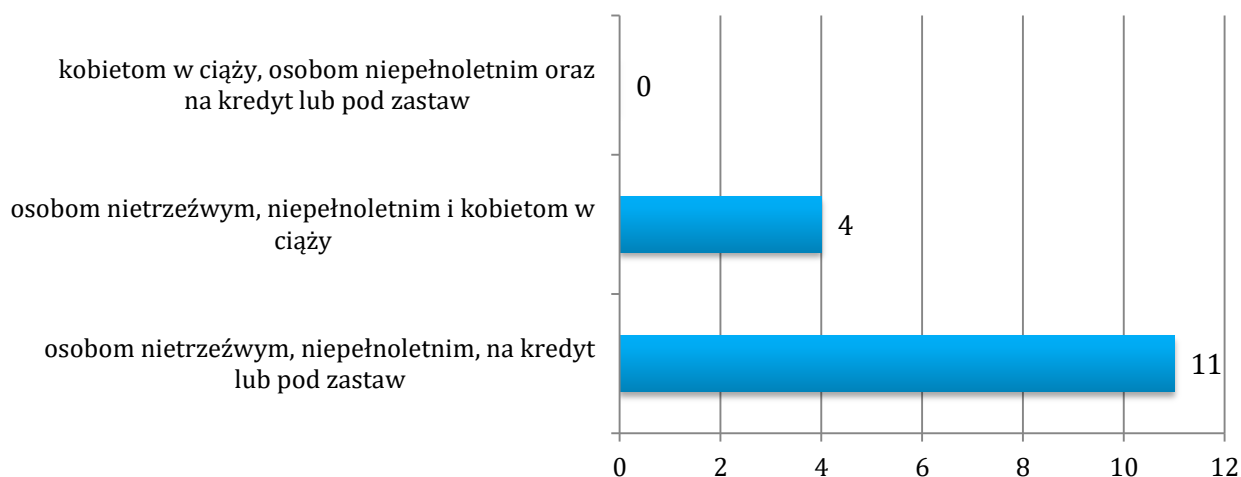
Kolejny wykres przedstawia odpowiedzi respondentów na pytanie „Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?”. Jak możemy zauważyć, 7 ankietowanych uczestniczyło w takim szkoleniu, 3 badanych nie pamięta o tym fakcie, natomiast w szkoleniu nie brało udziału 5 osób.

Wykres 65. Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu? N=15

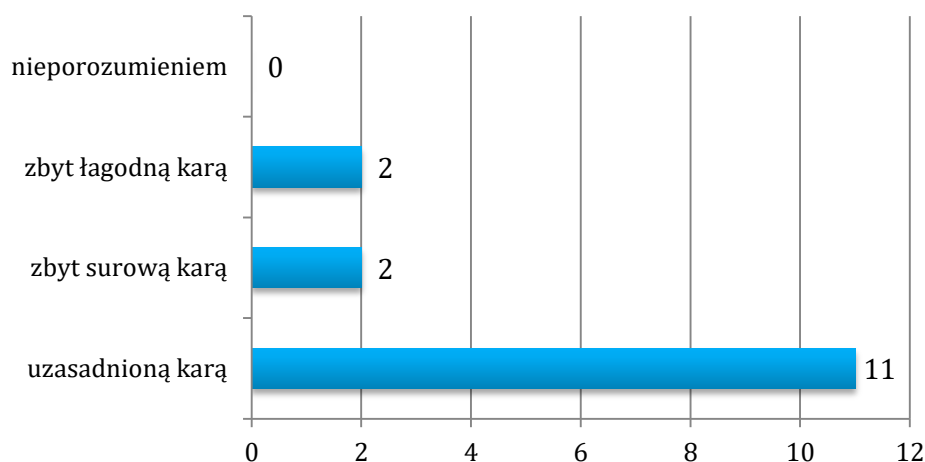
Kolejne pytanie skierowane do sprzedawców napojów alkoholowych miało na celu zweryfikowanie wiedzy respondentów na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu. Z ich odpowiedzi wynika, że 11 osób ma satysfakcjonującą wiedzę w tym zakresie, natomiast 4 respondentów twierdzi, że ustawa reguluje możliwość sprzedaży alkoholu kobietom w ciąży.

Wykres 66. Komu zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych według ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi? N=15

W ostatniej części badania przeprowadzonego wśród sprzedawców napojów alkoholowych, zostali oni zapytani o swój stosunek do kar przewidzianych za sprzedaż alkoholu osobom nieletnim. Pozytywnym wnioskiem jest fakt, iż większość ankietowanych, stwierdziło, że utrata zezwolenia na sprzedaż alkohol jest uzasadnioną karą (11 osób). W opinii 2 badanych jest to zbyt surowa kara, a zdaniem kolejnych 2 osób – zbyt łagodna.

Wykres 67. Czy utrata zezwolenia na sprzedaż alkoholu za sprzedaż alkoholu nieletnim jest: N=15

WNIOSKI I REKOMENDACJE PROFILAKTYCZNE

Celem badania było przedstawienie aktualnych problemów występujących w środowisku lokalnym takich jak: uzależnienie od alkoholu, papierosów i e-papierosów, narkotyków oraz problem przemocy, cyberprzemocy, hazardu i korzystania z urządzeń elektronicznych w odniesieniu do opinii dorosłych mieszkańców, dzieci i młodzieży oraz sprzedawców napojów alkoholowych. Cel ten został osiągnięty w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji, które następnie posłużą do tworzenia różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji na terenie gminy Pułtusk. Przeprowadzona diagnoza oraz analiza danych umożliwiła:

zapoznanie się z problemami uczniów, poznanie ich postaw i doświadczeń związanych z wybranymi zagrożeniami społecznymi oraz uzależnieniami;

rozpoznanie sytuacji dorosłych mieszkańców Gminy, ich opinii i postaw względem uzależnień i przemocy;

poznanie doświadczeń sprzedawców napojów alkoholowych związanych z wykonywanym przez nich zawodem, w szczególności sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim oraz nietrzeźwym.

W oparciu o dokonaną analizę problemów społecznych zostały sformułowane rekomendacje. W dalszej części raportu znajduje się podsumowanie wniosków z badania diagnozującego aktualne problemy społeczne występujące wśród uczniów, mieszkańców oraz sprzedawców napojów alkoholowych na terenie gminy Pułtusk wraz z rekomendacjami co do dalszych działań profilaktycznych skierowanych do uczniów i mieszkańców Gminy oraz instytucji, których celem jest profilaktyka.

UCZNIOWIE**PROBLEM ALKOHOLOWY**

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po alkohol.

- 51%

Odsetek uczniów, którzy pili alkohol więcej niż jednokrotnie.

- 38%

Odsetek uczniów, którzy pierwszy raz spożyli alkohol mając mniej niż 10 lat (*spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób*).

- 6%

Odsetek uczniów uznających alkohol za łatwy do zdobycia.

- 54%

Odsetek uczniów oceniających alkohol za nieszkodliwy, w małym stopniu szkodliwy lub nie mających w tym zakresie wiedzy.

- 29%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala spożywania alkoholu

- ❖ Uzyskane w procesie badawczym odpowiedzi uczniów ze szkół znajdujących się na terenie gminy Pułtusk pokazują, że po alkohol kiedykolwiek w życiu sięgnęło aż 51% uczniów.
- ❖ Z przeprowadzonego badania dowiadujemy się również, że jednokrotne próby spożycia alkoholu ma za sobą 13% uczniów, 22% sięgnęło po niego kilka razy, 11% – wiele razy, a 5% pije go regularnie/codziennie.
- ❖ W ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie alkohol piło 26% uczniów *(spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób)*.
- ❖ W okresie trwania pandemii COVID-19 po alkohol częściej sięgało 5% badanych *(spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób)*.

Wiek inicjacji alkoholowej

- ❖ Z przeprowadzonego badania wyłania się obraz wczesnej inicjacji alkoholowej 12% ankietowanych – przyznali oni, że sięgnęli po alkohol przed ukończeniem 10 roku życia *(spośród tych, którzy spożywali alkohol)*. Osoby te stanowiły 6% całej próby badawczej, tj. 628 osób.
- ❖ Większość uczniów pierwszy raz spożyło alkohol w wieku 14-16 lat *(48% spośród tych, którzy spożywali alkohol)*. Osoby te stanowiły 25% całej próby badawczej, tj. 628 osób.

Rodzaj spożywanego alkoholu

- ❖ Najpopularniejszym wśród uczniów rodzajem spożywanego alkoholu okazało się piwo – sięgnęła po nie większość badanych *(81% spośród tych, którzy spożywali alkohol; 40% całej próby badawczej, tj. 628 osób)*. Na drugim miejscu znalazła się wódka i szampan *(58% spośród tych, którzy spożywali alkohol; 29% całej próby badawczej)*, a na trzecim wino *(57% spośród tych, którzy spożywali alkohol; 29% całej próby badawczej)*.

Okoliczności spożywania alkoholu

- ❖ Przeprowadzone badanie pozwoliło zweryfikować również okoliczności otrzymania/zdobycia alkoholu przez uczniów. Z deklaracji ankietowanych wynika, że znaczna część młodych mieszkańców miała kontakt z alkoholem, ponieważ została nim poczęstowana (56% spośród tych, którzy spożywali alkohol; 28% całej próby badawczej, tj. 628 osób) lub dostała go do spróbowania od rodziców (36% spośród tych, którzy spożywali alkohol; 18% całej próby badawczej).
- ❖ Większość badanych nie doświadczyła żadnych przykrych konsekwencji w związku ze spożywaniem alkoholu (84% spośród tych, którzy spożywali alkohol).

Dostępność napojów alkoholowych

- ❖ Analizując odpowiedzi uczniów z gminy Pułtusk można stwierdzić, że alkohol jest stosunkowo łatwo dostępny dla respondentów – co drugi uczeń przyznał bowiem, że nie miałby trudności w zdobyciu alkoholu na terenie swojej miejscowości (54%). Wysoki odsetek wynika z tego, że w badaniu wzięli udział uczniowie szkół ponadpodstawowych, którzy są pełnoletni.

Opinia na temat szkodliwości alkoholu

- ❖ Na podstawie deklaracji badanych uczniów możemy stwierdzić, że co czwarty respondent nie ma świadomości na temat szkodliwości alkoholu – 29% ankietowanych uznało go za mało szkodliwy, nieszkodliwy lub przyznało, iż nie ma na ten temat żadnej wiedzy.

WNIOSKI

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem spożywania alkoholu wśród uczniów z gminy Pułtusk jest znaczny, gdyż kiedykolwiek w życiu sięgnął po niego co drugi badany, a co czwarty spożywał go w ciągu ostatnich 30 dni.

Niepokojący jest również odsetek uczniów, którzy uznają alkohol za łatwy do zdobycia oraz uważają go za nieszkodliwy dla zdrowia lub wykazują brak wiedzy w tym zakresie. Wysoki odsetek uczniów sięgających po alkohol oraz uznających go za łatwy do zdobycia wynika z tego, że w badaniu wzięli udział respondenci z klas ponadpodstawowych, którzy są pełnoletni. Wyniki badania przybliżają również nieodpowiedzialne zachowania rodziców, którzy częstują dzieci alkoholem.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Kluczowym działaniem, jakie należy podjąć w gminie Pułtusk jest realizowanie działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym wśród dzieci i młodzieży poprzez przeprowadzenie programów rekomendowanych przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) np. „*Fantastyczne możliwości*”. Głównym celem programu jest opóźnienie inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz ograniczanie problemów związanych z piciem alkoholu przez dorastających poprzez wzmacnianie rodzinnych, indywidualnych i rówieśniczych czynników chroniących. Jest to szczególnie rekomendowane działanie, bowiem jak wynika z przeprowadzonych badań problem wczesnej inicjacji alkoholowej dotyka części

uczniów pijących alkohol. Wszelkie informacje na temat ww. Programu można uzyskać na stronie: <https://programyrekomendowane.pl>.

- ❖ Zaleca się, aby wszystkie organizowane zajęcia profilaktyczne trwały od 10 do 30 godzin w roku szkolnym, ponieważ z przeprowadzonych badań wynika, że wielogodzinnym działaniom profilaktycznym towarzyszy wzrost pozytywnych zachowań uczniów.
- ❖ Należy prowadzić działania o możliwie najszerszym spektrum, które dotrą do wszystkich dzieci i starszej młodzieży, w celu obniżenia liczby uczniów inicjujących picie alkoholu we wczesnych latach. Skuteczne mogą okazać się tematyczne godziny wychowawcze, w czasie których opiekunowie będą podejmować działania profilaktyczne: warsztaty edukacyjne, wykorzystanie źródeł multimedialnych, spotkania z ekspertami np. osobami pracującymi z osobami uzależnionymi lub zajęcia wspierające uczniów w rozwijaniu konstruktywnych form radzenia sobie w trudnych sytuacjach. Ważne, aby podczas zajęć uczniowie czuli się swobodnie i nie postrzegali komunikatów prowadzącego jako zakazów i nakazów, a jako dobre rady udzielane w trosce o ich zdrowie.
- ❖ W działaniach profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży należy zastosować strategię informacyjną, która umożliwi poszerzenie ich wiedzy na temat przyczyn i konsekwencji picia alkoholu oraz umożliwi młodym ludziom podejmowanie racjonalnych wyborów, popartych znajomością zagadnień związanych z używaniem napojów wysokoprocentowych. By działania z zakresu strategii informacyjnej, przynosiły oczekiwane rezultaty, powinny być realizowane przez kompetentne osoby, które cechuje wiarygodność, umiejętność wybudzania zaufania wśród dzieci i młodzieży i budowania z nimi pozytywnej relacji. Przekazywane informacje, muszą być rzetelne oraz dostosowane do etapu rozwojowego uczniów. Przydatne mogą okazać się również ulotki i plakaty rozpowszechniane wśród dzieci i młodzieży.
- ❖ Konieczne jest wzmacnianie potencjału rodziny i wzmacnianie czynnika chroniącego, jakim jest pozytywna więź dziecka z rodzicami, poprzez realizację warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców.

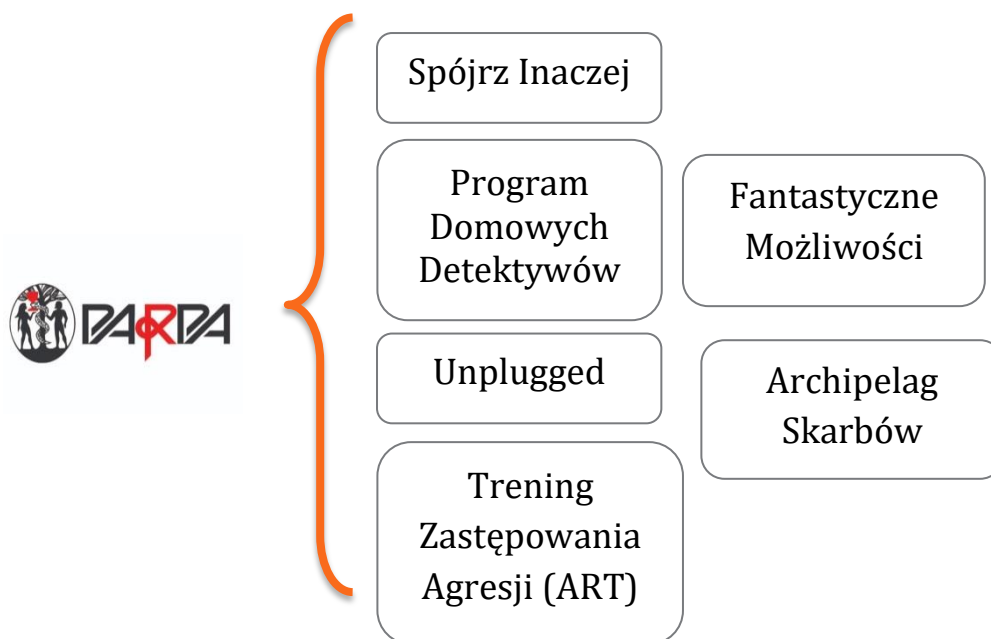
- ❖ Niezbędna jest również stała praca z rodzicami i opiekunami, dlatego zaleca się przeprowadzenie cyklu szkoleń dla rodziców podczas których przekazana im będzie wiedza, na temat problemu picia alkoholu, skutków wczesnej inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz możliwości jej zapobiegania. W świetle wyników badań zauważalny jest problem częstowania dziecka alkoholem przez rodziców. Należy pamiętać, że przyzwolenie rodziców na spożywanie przez ich dzieci alkoholu, nawet jeśli wydaje im się, że to kontrolują, może być wysoce niebezpieczne dla dziecka. Rodzice powinni zostać również przeszkoleni w zakresie reagowania, w przypadku spożywania alkoholu przez dziecko. Warto skorzystać z darmowego przewodnika *Jak rozmawiać z dzieckiem o alkoholu?*, który dostępny jest na stronie trzymajpion.pl. Istotne jest również dotarcie do jak największej liczby rodziców oraz realizacja działań profilaktycznych we współpracy z rodzicami na co zwraca uwagę *Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* w swoich rekomendacjach za 2021 rok.

„[...] rekomenduje się realizowanie działań profilaktyczno-edukacyjnych we współpracy z rodzicami, aby wspierać abstynencję dziecka i przygotowywać je do podejmowania świadomych i odpowiedzialnych decyzji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. Chodzi zatem nie tylko o przekazanie informacji na temat skali problemu, ale pracę nad przekonaniami normatywnym dotyczącymi picia alkoholu i jego szkodliwości dla młodzieży i dorosłych. W ocenie specjalistów zajmujących się profilaktyką najbardziej skuteczne są programy oparte na równoległym oddziaływaniu zarówno na rodziców, jak i dzieci”.

Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2021 roku.

- ❖ W zakresie działań kierowanych do nauczycieli, pedagogów szkolnych oraz osób pracujących w świetlicach, rekomenduje się stałe podnoszenie ich kompetencji celem zwiększenia efektywności prowadzonych działań profilaktycznych oraz diagnozowania problemów wśród uczniów. Należy dążyć do powiązania działań skierowanych ku dzieci i młodzieży z działaniami skierowanymi do ich dorosłego otoczenia – nie tylko rodziców, ale także nauczycieli.
- ❖ Dodatkowo, skuteczne będzie wyposażenie nauczycieli, pedagogów szkolnych i psychologów w profesjonalną wiedzę na temat strategii i metod działań profilaktycznych.

- ❖ W prowadzonych przez Gminę działaniach profilaktycznych nie może zabraknąć strategii edukacyjnej, która ma na celu rozwijanie ważnych umiejętności psychologicznych i społecznych. Zaleca się realizowanie ćwiczeń, gier psychoedukacyjnych, czy też warsztatów, które będą rozwijały wśród dzieci i młodzieży asertywność, uczyły nawiązywania relacji z innymi ludźmi, radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania konfliktów oraz podnosiły poczucie własnej wartości. Programy edukacyjne, konstruowane z wykorzystaniem strategii rozwijania umiejętności życiowych, składają się zazwyczaj z bloków ćwiczeń, w których uczestnicy mogą poznawać własne braki w zakresie różnych umiejętności i zacząć je trenować. Przykłady takich programów stanowią programy znajdujące się w banku programów rekomendowanych, takie jak:

- ❖ Realizacja programów powinna opierać się na strategii edukacji normatywnej, których celem jest korygowanie błędnych przekonań normatywnych, czyli np. przekonania, że większość nastolatków przyjmuje środki psychoaktywne i osłabianiu odczuwanej presji społecznej, m.in. przekonania, że skoro wszystkie nastolatki biorą narkotyki, ja też powinienem to zrobić.

- ❖ Zaleca się prowadzenie zajęć integracyjnych dla dzieci i młodzieży mających na celu budowanie więzi pomiędzy uczniami oraz poczucie bezpieczeństwa i zaufania, stanowi to bowiem czynnik chroniący podejmowania zachowań ryzykownych przez młodych ludzi.
- ❖ Należy wspierać uczniów przeżywających trudności edukacyjne, obserwowany jest bowiem związek pomiędzy występowaniem trudności w nauce, a podejmowaniem zachowań ryzykownych.
- ❖ Dodatkowym działaniem, jakie może przynieść pozytywne efekty w zakresie problemu alkoholowego jest rozpowszechnianie wśród uczniów informacji na temat form pomocy w przypadku posiadania w rodzinie osoby uzależnionej. Ważną rolę w diagnozie dzieci dotkniętych tym problemem odgrywają nauczyciele, wychowawcy i opiekunowie w placówkach, którzy poprzez obserwację i dyskretne wywiady powinny zwracać uwagę na symptomy świadczące o tym, że dziecko cierpi z powodu uzależnionego członka rodziny. Pomocne mogą okazać się również warsztaty psychologiczne (np. podczas godzin wychowawczych) polegające na pracy nad samooceną, budowaniem zaufania, ćwiczeniem różnego rodzaju umiejętności potrzebnych do funkcjonowania w grupie, gry i zabawy pomagające w budowaniu więzi z innymi ludźmi, uczące norm z innymi ludźmi, dające szanse na budowanie pozytywnego wizerunku własnego.
- ❖ W dobie pandemii COVID-19 konieczne jest również prowadzenie działań koncentrujących się na zwiększeniu odporności dzieci i młodzieży na negatywne skutki sytuacji kryzysowej spowodowanej epidemią, poprzez uczenie sposobów radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych, bazujących na naturalnych, dostępnych dla każdego indywidualnych zasobach wewnętrznych.

PROBLEM NIKOTYNOWY

Odsetek uczniów, którzy palili papierosy.

- 34%

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po papierosy w ciągu ostatnich 30 dni *(spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób)*.

- 17%

Odsetek uczniów, którzy palili e-papierosy.

- 39%

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po e-papierosy w ciągu ostatnich 30 dni *(spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób)*.

- 20%

Odsetek uczniów uznających e-papierosy za łatwe do zdobycia.

- 48%

Odsetek uczniów uznających papierosy za łatwe do zdobycia.

- 53%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala palenia papierosów

- ❖ Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że kontakt z papierosami miało 34% uczniów z gminy Pułtusk.
- ❖ Wśród uczniów, którzy sięgnęli po papierosy, 11% paliło je jednokrotnie, 10% – kilka razy, 7% – wiele razy, a 6% pali je codziennie.
- ❖ Wysokie prawdopodobieństwo uzależnienia od papierosów występuje w przypadku 17% uczniów (*spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób*) – sięgnęli oni po papierosy w ciągu 30 dni poprzedzających badanie.
- ❖ Większość badanych w okresie trwania pandemii COVID-19 nie sięgała częściej po papierosy (*67% spośród osób, które paliły*), natomiast twierdzącej odpowiedzi udzieliło 32 uczniów (*15% spośród osób, które paliły; 5% całej próby badawczej*).

Skala palenia e-papierosów

- ❖ Elektroniczne papierosy są wśród uczniów z gminy Pułtusk nieco bardziej rozpowszechnione niż te tradycyjne. Po e-papierosy sięgnęło 39% uczniów, a więc różnica wynosi 5 pp.
- ❖ Wśród uczniów, którzy sięgnęli po e-papierosy, 10% paliło je jednokrotnie, 12% – kilka razy, 9% – wiele razy, natomiast 8% – codziennie.
- ❖ Z zebranych danych wynika również, że uczniowie palą elektroniczne papierosy z nieco większą częstotliwością, niż te tradycyjne. W ciągu 30 dni poprzedzających badanie po e-papierosy sięgnęło 20% uczniów (*spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób*).
- ❖ Większość badanych w okresie trwania pandemii COVID-19 nie sięgała częściej po e-papierosy (*73% spośród osób, które paliły*), natomiast twierdzącej odpowiedzi udzieliło 45 uczniów (*18% spośród osób, które paliły; 7% spośród całej próby badawczej*).

Ocena dostępności papierosów i e-papierosów

- ❖ Papierosy łatwo w swojej miejscowości jest w stanie pozyskać 53% uczniów.
- ❖ W porównaniu do e-papierosów, tradycyjne papierosy są dla uczniów nieco łatwiejsze do zdobycia. Różnica wynosi 5 pp. (papierosy uznaje za łatwe do zdobycia 53%, a e-papierosy – 48%). Wysoki odsetek wynika z tego, że w badaniu wzięli udział uczniowie szkół ponadpodstawowych, którzy są pełnoletni.

Opinia na temat szkodliwości papierosów i e-papierosów

- ❖ Odpowiedzi uczniów ze szkół na terenie gminy Pułtusk dotyczące szkodliwości papierosów i e-papierosów pozwoliły na następujące wnioski: znaczna część młodych mieszkańców nie ma świadomości lub wiedzy na temat szkodliwości e-papierosów dla zdrowia (38%).
- ❖ Z deklaracji badanych wynika, że papierosy są w opinii uczniów bardziej szkodliwe niż e-papierosy – nie ma świadomości lub wiedzy na temat szkodliwości papierosów dla zdrowia 16% ankietowanych. Zatem różnica między tradycyjnymi papierosami, a e-papierosami wynosi 22 pp.

WNIOSKI

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem palenia papierosów oraz e-papierosów wśród uczniów z gminy Pułtusk występuje na wysokim poziomie.

Kiedykolwiek w życiu po papierosy i e-papierosy sięgnął co trzeci badany, a co piąty palił je w ciągu ostatnich 30 dni.

Tylko niewielka część uczniów przyznała, że sięgała po papiery i e-papierosy częściej w okresie trwania pandemii COVID-19. Papierosy elektroniczne są nieco bardziej popularne wśród badanych z gminy Pułtusk.

Przy projektowaniu działań profilaktycznych należy mieć na uwadze przede wszystkim łatwą dostępność papierosów oraz e-papierosów oraz brak świadomości znacznej części uczniów odnośnie ich szkodliwości na zdrowie. Wysoki odsetek uczniów sięgających po papierosy i e-papierosy oraz uznających je za łatwe do zdobycia wynika z tego, że w badaniu wzięli udział respondenci z klas ponadpodstawowych, którzy są pełnoletni.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ W zakresie przeciwdziałania problemu nikotynowemu wśród dzieci i młodzieży z gminy Pułtusk zaleca się przede wszystkim propagowanie wśród uczniów zdrowego stylu życia, poprzez przedstawianie korzyści za tym idących oraz możliwości tego osiągnięcia, a także poprzez rozpowszechnianie na ten temat ulotek, plakatów oraz zapewnianie uczniom możliwości uczestnictwa w zajęciach sportowych. Przy realizacji tego warto mieć na uwadze rekomendacje *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* odnośnie zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży, które brzmią następująco:

„Na realizację pozalekcyjnych zajęć sportowych i imprez o charakterze rekreacyjno-sportowym samorządy lokalne wydają blisko sześciokrotnie więcej funduszy niż na realizację rekomendowanych programów profilaktycznych, czyli ponad 62 mln zł. Te dysproporcje są szczególnie niepokojące, zważywszy na fakt, że nie udowodniono poprzez badania naukowe pozytywnego związku pomiędzy uczestnictwem młodzieży w takich działaniach a zmianą ich postawy wobec substancji psychoaktywnych. Należy podkreślić, że zajęcia sportowe nie mogą stanowić jedynej i samodzielnej strategii profilaktycznej. Powinny być integralnym elementem programu profilaktycznego, uwzględniającego szeroki zakres zagadnień związanych ze zdrowym stylem życia i spełniać określone kryteria pozwalające na stwierdzenie, że mogą konstruktywnie wpływać na postawy młodych ludzi wobec używek”.

Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2021 roku

Zajęcia sportowe powinny wzmacniać czynniki chroniące, zwłaszcza poprzez ukazywanie autorytetów promujących wzorzec trzeźwości (trenera, znanych sportowców, nauczycieli wychowania fizycznego itp.) i rozwijanie zainteresowań, z wyraźnym określeniem zasad zachowania w różnych sytuacjach (postawa wobec używek, rozwiązywanie konfliktów, eliminowanie przemocy). Istotne jest również, aby osoba prowadząca takie zajęcia miała odpowiednie przygotowanie i wiedzę w zakresie profilaktyki.

- ❖ Zaleca się organizowanie serii warsztatów i zajęć mających na celu wzmacnianie poczucia własnej wartości, naukę asertywności i umiejętności przeciwstawiania się presji grupy rówieśniczej.
- ❖ Rekomenduje się również prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu strategii informacyjnej, poprzez przekazywanie wiedzy na temat szkodliwości palenia papierosów i e-papierosów. Pomocne w realizacji tej strategii, może być zaproszenie wykwalifikowanej osoby (np. lekarza), który w profesjonalny sposób przekáže uczniom odpowiedni zasób wiedzy, na temat skutków podejmowania takiego zachowania.
- ❖ Należy rozwijać umiejętności budowania samokontroli, która jest uniwersalnym czynnikiem chroniącym przed paleniem papierosów, a także ogranicza inne zachowania ryzykowne młodych ludzi.

- ❖ Konieczne jest ograniczanie dostępności papierosów dla dzieci i młodzieży poprzez szkolenia dla sprzedawców wyrobów nikotynowych z zakresu przestrzegania zakazu sprzedaży papierosów osobom nieletnim oraz konsekwencji moralnych i prawnych za tym idących.
- ❖ Niezbędne jest także stałe podnoszenie kompetencji rodzicielskich, poprzez przybliżanie im możliwych scenariuszy rozmowy z dzieckiem na temat palenia wyrobów tytoniowych, a także uświadomienie im negatywnych konsekwencji palenia papierosów. Kwestią kluczową prowadzonych zajęć powinno być również nabycie przez rodziców umiejętności prawidłowego reagowania w przypadku rozpoznania, że ich dziecko sięga po wyroby tytoniowe.

PROBLEM NARKOTYKOWY

Odsetek uczniów, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze.

- 7%

Odsetek uczniów oceniających narkotyki za łatwe do zdobycia.

- 15%

Odsetek uczniów oceniających dopalacze za łatwe do zdobycia.

- 11%

Odsetek uczniów oceniających narkotyki za mało szkodliwe, nieszkodliwe lub deklarujących brak wiedzy w tym zakresie.

- 12%

Odsetek uczniów oceniających dopalacze za mało szkodliwe, nieszkodliwe lub deklarujących brak wiedzy w tym zakresie.

- 12%

Wnioski i podsumowanie wyników badań**Skala zażywania narkotyków lub dopalaczy**

- ❖ Obraz jaki wyłania się z badania to 7% uczniów mających kontakt z narkotykami, dopalaczami lub innymi środkami psychoaktywnymi, w tym: 2% jednokrotnie, kolejne 2% – kilka razy, 1% – wiele razy, natomiast następne 2% robi to regularnie/codziennie.

- ❖ Z przeprowadzonego badania dowiadujemy się również, że narkotyki/dopalacze w ciągu ostatnich 30 dni zażywało 3,5% uczniów (*spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób; 48% spośród osób zażywających substancje psychoaktywne*).
- ❖ 2% badanych w okresie trwania pandemii COVID-19 sięgało częściej po substancje psychoaktywne (*spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób; 28% osób spośród zażywających substancje psychoaktywne*).

Wiek inicjacji narkotykowej

- ❖ Z przeprowadzonego badania wynika, że większość ankietowanych, sięgnęło po narkotyki/dopalacze po raz pierwszy mając mniej niż 10 lat (36% *spośród osób zażywających substancje psychoaktywne; 3% spośród całej próby badawczej*).

Rodzaj zażywanych substancji

- ❖ Najpopularniejszymi substancjami psychoaktywnymi wśród uczniów okazała się marihuana lub haszysz, którą zażywało 6% badanych (*spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób; 81% spośród osób zażywających substancje psychoaktywne*).

Dostępność środków psychoaktywnych

- ❖ W kwestii dostępności narkotyków i dopalaczy w środowisku lokalnym uczniów, wyniki kształtują się na następującym poziomie – 15% uznaje narkotyki, a 11% dopalacze za łatwo dostępne w swojej miejscowości.

Opinia na temat substancji psychoaktywnych

- ❖ Część uczniów nie ma świadomości na temat szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia. Nie zdaje sobie z tego sprawy lub nie posiada wiedzy 12% uczniów zarówno w przypadku dopalaczy, jak i narkotyków.

WNIOSKI

Analiza wyników przeprowadzonego pod kątem środków psychoaktywnych badania pozwala stwierdzić, że problem ten wśród uczniów z gminy Pułtusk dotyczy 7% badanych. Warte uwagi jest to, że część z nich zażywało je wiele razy lub robi to regularnie.

Niepokojący jest niski wiek inicjacji narkotykowej wśród uczniów, gdyż co trzeci, który przyznał się do ich zażywania zrobił to mając mniej niż 10 lat.

Należy zwrócić uwagę na to, że część respondentów nie posiada świadomości na temat szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia, jak również niektórzy deklarują łatwy dostęp do takich substancji na terenie Gminy.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Niezbędne jest systematyczne prowadzenie działań profilaktycznych w szkole, mających na celu przekazywanie wiedzy na temat konsekwencji społecznych, zdrowotnych i prawnych zażywania narkotyków i dopalaczy. Pomóc w tym mogą ulotki, broszury czy plakaty, zawierające informacje na ten temat. Ważne, aby każdy uczeń zyskał wiedzę na temat szkodliwości tych substancji oraz sposobów odmawiania zażycia narkotyków i dopalaczy.
- ❖ Rekomenduje się prowadzenie programów rozwijania umiejętności psychospołecznych ucznia – realizowane przez cykl kilku lub kilkunastu zajęć, wsparte przez zajęcia uzupełniające w późniejszych latach edukacji oraz oparte na interaktywnej metodyce kształcenia. Nieskuteczne jednak będą obrazy, statystyki

i historie w celu wzbudzenia lęku przed konsekwencjami używania substancji oraz tradycyjne metody edukacji np. wykład/ pogadanka.

- ❖ Należy niezwłocznie podjąć obserwację, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne. W tym celu pomocne będzie poszerzenie wiedzy pracowników szkoły na temat wykrywania objawów stosowania substancji odurzających. Przydatny w tym zakresie może być materiał udostępniony na stronie *Krajowego Biura Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii*, która zawiera przykłady objawów mogących wskazywać na używanie przez dzieci i młodzież narkotyków. Link do strony: <http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=490267>
- ❖ Organizowanie szkoleń nauczycieli na realizatorów programów profilaktycznych również może przynieść wymierne efekty, bowiem wówczas w większym stopniu przyczyniają się oni do rozwijania pozytywnych zachowań, niż prowadzący spoza szkoły. Placówki, w których część kadry pedagogicznej przeszła szkolenia dla realizatorów, łatwiej radzą sobie w pracy wychowawczej i profilaktycznej, mają też mniej trudności przy konstruowaniu programu wychowawczego.
- ❖ Konieczne jest włączenie również innych grup do przeciwdziałania uzależnieniom, czyli prowadzenie szkoleń/warsztatów dla rodziców, na temat reagowania w przypadku zażywania przez dzieci środków psychoaktywnych, rozpoznawania czy dziecko zażywa takie substancje, do kogo należy się zgłosić w przypadku doświadczenia tego problemu oraz jak rozmawiać z dzieckiem w przypadku podejmowania przez niego zachowań ryzykownych.

„Pozytywna i silna więź z rodzicami, normy dotyczące substancji psychoaktywnych wyniesione z domu oraz umiejętność budowania wokół dziecka nie tylko systemu kontroli, ale i wsparcia są bardzo ważnymi czynnikami chroniącymi młodych ludzi przed sięganiem po substancje psychoaktywne. Rodzice mają największą możliwość podejmowania skutecznych oddziaływań wychowawczych. Szkoła i inne instytucje mogą wspierać rodziców w wychowaniu dzieci i uzupełniać ewentualne braki wynikające ze specyficznych trudności danej rodziny”.

Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2021 roku.

- ❖ Istotnym działaniem jest także zapewnienie współpracy różnych instytucji i ośrodków zajmujących się profilaktyką i leczeniem uzależnień w społeczności lokalnej, w szczególności w okresie ograniczeń związanych z pandemią COVID-19. Skuteczna interwencja wobec nastolatków już sięgających po środki psychoaktywne wymaga pozyskania ich zaufania, zapewnienia możliwie jak największej dyskrecji, kompetencji i szybkości działania.

P R O B L E M P R Z E M O C Y

Odsetek uczniów deklarujących doświadczenie przemocy.

- 33%

Odsetek uczniów deklarujących stosowanie przemocy.

- 36%

Odsetek uczniów deklarujących występowanie w swojej szkole przemocy między uczniami.

- 45%

Odsetek uczniów stwierdzających, że w ich domu członkowie rodziny stosują wobec nich przemoc.

- 5%

Odsetek uczniów deklarujących doznanie cyberprzemocy.

- 45%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala przemocy

- ❖ W kontekście przytoczonych danych można wysnuć wniosek, że przemocy kiedykolwiek w życiu doznał znaczny odsetek uczniów ze szkół znajdujących się na terenie Gminy – zadeklarował to co trzeci respondent (32%).
- ❖ Warte uwagi jest to, że do stosowania przemocy również przyznała się znaczna część uczniów. Na pytanie „czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby” twierdzącej odpowiedzi udzielił również co trzeci respondent (36%).
- ❖ Najczęstszym rodzajem doznawanej przez uczniów przemocy okazała się przemoc psychiczna – wskazało na nią 72% ankietowanych (*spośród tych, którzy zadeklarowali doznanie przemocy; 20% spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób*). Na drugim miejscu znalazła się przemoc fizyczną, na którą wskazało 57% badanych (*spośród osób doznających przemocy; tj. 16% spośród całej próby badawczej*).
- ❖ Z uzyskanych danych wynika również, że wśród uczniów stosujących przemoc, zdecydowanie dominuje przemoc psychiczna (*69% spośród tych, którzy zadeklarowali stosowanie przemocy; tj. 22% spośród całej próby badawczej, tj. 160 osób*) oraz fizyczną (*63% spośród tych, którzy zadeklarowali stosowanie przemocy; tj. 20% spośród całej próby badawczej*).

Przemoc rówieśnicza

- ❖ Z przeprowadzonego wśród uczniów badania ankietowego wynika, że większość respondentów doświadczyło przemocy ze strony kolegów ze szkoły (*46% spośród tych, którzy zadeklarowali doświadczenie przemocy; 14% spośród całej próby badawczej*) oraz znajomych (*31% spośród osób doświadczających przemocy; tj. 9% spośród całej próby badawczej*).
- ❖ Podobnie sytuacja wygląda jeśli chodzi o stosowanie przemocy – większość ankietowanych stosowało ją wobec swoich rówieśników (*64% spośród osób stosujących przemoc; tj. 22% spośród całej próby badawczej*).

- ❖ Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że problem przemocy w szkole występuje na wysokim poziomie – w swojej szkole dostrzega ją aż 45%, przy czym 12% uważa, że dochodzi do niej często.

Przemoc domowa

- ❖ Wśród uczniów biorących udział w badaniu byli również tacy, którzy zadeklarowali doznanie przemocy ze strony taty (6% spośród całej próby badawczej) oraz mamy (4%).
- ❖ Wyniki badań wskazują na występowanie przemocy w 5% domów respondentów – taki odsetek badanych stwierdził bowiem, że doznaje przemocy bezpośredniej w swoim domu. Ponadto 4% stwierdziło, że w ich domu przemocy doświadcza ich rodzeństwo i przemoc stosowana jest wobec siebie nawzajem, a 3% – pozostałe osoby z rodziny.
- ❖ W okresie trwania pandemii COVID-19 2% uczniów doświadczało przemocy ze strony członków swojej rodziny częściej niż zwykle (spośród całej próby badawczej; tj. 31% spośród osób doświadczających przemocy domowej).

Cyberprzemoc

- ❖ Z przeprowadzonego wśród uczniów z gminy Pułtusk badania, wyłania się obraz znacznej części respondentów deklarujących doświadczenie cyberprzemocy. Doznanie tego typu problemu zadeklarował blisko co drugi uczeń (45%).
- ❖ Najczęściej doznawanym rodzajem cyberprzemocy okazało się wyzywanie (36%), natomiast na drugim miejscu pod tym względem znalazło się ośmieszanie/poniżanie (22%).
- ❖ Do częstszego doświadczania cyberprzemocy w okresie trwania pandemii COVID-19 przyznało się 6% badanych (spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób; tj. 13% spośród osób doświadczających cyberprzemocy).
- ❖ Do stosowania cyberprzemocy przyznało się 25% badanych, spośród których najczęściej stosowanym rodzajem było wyzywanie (21%).

WNIOSKI

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem przemocy rówieśniczej występuje wśród uczniów z gminy Pułtusk na wysokim poziomie i wymaga podjęcia szerokich działań profilaktycznych.

Blisko połowa badanych dostrzega problem przemocy na terenie swojej szkoły. Ważnym wnioskiem z badania jest również to, że większy odsetek badanych przyznał się do stosowania przemocy niż jej doznawania – różnica wynosi 3 pp. Problem przemocy domowej również jest widoczny i może dotyczyć około 5% młodych mieszkańców Gminy.

Analiza wyników badania pozwala również stwierdzić, że na terenie Gminy występuje znaczny problem z cyberprzemocą wśród uczniów, gdyż co drugi uczeń jej doświadczył, a co czwart przyznał się do jej stosowania.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Zaleca się w szczególności przeprowadzenie zajęć, mających na celu poszerzenie wiedzy z zakresu problematyki przemocy. Zakres kierowanej do uczniów informacji, oprócz konsekwencji stosowania przemocy, powinien zawierać również treści na temat szerokiego spektrum rodzajów przemocy oraz różnych grup społecznych jej doświadczających. Zaleca się prowadzenie działań uwrażliwiających, które będą w atrakcyjny i aktywny sposób przekazywały informację. Skuteczne w tym przypadku mogą być metody takie jak: psychodrama (odgrywanie scenek na temat zachowań przemocowych, które pomogą wczuć się w doświadczenia osób będących ofiarą agresji); burza mózgów (stworzenie listy

wszystkich zachowań będących aktem przemocy); praca w grupach (znalezienie wspólnych pomysłów rozwiązań problemu przemocy).

- ❖ Skuteczne będzie również przekazanie uczniom ulotek bądź plakatów dotyczących hejtu, aby uświadomić im, że to również jest przemoc i może nieść za sobą negatywne konsekwencje zarówno dla osoby będącej sprawcą, jak i osoby będącej ofiarą.
- ❖ Konieczne jest włączenie w profilaktykę przemocy rówieśniczej rodziców/opiekunów poprzez informowanie o podejściu szkoły do przemocy, rozwiązań i procedur w tym zakresie oraz wskazywanie działań, które należy podjąć, gdy dziecko doświadcza tego problemu.
- ❖ Zaleca się wprowadzenie na terenie szkoły, jasnych zasad zachowania i konsekwencji ich nieprzestrzegania. Skuteczne zapobieganie działaniom przemocowym jest możliwe tylko wtedy, gdy w szkole funkcjonuje czytelny system norm współżycia społecznego i jasny system konsekwencji w przypadku złamania zasad. Ważne, aby zasady te odnosiły się do traktowania innych w społeczności szkolnej i powstały w wyniku pracy zespołowej uczniów, przy współudziale nauczycieli. Zasady te muszą być konsekwentnie egzekwowane.
- ❖ Ważne, aby przekazywać uczniom wiedzę na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania przez nich przemocy zarówno w szkole jak i w domu, a także w jaki sposób mogą reagować, jeśli będą świadkiem agresji.
- ❖ Konieczne jest prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych w klasach takich jak: doskonalenie umiejętności radzenia sobie ze stresem, wzmacnianie poczucia własnej wartości, rozwijanie umiejętności asertywnego zachowania się. Do pożądanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy należą również: trening empatii (ćwiczenia w wyobrażaniu sobie przeżyć i emocji osób doświadczających przemocy), trening atrybucji (świczenia w wyjaśnianiu orzyczyczyn zachowań konfliktowych z punktu widzenia frugie osoby) oraz symulacje doświadczenia (inscenizowanie różnych sytuacji, aby uczniowie mogli przeżyć i zrozumieć uczucia i działania innych osób).
- ❖ Zaleca się realizację programu rekomendowanego „ARCHIPELAG SKARBÓW”, którego głównym celem jest zapobieganie różnym zachowaniom ryzykownym i problemom młodzieży, w tym ograniczanie natężenia przemocy rówiesniczej

(fizycznej, słownej oraz o podtekście seksualnym). Wszelkie informacje na ten temat można uzyskać na stronie <https://programyrekomendowane.pl/>. *Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* zaleca przeprowadzanie w pierwszej kolejności programów rekomendowanych, które mają udowodnioną skuteczność.

„Warto podkreślić, iż wszystkie działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. konkursy, pogadanki, spektakle, koncerty) nie zastąpią realizacji profesjonalnych działań profilaktycznych, a ze względu na brak udowodnionej skuteczności w ograniczeniu zachowań ryzykownych, mogą stanowić jedynie uzupełnienie programów rekomendowanych i o udowodnionej skuteczności”.

Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2021 roku

- ❖ Rekomenduje się realizację zajęć integracyjnych w klasach mających na celu budowanie konstruktywnego środowiska wychowawczego, wzmacnianie więzi pomiędzy rówieśnikami, tworzenie związków opartych na partnerstwie, dobrych relacjach i wzajemnym wsparciu.
- ❖ Skuteczne będzie także wprowadzenie programów rówieśniczych jako pomoc koleżeńska w nauce, rówieśniczy doradcy, czy rówieśniczy mediatorzy. Program wsparcia rówieśniczego opiera się na założeniu, że w wieku dojrzewania rówieśnicy wywierają na siebie nawzajem silny wpływ, a pozytywne relacje rówieśnicze mogą zostać wykorzystane w organizowaniu konstruktywnych działań pomocowych na terenie szkoły. Program polega na organizowaniu grupy szkolnych liderów/pomocników, którzy pomagają rówieśnikom w różnych obszarach ich funkcjonowania.
- ❖ Należy zwrócić szczególną uwagę na zjawisko tzw. klasowej cyberprzemocy, którego nasilenie wynika z trwającej pandemii COVID-19.
- ❖ Niezbędne jest dbanie o klimat szkoły zwłaszcza relacje społeczne – zarówno pomiędzy nauczycielami a uczniami, jak i personelem szkoły a rodzicami, a także wykorzystanie w planowaniu działań służących poprawie klimatu szkoły wyników badań, które mogą być pomocne w określeniu kierunków i celów interwencji

(a systematyczne ich prowadzenie może też posłużyć do monitorowania skutków podejmowanych działań). Poprawa klimatu szkoły wymaga zaangażowania wszystkich grup społeczności szkolnej, ponieważ klimat szkoły kształtują praktyki, które są w niej stosowane. Wiele badań wskazuje, że pozytywny klimat szkoły sprzyja adaptowaniu się uczniów do obowiązków i wymagań, jakie stawia im szkoła, przekłada się na lepsze wyniki w nauce oraz zapobiega występowaniu problemów.

- ❖ Innym istotnym działaniem będzie prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, które będą rozwijały u nich kompetencje kierowania klasą oraz umiejętności właściwego reagowania na niekorzystne zachowania uczniów, wzmacniania pożądanych zachowań i formułowania oczekiwań wobec uczniów.
- ❖ Niezbędne jest przeprowadzenie z uczniami warsztatów, podczas których poszerzą oni wiedzę na temat zjawiska cyberprzemocy i rozległych negatywnych konsekwencji jej stosowania. Zaleca się także, uświadomienie uczniom gdzie mogą uzyskać pomoc w przypadku bycia ofiarą lub świadkiem tego typu przemocy.
- ❖ Zaleca się opracowanie procedur reagowania w szkole na zjawisko cyberprzemocy oraz podejmowanie interwencji w każdym przypadku ujawnienia lub podejrzenia cyberprzemocy.
- ❖ Należy dążyć do współpracy całego personelu szkoły poprzez szkolenie oraz zapoznanie ze szkolnym podejściem do przeciwdziałania przemocy (rozwiązywania konkretnych przypadków przemocy rówieśniczej) nie tylko personelu pedagogicznego, ale także administracyjnego i obsługi.
- ❖ Ważnym elementem profilaktyki będzie też organizowanie i finansowanie szkoleń dla nauczycieli dotyczących obowiązujących procedur (w tym procedury „Niebieskie Karty”), zasad podejmowania interwencji oraz współpracy służb działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- ❖ W działaniach podejmowanych przez Gminę nie można zapomnieć o wspieraniu personelu medycznego w profilaktyce i zgłaszaniu przypadków krzywdzenia dzieci. Istotne w tym zakresie będzie zapewnienie wsparcia merytorycznego oraz inwestowanie w profilaktykę w celu wzmacniania personelu medycznego w tym zakresie.

- ❖ W załączniku nr 1 znajduje się *kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy wobec dziecka oraz propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec dziecka*, który zawiera informacje przydatne w diagnozie czy dane dziecko doświadcza przemocy oraz w jaki sposób należy w takim przypadku postępować. Kwestionariusz i algorytm zaleca się rozpowszechnić wśród pracowników oświaty oraz tych, którzy pracują bezpośrednio z dziećmi (np. wśród pracowników świetlic środowiskowych). Można go pobrać bezpośrednio ze strony <https://www.niebieskalinia.pl/>.

PROFILAKTYKA

Odsetek uczniów, którzy nie brali udziału w zajęciach profilaktycznych.

- 18%

Odsetek uczniów, którzy stwierdzili, że zajęcia profilaktyczne nie wniosły nic nowego i były nieciekawe.

- 23%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Opinia o zajęciach profilaktycznych

- ❖ Z zebranych w procesie badawczym danych wynika, że 18% uczniów nie brało udziału w zajęciach profilaktycznych, natomiast 23% ocenia je jako nieciekawe i niewnoszące nic nowego.
- ❖ Dla większości respondentów najciekawszym rodzajem zajęć profilaktycznych byłyby zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą, natomiast najmniej ciekawe zajęcia z przedstawicielem Policji.
- ❖ Należy zwrócić szczególną uwagę na to, że aż 32% uczniów nie wie, jaka forma zajęć profilaktycznych byłaby dla nich najciekawsza.

WNIOSKI

Bazując na uzyskanych wynikach badań można stwierdzić, że wysoki odsetek uczniów z gminy Pułtusk nie brał udziału w zajęciach profilaktycznych, a część ocenia je negatywnie. Najciekawszym rodzajem zajęć profilaktycznych byłyby zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą. Należy zwrócić uwagę, że co trzeci uczeń nie wie, jakie działania byłyby dla niego najefektywniejsze.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Organizowanie i finansowanie dla przedstawicieli placówek pracujących z dziećmi i młodzieżą szkoleń, obejmujących zagadnienia dotyczące skutecznych strategii profilaktycznych oraz podnoszące ich kompetencje w zakresie realizacji warsztatów i zajęć profilaktycznych (w tym programów rekomendowanych).
- ❖ Zaleca się również systematyczne prowadzenie badań związanych przede wszystkim z diagnozą zachowań problemowych oraz ewaluacją programów profilaktycznych.

Projektując sieć profilaktyki należy w pierwszej kolejności korzystać z profesjonalnych działań – programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. Mając na uwadze rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2021 roku żadne działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. pogadanki, spektakle, festyny) nie zastąpią działań profesjonalnych i mogą stanowić jedynie ich uzupełnienie. W związku z takim założeniem formy profilaktyczne wymienione przez uczniów jako atrakcyjne powinny stanowić jedynie spójny element zaplanowanego i zintegrowanego procesu oddziaływań profilaktycznych.

UCZESTNICTWO W GRACH HAZARDOWYCH

Odsetek uczniów, którzy kiedykolwiek grali w gry za pieniądze.

- 39%

Odsetek uczniów grających w gry za pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy (*spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób*).

- 22%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala grania w gry za pieniądze

- ❖ Badanie ankietowe pokazało, że bezpośredni kontakt z grami za pieniądze miał co trzeci uczeń z gminy Pułtusk, tj. 39%.
- ❖ Blisko połowa uczniów nie grała w gry za pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy (43% *spośród osób grających w gry za pieniądze*), natomiast znaczny odsetek przyznał się, że obstawiał je do 5 razy (37% *spośród osób grających w gry; tj. 14% spośród całej próby badawczej, tj. 628 osób*).

Doświadczenia związane z graniem w gry za pieniądze

- ❖ Większość uczniów nie doświadczyło poważnych problemów w związku z graniem w gry za pieniądze (91%).

WNIOSKI

Badania wykazały, że w gry za pieniądze kiedykolwiek w życiu grał co trzeci uczeń z gminy Pułtusk, a średnio co piąty grał w nie w ciągu ostatniego roku przed badaniem. Zdecydowana większość uczniów nie doznała w związku z tym żadnych przykrych konsekwencji i podejmowała się tego tylko kilka razy.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Działaniami profilaktycznymi należy objąć te miejsca, gdzie istnieje możliwość grania w gry na pieniądze czy też podejmowania zakładów, bowiem osoby do 18. roku życia obowiązuje zakaz wstępu do salonów gier oraz punktów na przyjmowanie zakładów wzajemnych. Młodzi ludzie przed osiągnięciem pełnoletności nie mogą również uczestniczyć w grach losowych, poza loteriami fantowymi i promocyjnymi. Należy umieścić informacje o zakazie dotyczącym osób niepełnoletnich w widocznym miejscu na maszynach do gry i innych miejscach (np. zakłady bukmacherskie). Osoby pracujące w takich miejscach powinny zostać przeszkolone.
- ❖ Zastosowanie strategii informacyjnej, poprzez przekazywanie dzieciom wiadomości na temat negatywnych konsekwencji grania w gry na pieniądze. Zajęcia takie mogą się odbywać np. w ramach godziny wychowawczej.
- ❖ Warto zwrócić uwagę rodzicom na występowanie tego problemu i konsekwencje jakie może za sobą nieść. Wskazane jest podejmowanie rozmów z dzieckiem na temat podejmowania hazardu w młodym wieku, a także uważne przyglądanie się symptomom wskazującym na to, że dziecko podejmuje się tego typu zachowań. Wśród rodziców można rozpowszechnić pytania, na które warto szukać odpowiedzi podczas rozmowy z dzieckiem:

- czy dziecko czuje potrzebę grania i myśli o nim, nawet jeżeli nie gra?
- czy wydaje na nie coraz więcej pieniędzy?
- czy czuje czasami taką silną potrzebę, żeby zdobyć pieniądze, że nawet myśli że mogłoby ukraść?
- czy granie staje się na tyle ważne, że inne sprawy, w tym szkoła traci na znaczeniu?
- czy czuje, że grając zaczyna czuć przyjemny dreszczyk emocji i ma potrzebę powtarzania tego doświadczenia?
- czy zdarza dziecku przeznaczyć pieniądze np. na przejazdy na granie?

Odpowiedź twierdząca na którekolwiek z powyższych pytań powinna wzbudzić czujność.

- ❖ Przed podejmowaniem się grania w gry hazardowe przez dzieci i młodzież oraz przed jego negatywnymi konsekwencjami może uchronić właściwa komunikacja na linii rodzic-dziecko. Wśród rodziców można rozpowszechnić ulotki, które uświadomią rodzicom wagę pozostawania w bliskiej relacji i kontakcie z dzieckiem.

KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

Odsetek uczniów deklarujących korzystanie z urządzeń elektronicznych codziennie.

- 81%

Odsetek uczniów deklarujących korzystanie z urządzeń elektronicznych powyżej 5 godzin dziennie.

- 37%

Odsetek uczniów, którym zdarzyło się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych.

- 40%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Częstotliwość korzystania z urządzeń elektronicznych

- ❖ Z urządzeń elektronicznych korzysta zdecydowana większość młodych mieszkańców Gminy (98%), w tym: 82% codziennie.
- ❖ Bardzo duże ilości czasu, tj. powyżej 5 godzin dziennie, poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych 37% uczniów.
- ❖ Do kłamania w celu ukrycia prawdziwej ilości czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych przyznało się 40% badanych, w tym 9% robiło to bardzo często.

Najczęstsze powody korzystania z urządzeń elektronicznych

- ❖ Najczęstszą formą korzystania z urządzeń elektronicznych jest kontakt ze znajomymi, słuchanie muzyki, oglądanie filmów/seriali, korzystanie z portali społecznościowych oraz nauka.

WNIOSKI

Badania wykazały, że z urządzeń elektronicznych codziennie korzysta większość młodych mieszkańców gminy Pułtusk, a problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych może dotyczyć nawet co trzeciego badanego. W związku z powyższymi wynikami badań zaleca się przeprowadzenie długoterminowych działań profilaktycznych.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Przeprowadzenie warsztatów poruszających problematykę użytkowania oraz wykorzystywania współczesnych mediów. Warsztat powinien uczyć dzieci jak bezpiecznie poruszać się po świecie cyberprzestrzeni.
- ❖ Przeprowadzenie zajęć dla uczniów mających na celu zwrócenie uwagi na problem uzależnienia od urządzeń elektronicznych. Pomocne przy realizacji takich zajęć może być rozpowszechnienie ulotek informujących o takim problemie.
- ❖ Projektując sieć oddziaływań pod kątem uzależniania od Internetu należy skupić się również na pozytywnych stronach korzystania z Internetu (możliwość rozwoju, nauki języków, zdobywanie informacji) oraz uświadamianiu dzieciom i młodzieży negatywnych skutków nadmiernego przebywania w sieci. Warto również skupić się na wyidealizowanych wzorcach przekazywanych przez portale społecznościowe (idealne ciała, ideale ubrania, idealne życie) oraz na tym, jak nie dać się przez te wzorce manipulować i im podporządkowywać.

DOROŚLI MIESZKAŃCY**PROBLEM ALKOHOLOWY**

Odsetek dorosłych mieszkańców spożywających alkohol.

- 78%

Odsetek dorosłych mieszkańców spożywających alkohol z dużą częstotliwością (kilka razy w tygodniu lub codzień).

- 3%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy wykonywali obowiązki służbowe pod wpływem alkoholu (*spośród całej próby badawczej, tj. 237 osób*).

- 5%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy prowadzili pojazd pod wpływem alkoholu (*spośród całej próby badawczej, tj. 237 osób*).

- 3%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy byli świadkami spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na terenie miejscowości.

- 21%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala spożywania alkoholu

- ❖ Analizując uzyskane w tym obszarze dane widzimy, że spożywanie alkoholu zadeklarowała zdecydowana większość dorosłych mieszkańców gminy Pułtusk, tj. 78%. Wśród nich, co druga osoba sięga po niego kilka razy w roku (49%).
- ❖ Z częstotliwością wskazującą na picie ryzykowne, czy też szkodliwe (kilka razy w tygodniu lub codziennie) po alkohol sięga 3% mieszkańców Gminy.
- ❖ Zdecydowana większość mieszkańców nie sięgała częściej po alkohol w okresie trwania pandemii COVID-19 (*89% spośród tych, którzy go spożywali; 70% spośród całej próby badawczej*).
- ❖ 6% badanych przyznało się do częstszego spożywania alkoholu w trakcie trwania pandemii COVID-19 (*spośród całej próby badawczej, tj. 237 osób*).

Wykonywanie obowiązków służbowych pod wpływem alkoholu

- ❖ Zebrany materiał badawczy wykazał, że część mieszkańców Gminy wykonywała swoje obowiązki służbowe pod wpływem alkoholu. Do takiego zachowania przyznało się 5% respondentów, przy czym wszyscy zadeklarowali, iż sytuacje takie miały miejsce raz (*spośród całej próby badawczej, tj. 237 osób*).

Prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu

- ❖ Do kierowania pojazdem pod wpływem alkoholu przyznało się 3% respondentów (*spośród całej próby badawczej*), przy czym większości zdarzyło się to raz.
- ❖ Niepokojące jest również to, że 37% ankietowanych było świadkiem sytuacji prowadzenia pojazdu przez osobę znajdującą się pod wpływem alkoholu, co może wskazywać na występowanie na terenie Gminy problemów w tym zakresie.

Spożywanie alkoholu w ciąży

- ❖ Badania wykazały, że zdecydowana większość respondentów posiada wiedzę na temat szkodliwości picia alkoholu w ciąży na rozwój dziecka. Tylko 2% mieszkańców nie wie, czy picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka.

- ❖ Warto zwrócić uwagę na to, że świadkiem spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na terenie swojej miejscowości w ciągu ostatnich 12 miesięcy było 31% badanych.

Opinia na temat alkoholu

- ❖ Wyniki uzyskane w badaniu dorosłych mieszkańców pod kątem wiedzy na temat szkodliwości alkoholu dla zdrowia jednoznacznie wskazują na to, że część respondentów nie ma na ten temat świadomości – 8% badanych uznało, że jest on w małym stopniu szkodliwy.

WNIOSKI

Biorąc pod uwagę powyższe wyniki badań można stwierdzić, że problem spożywania alkoholu wśród mieszkańców gminy Pułtusk występuje w umiarkowanym natężeniu. Spożywanie alkoholu zadeklarowała większość respondentów (78%), a połowa z nich pije go okazjonalnie, tj. kilka razy w roku (49%).

W sposób ryzykowny po alkohol sięga 3% mieszkańców Gminy, którzy piją go kilka razy w tygodniu. Zdecydowana większość badanych nie sięgała częściej po alkohol w trakcie trwania pandemii COVID-19, aczkolwiek do takiego faktu przyznało się 6% respondentów. Badanie wykazało występujący na terenie Gminy problem wykonywania obowiązków w pracy, prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży. Należy zwrócić również uwagę na to, że część badanych mieszkańców uważa alkohol za mało szkodliwy dla zdrowia.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Rekomenduje się w szczególności przeprowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, a także mechanizmów uzależnienia. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie Gminy plakaty i bilbordy. Aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, warto wykorzystać przy tym nowe media. Warto również wykorzystać tablice informacyjne w miejscach publicznych. Kampania powinna uwzględniać również informacje dla mieszkańców Gminy, na temat możliwych form pomocy w przypadku uzależnienia od alkoholu (także jeśli chodzi o kogoś znajomego lub członka rodziny).
- ❖ Konieczne jest inicjowanie i rozwijanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze uzależnień, w tym w zakresie prowadzenia grup samopomocowych.
- ❖ Zaleca się organizowanie szkoleń i kursów mających na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych. Ważne przed przeprowadzeniem szkoleń, jest przekazanie grupom, które mają być objęte szkoleniem, krótkich ankiet mających na celu zbadanie ich potrzeb szkoleniowych.
- ❖ Skutecznym działaniem będzie wprowadzanie do podstawowej opieki zdrowotnej programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji (WRKI) wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie. Ważnym aspektem jest przy tym finansowanie szkoleń dla personelu medycznego (lekarzy, pielęgniarek) w zakresie WRKI oraz zaopatrzenie personelu POZ w materiały do wykonywania badań przesiewowych, materiały dla pacjentów (broszury, ulotki), książki i materiały na temat problemów alkoholowych oraz listy teleadresowej do placówek leczenia uzależnienia.
- ❖ W stosunku do kadry medycznej zaleca się również organizowanie szkoleń (dla lekarzy i pielęgniarek) w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.

- ❖ Należy stale wspierać istniejące miejsca wsparcia środowiskowego dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, w tym poprzez wdrażanie standardów udzielania pomocy, realizację działań konsultacyjno-superwizyjnych dla osób pracujących z dziećmi.
- ❖ Satysfakcjonujący efekt przyniesie również przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz podejmowanie działań mających na celu zmianę przekonań i postaw uczestników ruchu drogowego poprzez wzmacnianie postawy braku tolerancji dla spożywania alkoholu wśród osób kierujących pojazdami.
- ❖ Wymierne efekty zostaną osiągnięte również poprzez kontynuowanie i zacieśnianie współpracy z Policją, na przykład w celu rozpowszechniania przez nich ulotek, broszur i materiałów edukacyjnych podczas kontroli drogowych na temat wpływu alkoholu na organizm.
- ❖ Prowadzenie punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin. Warto mieć przy tym na uwadze rekomendacje *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*:

„Punkty konsultacyjne mogą być prowadzone przez samorząd terytorialny, stowarzyszenia abstynenckie i inne podmioty pozarządowe. Powinny być dostępne dla klientów w godzinach popołudniowych i wieczornych, a warunki lokalowe gwarantować osobom zgłaszającym się do punktu dyskrecję i komfort psychiczny. Jeśli punkt znajduje się w urzędzie gminy czy w ośrodku pomocy społecznej, należy zadbać o oddzielne pokoje, do których nikt nie będzie wchodził i przeszkadzał w czasie rozmowy oraz nie będą dzwoniły telefony służbowe. Rekomendowanym rozwiązaniem jest zatrudnienie na kilka godzin w tygodniu specjalisty psychoterapii uzależnień lub instruktora terapii uzależnień, który pracuje w placówce leczenia uzależnienia. Ważną umiejętnością osób zatrudnianych w punktach konsultacyjnych jest skuteczne motywowanie klientów do zmiany szkodliwych zachowań”.

Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2021 roku

- ❖ Implikacje prawne zawarte są w *Ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* z dnia 26 października 1982 r., gdzie art. 17 ust.1 mówi: kierownik zakładu pracy lub osoba przez niego upoważniona mają obowiązek niedopuszczenia do pracy pracownika, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że stawiał się on w pracy w stanie po spożyciu alkoholu albo spożył alkohol w trakcie pracy. Okoliczności stanowiące podstawę decyzji powinny być podane pracownikowi do wiadomości. Ustawodawca określa również, kto przeprowadza kontrolę stanu trzeźwości, art. 17 ust. 3 wyżej wymienionej ustawy: Na żądanie kierownika zakładu pracy, osoby przez niego upoważnionej, a także na żądanie pracownika, o którym mowa w ust. 1, badanie stanu trzeźwości pracownika przeprowadza uprawniony organ powołany do ochrony porządku publicznego. Zabiegu pobrania krwi dokonuje fachowy pracownik służby zdrowia. Do badania stanu trzeźwości stosuje się przepisy, wydane na podstawie art. 47 ust. 2.
- ❖ W świetle wyników badania konieczne jest podjęcie działań skierowanych zarówno do pracodawców jak i pracowników, których celem będzie przedstawienie konsekwencji prawnych podejmowania pracy w stanie nietrzeźwym oraz zagrożeń wynikających z takiej sytuacji, a także organizowanie szkoleń dla kadry kierowniczej w zakresie adekwatnego reagowania i interwencji wobec pracowników będących w miejscu pracy w stanie nietrzeźwym.
- ❖ Zaleca się przeprowadzenie kampanii informującej o skutkach picia w ciąży, zapoznanie mieszkańców z tematyką FAS – alkoholowego zespołu płodowego oraz uświadomienie kobietom w ciąży konieczności unikania nawet śladowych ilości alkoholu. Przydatne mogą być plakaty lub ulotki, które będą zawierać informację na ten temat.
- ❖ Skutecznym działaniem będzie włączenie się w następującą kampanię edukacyjną i realizację jej założeń na szczeblu lokalnym: *Ciąża bez alkoholu* uświadamia szkodliwy i nieodwracalny wpływ alkoholu na prawidłowy rozwój dziecka w życiu płodowym. Realizowane w ramach projektu działania edukacyjne uwrażliwiają na zakres szkód związanych z piciem alkoholu przez kobiety w okresie ciąży i karmienia piersią. Kampania dostarcza również rzetelnej wiedzy na temat zachowań prozdrowotnych w okresie ciąży.

- ❖ Ważne, aby stale dostarczać wiedzy lekarzom, psychologom, pedagogom oraz wszystkim osobom, które zajmują się pomocą dzieciom z FASD oraz ich rodzinom oraz zwiększać dostępność do pomocy dla dzieci z Płodowym Zespołem Alkoholowym (FAS) i Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD) oraz ich rodzicom i opiekunom.
- ❖ Rekomenduje się współpracę z instytucjami w zakresie tworzenia systemowego wsparcia i terapii dla dzieci z Płodowym Zespołem Alkoholowym (FAS) i Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD) oraz ich rodzicom i opiekunom.
- ❖ Dodatkowym działaniem, o które można poszerzyć działalność profilaktyczną Gminy jest realizowanie domowych wizyt u kobiet w ciąży lub u młodych matek z grupy ryzyka np. przez przyszkoloną pielęgniarkę lub pracownika socjalnego, których celem jest wspieranie i edukacja matek w zakresie potrzeb dziecka oraz pomoc i konsultacje w sprawach zdrowia, zatrudnienia, sytuacji mieszkaniowej i prawnej.

PROBLEM NIKOTYNOWY

Odsetek dorosłych mieszkańców palących papierosy codziennie.

- 23%

Odsetek dorosłych mieszkańców palących e-papierosy codziennie.

- 3%

Odsetek dorosłych mieszkańców, wypalających dziennie powyżej 16 sztuk papierosów.

- 21%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy nigdy nie próbowali rzucić palenia.

- 42%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących wypalanie większej ilości papierosów podczas pandemii COVID-19.

- 16%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących wypalanie większej ilości e-papierosów podczas pandemii COVID-19.

- 4%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala palenia papierosów i e-papierosów

- ❖ Zebrany materiał badawczy wykazał, że codziennie papierosy pali 23% dorosłych mieszkańców gminy Pułtusk.
- ❖ Co trzeci palący mieszkaniiec nigdy nie próbował zerwać z nałogiem (36% spośród osób palących), natomiast 6% zamierza spróbować.
- ❖ Na zwiększenie ilości wypalanych papierosów podczas pandemii COVID-19 wskazało 16% badanych, natomiast większość odpowiedziała, że nie wypala większej liczby papierosów (82%).
- ❖ Papierosy elektroniczne są wśród dorosłej części społeczności Gminy znacznie mniej popularne, niż tradycyjne papierosy – codziennie sięga po nie tylko 3% badanych.
- ❖ Na zwiększenie ilości wypalanych e-papierosów podczas pandemii COVID-19 wskazało 4% badanych (*spośród osób palących*), natomiast 93% odpowiedziało, że nie wypala większej liczby e-papierosów.

Opinia na temat papierosów i e-papierosów

- ❖ Ważnym wnioskiem z badania jest fakt, że większość respondentów zdaje sobie sprawę ze szkodliwości palenia papierosów i e-papierosów dla zdrowia.
- ❖ Tylko 3% badanych mieszkańców uważa papierosy za w małym stopniu szkodliwe, natomiast w przypadku e-papierosów jest to 5%.

WNIOSKI

Bazując na uzyskanych wynikach można stwierdzić, że problem palenia e-papierosów na terenie gminy Pułtusk przybiera przybiera bardzo małe rozmiary. Palenie papierosów jest wśród badanych mieszkańców bardziej popularne, gdyż codziennie sięga po nie blisko co czwarty z nich.

Niepokojący jest fakt, że co trzeci palący mieszkaniec nigdy nie próbował zerwać z nałogiem, a co szósty wypalał ich większe ilości w czasie trwania pandemii COVID-19.

W większości mieszkańcy mają wiedzę na temat szkodliwości palenia papierosów i e-papierosów na zdrowie.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Rekomendowanym działaniem jest przede wszystkim rozpowszechnianie ulotek, broszur i plakatów, na których znajdować się będą informacje zachęcające do rzucenia palenia oraz sposoby i metody, które mogą w tym pomóc. Ponadto informacje te powinny zawierać dane kontaktowe do podmiotów profesjonalnie zajmujących się wychodzeniem z nałogów i wzmacnianiem abstynencji.
- ❖ Ważne będzie również podjęcie działań profilaktycznych wykorzystując przy tym strategię informacyjną mającą na celu edukację mieszkańców z zakresu szkodliwości nikotyny i jej wpływu zarówno na zdrowie palacza, jak i osób w jego najbliższym otoczeniu.
- ❖ Skutecznym działaniem będzie również zamieszczenie bilbordów, plakatów, a także spotów TV w obiektach sportowo-rekreacyjnych w celu przybliżenia mieszkańcom ograniczeń w zakresie aktywności fizycznej na skutek palenia.

PROBLEM NARKOTYKOWY

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze.

- 4%

Odsetek dorosłych mieszkańców, którzy sięgnęli po narkotyki lub dopalacze więcej niż jednokrotnie.

- 1%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających narkotyki i dopalacze jako mało szkodliwe.

- 0%

Odsetek dorosłych mieszkańców znających miejsca w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze.

- 11%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala zażywania narkotyków lub dopalaczy

- ❖ Do sięgnięcia po narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne przyznało się 4% respondentów wśród których 3% zażywało je jednokrotnie, a 1% robi to kilka razy w roku.
- ❖ Zdecydowana większość badanych w trakcie trwania pandemii COVID-19 nie zażywała częściej substancji psychoaktywnych niż przed nią (90%).

Rodzaje zażywanych substancji

- ❖ Mieszkańcy najczęściej zażywali dopalacze, marihuanę oraz LSD.

Dostępność nielegalnych substancji psychoaktywnych w środowisku lokalnym

- ❖ Na znajomość miejsc w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze wskazało 11% respondentów. Przeważająca część spośród tych osób uważa, że może kupić je na osiedlu (7%).

Opinia na temat narkotyków i dopalaczy

- ❖ Ważnym wnioskiem z badania jest fakt, że wszyscy mieszkańcy zdają sobie sprawę ze szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia.

WNIOSKI

Biorąc pod uwagę powyższe wyniki związane z zażywaniem narkotyków, dopalaczy i innych substancji psychoaktywnych wśród dorosłych mieszkańców gminy Pułtusk można stwierdzić, że problem ten występuje w bardzo niskim natężeniu.

Po substancje psychoaktywne sięgnął niski odsetek badanych, z którego większość próbowała ich jednokrotnie.

Wszyscy respondenci mają świadomość odnośnie szkodliwości dopalaczy i narkotyków na zdrowie. Do znajomości miejsc w swojej Gminie, gdzie można kupić powyższe substancje przyznał się co dziewiąty badany.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Kluczową rekomendacją dla gminy Pułtusk w zakresie problemu narkotykowego jest realizacja działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym dotyczących konsekwencji zdrowotnych, społecznych i prawnych zażywania narkotyków i dopalaczy. Działania powinny mieć szeroki zasięg, który będzie możliwy do zrealizowania za pomocą kampanii informacyjno-edukacyjnej przy użyciu ulotek, plakatów i artykułów umieszczanych w lokalnej prasie, mediach oraz miejscach publicznych.
- ❖ Rozpowszechnianie ulotek na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania problemów z nadużywaniem lub uzależnieniem od środków psychoaktywnych. Ulotki powinny być pozostawione w miejscach publicznych takich jak: kościoły, przychodnie, sklepy itp.

PROBLEM PRZEMOCY

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie przemocy.

- 12%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących stosowanie przemocy.

- 9%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy domowej.

- 26%

Odsetek dorosłych mieszkańców stwierdzających, że w ich domu występuje problem przemocy.

- 3%

Odsetek dorosłych mieszkańców oceniających pozytywnie stosowanie kar fizycznych wobec dzieci lub wykazujących w tym temacie brak wiedzy.

- 10%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala przemocy

- ❖ Analiza wyników przeprowadzonego pod kątem przemocy w rodzinie badania pozwala stwierdzić, iż problem ten dotyczy bezpośrednio 3% mieszkańców Gminy – stwierdzili oni, że w ich domu występuje przemoc.
- ❖ Znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu zadeklarował stosunkowo wysoki odsetek badanych – co czwarty respondent, tj. 26%. Największy odsetek zna kilka osób, które doświadczają przemocy (14%). Najczęściej są to osoby dorosłe mające 18-60 lat.
- ❖ Bazując na uzyskanych wynikach można stwierdzić, że problemu przemocy doświadczyła i stosowała mała część dorosłych mieszkańców. Przemocy doznało 12% badanych, a stosowało ją 9% respondentów.
- ❖ Z zebranych danych wynika, iż mieszkańcy najczęściej doświadczali przemocy psychicznej (93% *spośród tych, którzy doświadczyli przemocy*). Na drugim miejscu pod tym względem znalazła się przemoc fizyczna (52%).
- ❖ W ankiecie pojawiło się również pytanie o osoby stosujące przemoc. Okazało się, że mieszkańcy najczęściej doświadczali jej ze strony męża/żony (34% *spośród tych, którzy doświadczyli przemocy*) lub partnera/partnerki (28%).
- ❖ 24% badanych przyznało, że podczas pandemii COVID-19 doznawało częściej przemocy niż przed nią (*spośród osób doznających przemocy*).
- ❖ Do częstszego stosowania przemocy w czasie pandemii COVID-19 przyznało się 17% badanych (*spośród osób stosujących przemoc*).

Stosowanie kar fizycznych wobec dzieci

- ❖ Analiza materiału badawczego pod kątem stosowania kar fizycznych wobec dzieci pozwala zauważyć, że 8% mieszkańców biorących udział w badaniu nie wie, czy jest to dobra metoda wychowawcza, czy też nie, a 2% odnosi się do niej pozytywnie.
- ❖ Należy zwrócić szczególną uwagę na to, że dziecko/dzieci znalazły się na drugim miejscu pod względem grup wobec których stosowana była przemoc (26% *spośród tych, którzy ją stosowali*; 3% *spośród całej próby badawczej, tj. 237 osób*).

Przemoc wobec osób starszych

- ❖ Z przeprowadzonego badania wynika, że zdaniem 15% respondentów na terenie gminy Pułtusk występuje problem przemocy wobec osób starszych.
- ❖ 4% badanych zna osoby starsze, tj. powyżej 60 roku życia, które doświadczają przemocy w swoim domu (*spośród całej próby badawczej, tj. 237 osób*).

WNIOSKI

Analizując uzyskane w tym obszarze wyniki badań można stwierdzić, że problem związany z przemocą w gminie Pułtusk występuje na stosunkowo wysokim poziomie. Co czwarty badany mieszkaniec zna osoby w swoim otoczeniu, które doświadczają przemocy domowej. Problem przemocy w rodzinie dotyczy bezpośrednio 3% respondentów.

Alarmujące jest również to, że część badanych uważa stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jako dobrą metodę wychowawczą lub wykazało w tym zakresie brak wiedzy, a co czwarty respondent w czasie trwania pandemii COVID-19 doświadczał częściej przemocy niż przed nią. Należy zwrócić uwagę, że znaczna część respondentów, która przyznała się do stosowania przemocy, kierowała ją wobec dziecka/dzieci. Z przeprowadzonego badania wynika, że problem przemocy wśród osób starszych w Gminie dostrzega co siódmy respondent.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Zaleca się zorganizowanie dla mieszkańców warsztatów, których celem będzie zapobieganie i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, poprzez ukazanie sposobów komunikowania się z osobą stosującą przemoc, naukę asertywnych form radzenia sobie z osobą agresywną oraz poprzez wskazanie innych możliwości, które mogą pomóc ofiarom przemocy. Zaleca się, aby podczas warsztatów mieszkańcy uczeni byli w jaki sposób reagować, jeśli znają osobę doświadczającą przemocy.
- ❖ Konieczne jest prowadzenie w placówkach opieki zdrowotnej wstępnej diagnozy zjawiska przemocy domowej u nowych pacjentów. Badania pokazują, że w rodzinach z problemem uzależnienia od alkoholu, nierzadko dochodzi do przemocy. W załączniku nr 2 znajduje się *kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy wobec dorosłego i propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec osoby dorosłej*, który można rozpowszechnić wśród pracowników ochrony zdrowia.
- ❖ Zaleca się stałe upowszechnienie informacji o miejscach w lokalnej społeczności, w których świadczona jest pomoc medyczna, psychologiczna, prawna, socjalna oraz zawodowa osobom dotkniętym przemocą, za pomocą ulotek, plakatów, broszur i stron internetowych.
- ❖ Pozytywny skutek może przynieść rozpowszechnienie wśród podmiotów i organizacji biorących udział w procedurze „Niebieskie Karty” plakatu udostępnionego na stronie www.niebieska.pl. Ilustruje on schemat przebiegu całej procedury i ma za zadanie ułatwić szybką orientację w kolejnych etapach jej realizacji. Plakat ten może służyć jako pomoc również osobom dotkniętym problemem przemocy. Znajduje się on w załączniku nr 3, jednak można go zamówić pisząc na adres sekretariat@niebieska.pl lub pod numerem tel. 22 824-25-01.
- ❖ Konieczne jest zacieśnianie współpracy z przedstawicielami służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy i wymiaru sprawiedliwości, mającej na celu kierowanie osób stosujących przemoc w rodzinie lub środowisku lokalnym do uczestnictwa w oddziaływaniach zmierzających do zniwelowania problemu. Pomocne może być przeprowadzenie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń, na których obecni będą przedstawiciele wszystkich służb.

- ❖ Zwiększenie świadomości dorosłych mieszkańców na temat negatywnych konsekwencji stosowania przemocy w procesie wychowania, przy jednoczesnej edukacji w zakresie innych skutecznych i bezpiecznych dla rozwoju dziecka metod wychowawczych, poprzez warsztaty i zajęcia organizowane dla rodziców oraz przy wykorzystaniu strategii informacyjnej, zarówno w środkach masowego przekazu, jak i w społeczności lokalnej.
- ❖ Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli instytucji realizujących działania zapobiegawcze tego typu problemom. Zaleca się również organizowanie i finansowanie szkoleń dotyczących obowiązujących procedur i zasad podejmowania interwencji w przypadku przemocy w rodzinie.

„Rekomenduje się również, aby gminy zadbały o to, aby profesjonaliści pracujący z członkami rodzin z problemem przemocy posiadali certyfikat specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie nadany przez dyrektora PARPA, który można otrzymać w ramach Programu potwierdzania kwalifikacji osób pracujących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie”.

Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2021 roku.

- ❖ Konieczne jest tworzenie, wspieranie i finansowanie miejsc pomocy dorosłym i dzieciom oferujących kompleksową pomoc: psychologiczną, terapeutyczną, socjoterapeutyczną, socjalną w przypadku doświadczenia przemocy w rodzinie (np. punkty konsultacyjne, grupy samopomocowe). Informacje o tych miejscach powinny być rozpowszechnione na stronach internetowych i w miejscach publicznych.
- ❖ Wśród działań profilaktycznych powinno znaleźć się również zwiększenie świadomości dorosłych mieszkańców na temat negatywnych konsekwencji stosowania przemocy w procesie wychowania, przy jednoczesnej edukacji w zakresie innych skutecznych i bezpiecznych dla rozwoju dziecka metod wychowawczych, poprzez warsztaty i zajęcia organizowane dla rodziców oraz przy wykorzystaniu strategii informacyjnej, zarówno w środkach masowego przekazu, jak i w społeczności lokalnej.

- ❖ Innym skutecznym działaniem będzie prowadzenie lokalnych kampanii społecznych, które będą obalać mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie, a także będą opisywać mechanizmy przemocy i uświadamiać ich społeczną szkodliwość.
- ❖ Zaleca się włączanie się w ogólnopolskie akcje/kampanie społeczne mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

PROFILAKTYKA

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących brak wiedzy na temat działań podejmowanych w Gminie w celu ograniczenia zażywania narkotyków lub dopalaczy.

- 43%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących zwrócenie się o pomoc w razie problemów do Ośrodka Pomocy Społecznej.

- 23%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących brak wiedzy w zakresie danych kontaktowych do instytucji pomocowych, gdzie można się zwrócić w razie problemów.

- 15%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących niedostateczny stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców.

- 27%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Opinia na temat działań podejmowanych przez Gminę

- ❖ Z uzyskanych danych wynika, że znaczna część mieszkańców nie ma wiedzy na temat działań, które podejmuje Gmina, aby ograniczyć zażywanie narkotyków lub dopalaczy (43%), natomiast 20% jest zdania, że takie działania nie są podejmowane.
- ❖ Należy podkreślić, że stopień zaangażowania władz lokalnych związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców został pozytywnie oceniony przez 13% badanych, natomiast co czwarty ankietowany jest zdania, iż jest ono niedostateczne (27%).

Znajomość miejsc, do których można się udać po pomoc w przypadku doświadczenia problemów

- ❖ Obraz jaki wyłania się z badania to 10% respondentów deklarujących brak wiedzy odnośnie miejsc, gdzie można się zgłosić w razie problemu uzależnień lub przemocy.
- ❖ Większość badanych w razie problemów zgłosiłoby się po pomoc do Policji, psychologa oraz skorzystałoby z Telefonu Zaufania.
- ❖ Warto podkreślić, że 15% mieszkańców nie zna danych kontaktowych do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów i nie wie, gdzie szukać pomocy, a 49% nie jest pewnych, czy je zna, ale wie, gdzie znaleźć informacje.

WNIOSKI

Odpowiedzi respondentów pokazują, że wysoki odsetek dorosłych mieszkańców gminy Pułtusk nie zna danych kontaktowych do instytucji pomocowych i nie wie, gdzie je znaleźć oraz deklaruje niedostateczny stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców.

Pozytywny jest fakt, że w razie problemów znaczna część mieszkańców zwróciłaby się do Policji, psychologa lub skorzystałaby z Telefonu Zaufania. Niepokojący jest natomiast odsetek mieszkańców, którzy nie mają wiedzy na temat działań, które podejmuje Gmina w celu ograniczenia zażywania narkotyków i dopalaczy, co może wiązać się z niewystarczającym promowaniem działań.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Zalecana jest prenumerata lub zakup specjalistycznych opracowań, czasopism, publikacji, czy też materiałów multimedialnych, w celu wspierania rozwoju zawodowego i kompetencji osób pracujących zawodowo w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.
- ❖ W dobie zmian technologicznych konieczne jest interaktywne komunikowanie się ze społecznością lokalną oraz reagowanie na jej potrzeby i oczekiwania. W tym celu konieczne jest systematyczne przeprowadzanie badań i sondaży oraz tworzenie lokalnych diagnoz.

- ❖ Nieodzownym działaniem profilaktycznym będzie stałe rozpowszechnianie informacji z zakresu rozwiązywania problemów społecznych na przykład poprzez wydawanie biuletynu, dodatku do gazety, stałej rubryki informacyjnej w lokalnej gazecie, czy też na stronie internetowej Gminy.
- ❖ Zalecanym działaniem jest włączanie gminy Pułtusk i angażowanie się w ogólnopolskie kampanie edukacyjne dotyczące profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych, a także włączanie w działania edukacyjne i informacyjne lokalnych i regionalnych VIP-ów (osoby, które są znane w środowisku lokalnym, sportowców, artystów i innych autorytetów).

PROBLEM HAZARDOWY

Odsetek dorosłych mieszkańców obstawiających gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

- 7%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących doświadczenie problemów w związku z graniem w gry na pieniądze (*spośród całej próby badawczej, tj. 237 osób*).

- 3%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Skala grania w gry za pieniądze

- ❖ Zebrany materiał badawczy wykazał, że styczność z grami za pieniądze w ciągu ostatniego roku miało 7% dorosłych mieszkańców gminy Pułtusk.
- ❖ Respondenci podejmowali się grania w gry hazardowe stosunkowo rzadko – w ciągu ostatnich 12 miesięcy 6% grało 1-5 razy, natomiast 1% – częściej niż 20 razy.

Problemy związane z graniem w gry za pieniądze

- ❖ Przeprowadzone badanie wskazuje na to, iż tylko 3% mieszkańców grających w gry za pieniądze, doświadczyło problemów w związku z uprawianiem hazardu.

WNIOSKI

Bazując na uzyskanych wynikach badań można stwierdzić, że problem grania w gry za pieniądze wśród dorosłych mieszkańców gminy Pułtusk przybiera niewielkie rozmiary, gdyż tylko 7% badanych w nie grało w ciągu ostatnich 12 miesięcy i niewielki odsetek doświadczył w związku z tym przykrych konsekwencji.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Wprowadzenie działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym. Działania z zakresu profilaktyki hazardu powinny obejmować szerokie grupy mieszkańców: dzieci i młodzież (w celu kształtowania prawidłowych postaw oraz świadomości względem istniejących zagrożeń społecznych) oraz dorosłych mieszkańców.
- ❖ Stałe monitorowanie nasilenia zjawiska z uwzględnieniem powtórzenia badań pod kątem występowania problemu hazardowego w przyszłości.
- ❖ Rozpowszechnienie informacji o placówkach udzielających pomocy w zakresie uzależnień od hazardu oraz na temat wskaźników pozwalających stwierdzić czy problem w tym zakresie występuje. Pomocne mogą okazać się broszury/ulotki i plakaty informujące o negatywnych skutkach regularnego grania w gry hazardowe oraz wskazujące możliwe formy pomocy wyjścia z nałogu.

- ❖ Warto przekazać mieszkańcom informację, że na stronie <http://www.uzaleznieniabehawioralne.pl/poradnia-online/> mogą uzyskać pomoc w przypadku doświadczenia problemów z graniem w gry hazardowe. Ekspertami udzielającymi porad są osoby z wieloletnim doświadczeniem w obszarze profilaktyki i terapii uzależnień. Pytanie można przesłać drogą elektroniczną. Rozpowszechniony może zostać również numer na Telefon Zaufania – 801 889 880.

KORZYSTANIE Z URZĄDZEŃ ELEKTRONICZNYCH

Odsetek dorosłych mieszkańców korzystających z urządzeń elektronicznych codziennie.

- 95%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących korzystanie z urządzeń elektronicznych powyżej 5 godzin w ciągu dnia.

- 7%

Odsetek dorosłych mieszkańców deklarujących częstsze korzystanie z urządzeń elektronicznych podczas pandemii COVID-19.

- 44%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Częstotliwość korzystania z urządzeń elektronicznych

- ❖ Z urządzeń elektronicznych korzystają niemal wszyscy dorośli mieszkańcy Gminy. Wśród tych osób większość zadeklarowało korzystanie z nich codziennie (95%).
- ❖ Analizując wyniki uzyskane w trakcie badania pod kątem częstotliwości korzystania z urządzeń elektronicznych możemy stwierdzić, że niski odsetek badanych poświęca na to dziennie znaczne ilości czasu, tj. powyżej 5 godzin – 7%.
- ❖ Do częstszego korzystania z urządzeń elektronicznych podczas pandemii COVID-19 przyznało się aż 44% badanych mieszkańców, natomiast 52% jest zdania, że nie poświęcało na to więcej swojego czasu na powyższy cel.

WNIOSKI

Biorąc pod uwagę wyniki badań możemy stwierdzić, że problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych może dotyczyć 7% dorosłych mieszkańców gminy Pułtusk – stwierdzili oni, iż poświęcają na to powyżej 5 godzin dziennie (z wyłączeniem pracy).

Całościowa analiza materiału badawczego pozwala stwierdzić, że problem związany z nadmiernym korzystaniem z urządzeń elektronicznych przybiera w Gminie znaczące rozmiary, gdyż 44% badanych przyznało się do częstszego korzystania z nich w trakcie pandemii COVID-19.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Zaleca się przeprowadzenie warsztatów wśród mieszkańców na temat mediów społecznościowych (ochrona informacji o sobie i swoim wizerunku w sieci), cyberprzemocy i jej rodzajów (sposoby radzenia sobie z tym problemem) oraz handlu w sieci (oszustwa finansowe).
- ❖ Proponuje się przeprowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej dotyczącej uzależnienia od urządzeń elektronicznych, mającej na celu poszerzenie ich świadomość na temat nadmiernego korzystania z nowych mediów i zagrożeń za tym idących.
- ❖ Powtórzenie w przyszłości badań diagnozujących problem uzależnienia od urządzeń elektronicznych wśród dorosłych mieszkańców Gminy.

SPRZEDAWCY NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Odsetek sprzedawców dostrzegających wzrost spożycia alkoholu przez mieszkańców Gminy.

- 33%

Odsetek sprzedawców stwierdzających próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie.

- 80%

Odsetek sprzedawców sprawdzających dowód osobisty klienta za każdym razem, nie mając pewności, czy jest pełnoletni.

- 33%

Odsetek sprzedawców stwierdzających próby zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe.

- 73%

Odsetek sprzedawców posiadających wiedzę na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu.

- 73%

Wnioski i podsumowanie wyników badań

Ocena spożycia alkoholu na przestrzeni kilku lat

- ❖ Na mogący się zaostrzać problem spożywania alkoholu przez mieszkańców gminy Pułtusk wskazało 5 sprzedawców (33%), natomiast 3 osoby są zdania, że spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat maleje (20%).

Sprzedaż napojów alkoholowych osobom niepełnoletnim

- ❖ Analizując odpowiedzi sprzedawców napojów alkoholowych widzimy, że próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie zdarzały się w większości punktów, w których realizowane było badanie ankietowe (12 punktów, tj. 80%). Należy zaznaczyć jednak, że w 1 przypadku respondent sprzedał alkohol osobie niepełnoletniej raz lub kilka razy.
- ❖ Niepokojący jest fakt, że tylko 5 sprzedawców sprawdza dowód osobisty klienta za każdym razem, gdy nie ma pewności, co do jego pełnoletności (33%). Co drugi przyznał, że robił to wiele razy (9 osób, tj. 60%), natomiast 1 osoba – raz lub kilka razy (7%).
- ❖ Ankietowanym nigdy nie zdarzyło się sprzedać alkoholu osobie niepełnoletniej, gdy deklarowała ona jego kupno dla swoich rodziców.

Sprzedaż papierosów osobom niepełnoletnim

- ❖ Bazując na uzyskanych w procesie badawczym wynikach możemy stwierdzić, że problem sprzedaży papierosów osobom niepełnoletnim w Gminie nie występuje. Żaden respondent nie przyznał się do sprzedaży papierosów osobie niepełnoletniej.

Prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu

- ❖ Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród osób pracujących w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych wykazały, że prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu na terenie Gminy zdarza się rzadko (14 osób, tj. 93%), a w opinii 1 badanego – nigdy (7%).

Sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym

- ❖ Większość sprzedawców biorących udział w badaniu stwierdziło, że zdarzały się sytuacje, w których osoby nietrzeźwe próbowały kupić alkohol w obsługiwanym przez nich punkcie (11/15 osób, tj. 73%).
- ❖ Tylko 2 sprzedawców przyznało się do sprzedaży alkoholu osobie nietrzeźwej w ciągu ostatnich 12 miesięcy raz lub kilka razy (13%).

Wiedza na temat ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

- ❖ Z odpowiedzi respondentów wynika, że we wszystkich punktach sprzedaży alkoholu znajduje się informacja o szkodliwości alkoholu, do której zobowiązuje ustawa.
- ❖ W szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu brało udział zaledwie 7 badanych (47%), 3 osoby nie pamiętają o tym fakcie (20%), natomiast 5 respondentów odpowiedziało przecząco na to pytanie (33%).
- ❖ Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród osób pracujących w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych nie wykazały znacznego braku wiedzy respondentów na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu – tylko 4 sprzedawców zaznaczyło nieprawidłową odpowiedź (27%).

WNIOSKI

Przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych badanie nie wykazało występujących w znacznym stopniu problemów sprzedaży alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim. Zauważalny jest wzrastający poziom spożycia alkoholu przez mieszkańców Gminy na przestrzeni lat.

Niepokojący jest jednak niski odsetek sprzedawców, którzy sprawdzają dowód osobisty klienta za każdym razem, gdy nie mają pewności, co do jego pełnoletności. Niewielki odsetek badanych brał udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu, a niektórzy nie posiadają wiedzy na temat ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Należy również zwrócić uwagę na to, że we wszystkich punktach sprzedaży widnieje informacja o szkodliwości alkoholu, do której zobowiązuje ww. ustawa.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- ❖ Działaniem jakie należy koniecznie podjąć w stosunku do osób pracujących w punktach podania alkoholu jest zapoznanie ich z procedurą skutecznej odmowy, wzmacnianie umiejętności asertywności oraz ukazanie sposobów wspomagających współpracę sprzedawcy z policją oraz GKRPA w przypadku zaobserwowania sytuacji kryzysowych lub zagrażających ogólnemu bezpieczeństwu. Formą takiego działania skierowanego do sprzedawców napojów alkoholowych może być szkolenie terenowe, podczas którego przybliżone zostaną fakty z zakresu procesu uzależnienia, zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu, w tym przez osoby młode, a także zapisy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz sposoby skutecznej odmowy sprzedaży.

- ❖ Zaleca się również przeprowadzenie szkolenia stacjonarnego wśród sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu, przy szczególnym uwzględnieniu treści *Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*.
- ❖ Zorganizowanie badania „Tajemniczy Klient” w celu uzyskania pewności, czy sprzedawcy napojów wysokoprocentowych nie sprzedają alkoholu osobom niepełnoletnim. Polega ono na wizycie kontrolowanej w punkcie sprzedaży alkoholu oraz próbie zakupu alkoholu przez osobę wyglądającą na niepełnoletnią. Specjalnie przeszkoleni audytorzy, jako klienci przeprowadzają zgodnie z wcześniej ustalonym scenariuszem wizytę w wyznaczonym punkcie, a następnie, zaraz po zakończeniu, notują wyniku w odpowiednio do tego przygotowanym kwestionariuszu. Po badaniu zaleca się przeprowadzenie szkolenia terenowego wśród sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych, społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.

„Zgodnie ze stanowiskiem WHO Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych nie rekomenduje podejmowania współpracy w obszarze profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych z przedstawicielami przemysłu alkoholowego”.

Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2021 roku.

BIBLIOGRAFIA

1. <http://www.parpa.pl/index.php/33-analizy-badania-raporty/132-statystyki>
2. <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>
3. Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
4. CBOS, *Palenie papierosów*, Komunikat z badań 2019, Nr 104/2019.
5. Czajkowska- Majewska D., *Człowiek globalny*, Wydawnictwo PIW, Warszawa 2009.
6. *Jak rozmawiać z dzieckiem o alkoholu?*, Przewodnik dla rodziców, Trzymaj Pion.
7. Jarosz E., *Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć! Raport Rzecznika Praw Dziecka*, Uniwersytet Śląski 2017.
8. Kwaśniewski J., *Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych*, Wydawnictwo IPSIR UW, Warszawa 2006.
9. Kmiecik-Jusięga K., *Profilaktyka zachowań ryzykownych w środowisku lokalnym, [w:] Tradycje i perspektywy optymalizowania profilaktyki społecznej oraz resocjalizacji*, red. D. Kowalczyk, A. Szczówka, P. Kwiatkowski, Wrocław 2015.
10. Miedzik M., Godlewska-Szurkowska J., *Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców. Raport częściowy, wyniki badań PSDB dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014.
11. *Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci: raport z badań*, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Warszawa 2018.
12. *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019: raport z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2019.
13. Pilch T., *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa, 2003 r.
14. *Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania*, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007.

15. Pietrzak S., Sukcesy i wyzwania w implementacji dobrej profilaktyki, Świat Problemów.
16. Przewłocka J., CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji PIB, Warszawa 2009.
17. Pyżalski J., Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2012.
18. Raport Głównego Inspektora Sanitarnego: Nowe narkotyki w Polsce 2017-2018, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Warszawa.
19. Raport o stanie narkomanii w Polsce 2019, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2018.
20. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów: Nastolatki 3.0, pod. red. Bochenek M., Lange R., NASK Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2019.
21. Sierosławski J., Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r., Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2020.
22. Szatur-Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Warszawa 2007.
23. Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice 1995.
24. WHO report on the global tobacco epidemic: monitoring tobacco use and prevention policies, World Health Organization, Geneva 2017.
25. Włodarczyk E., Społeczne konsekwencje problemu alkoholowego w Polsce, Pedagogika Społeczna 2018, Nr 2 (68), str. 241-251.
26. Wódz J., Socjologia dla prawników i politologów, Wydawnictwo Prawnicze PWN, Warszawa 2000.
27. Zachowania ryzykowne nastolatków, koncepcja: Jędrzejko Z. M, Sieroń B. R., Oficyna Wydawnicza ASPRA JR, Warszawa-Milanówek 2017.
28. Zgliczyński, W. S., Palenie tytoniu w Polsce, Biuro Analiz Sejmowych 2017, nr 14 (237).

SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

SPIS TABEL

Tabela 1. Dręczenie szkolne i cyberbullying - różne rozumienie właściwości dręczenia w tradycyjnym dręczeniu i cyberbullyingu.....	9
Tabela 2. W jakim wieku pierwszy raz spożyłeś/aś alkohol? N=320	18
Tabela 3. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni? N=320	19
Tabela 4. W jaki sposób otrzymałeś/aś – zdobyłeś/aś alkohol? N=320.....	19
Tabela 5. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś? N=320	20
Tabela 6. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu? N=320.....	20
Tabela 7. Czy w okresie trwającej pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po alkohol częściej niż zwykle? N=320	21
Tabela 8. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś papierosy? N=214	23
Tabela 9. Jak często palił(a)ś papierosy w ciągu ostatnich 30 dni? N=214	23
Tabela 10. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po papierosy częściej niż zwykle? N=214	23
Tabela 11. W jakim wieku pierwszy raz paliłeś/aś e-papierosy? N=250	24
Tabela 12. Jak często paliłeś/aś e-papierosy w ciągu ostatnich 30 dni? N=250.....	25
Tabela 13. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po e-papierosy częściej niż zwykle? N=250	25
Tabela 14. Jak często zażywałeś/aś narkotyki/dopalacze w ciągu ostatnich 30 dni? N=47	27
Tabela 15. Ile miałeś/aś lat, kiedy po raz pierwszy zażyłeś/aś jakieś narkotyki/dopalacze/ inne środki psychoaktywne? N=47.....	28
Tabela 16. Jakie były to substancje? N=47	28
Tabela 17. Skąd wziąłeś(ęłaś) tę substancję? N=47.....	29
Tabela 18. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy? N=47	30
Tabela 19. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po substancje psychoaktywne częściej niż zwykle? N=47	30
Tabela 20. Kto stosował wobec Ciebie przemoc? N=202	37
Tabela 21. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś? N=202	37
Tabela 22. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś? N=225.....	38
Tabela 23. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc? N=225	39
Tabela 24. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) częściej niż zwykle doświadczałeś/aś przemocy ze strony członków swojej rodziny lub częściej byłeś/aś jej świadkiem? N=32	40

Tabela 25. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) doświadczałeś/aś cyberprzemocy częściej niż zwykle? N=284.....	42
Tabela 26. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych? N=614.....	47
Tabela 27. Z jakich powodów najczęściej korzystasz z urządzeń elektronicznych? N=614	47
Tabela 28. Czy zdarzyło Ci się kłamać aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych np. przed rodzicami? N=614	48
Tabela 29. Jak często grałeś/aś lub obstawiałeś/aś gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=246.....	50
Tabela 30. Czy miałeś/aś poważne problemy w związku z graniem w gry na pieniądze? N=246.....	50
Tabela 31. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej? N=187	56
Tabela 32. Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? Porcja to szklanka piwa (250 ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml). N=187.....	56
Tabela 33. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu? N=187	57
Tabela 34. Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem alkoholu? N=187	57
Tabela 35. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) spożywa Pan/i większe ilości alkoholu niż przedtem? N=187.....	58
Tabela 36. Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala? N=81	62
Tabela 37. Czy próbował/a Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie? N=81	62
Tabela 38. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) pali Pan/i większe ilości papierosów niż przedtem? N=81	62
Tabela 39. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) pali Pan/i większe ilości e-papierosów niż przedtem? N=28	64
Tabela 40. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i? N=11	66
Tabela 41. Czy doznał/a Pan/i przykrych konsekwencji związanych z używaniem.....	66
Tabela 42. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) zażywa Pan/i większe ilości środków psychoaktywnych niż przedtem? N=11	67
Tabela 43. Kim jest osoba, która doświadcza przemocy w swoim domu? N=61	71
Tabela 44. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=29	72
Tabela 45. Kto stosował wobec Pana/i przemoc? N=29	73
Tabela 46. Gdzie doświadczył/a Pan/i przemocy? N=29	73
Tabela 47. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) doświadczał/a Pan/i przemocy częściej niż przedtem? N=29	74
Tabela 48. Jakiego rodzaju przemoc Pan/i zastosował/a? N=24	75
Tabela 49. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe? N=24... 75	

Tabela 50. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) stosował/a Pan/i przemoc częściej niż przedtem? N=24.....	76
Tabela 51. Ile czasu w ciągu dnia poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych (nie wliczając w to godzin pracy)? N=235	83
Tabela 52. Czy w związku z korzystaniem z urządzeń elektronicznych w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczył Pan/i: N=235	84
Tabela 53. Czy podczas obecnej sytuacji epidemiologicznej (pandemia COVID-19) poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych więcej czasu niż przedtem (z wyłączeniem pracy zdalnej)? N=235	84
Tabela 54. Czy w związku z graniem w gry na pieniądze doświadczył/a Pan/i któregoś z niżej wymienionych problemów? N=17	86

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Wiek. N=628.....	16
Wykres 2. Klasa. N=628	16
Wykres 3. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się pić alkohol? N=628	18
Wykres 4. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić papierosy (wyroby tytoniowe, z pominięciem e-papierosów)? N=628	22
Wykres 5. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się palić e-papierosy (papierosy elektroniczne)? N=628.....	24
Wykres 6. Ile razy w życiu zdarzyło Ci się zażywać środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N= 628	27
Wykres 7. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki, dopalacze, alkohol, papierosy w swojej miejscowości byłoby to: N=628.....	31
Wykres 8. Jak oceniasz szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia? N=628	32
Wykres 9. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów? N=628.....	33
Wykres 10. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami? N=628	34
Wykres 11. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy? N=628.....	36
Wykres 12. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji w której zastosowałeś/aś przemoc wobec drugiej osoby? N=628.....	38
Wykres 13. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami? N=628	39
Wykres 14. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc? N=628	40
Wykres 15. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc? N=628	41
Wykres 16. Czy doznałeś/aś kiedykolwiek, którejs z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)? N=628	42
Wykres 17. Czy stosowałeś/aś kiedykolwiek, którąś z niżej wymienionych form cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)? N=628	43

Wykres 18. Jaka forma zajęć profilaktycznych jest wg Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza? N=628.....	44
Wykres 19. Czy Twoim zdaniem prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie? N=628.....	45
Wykres 20. Jak często korzystasz z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier itp.)? N=628	46
Wykres 21. Czy zdarzyło Ci się grać w gry na pieniądze? N=628.....	49
Wykres 22. Wiek. N=237	52
Wykres 23. Miejsce zatrudnienia. N=237	52
Wykres 24. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną? N=237	53
Wykres 25. Stan cywilny. N=237	53
Wykres 26. Wykształcenie. N=237	54
Wykres 27. Jak często spożywa Pan/i alkohol? N=237	55
Wykres 28. Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji w swojej miejscowości, kiedy ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu? N=237.....	58
Wykres 29. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka? N=237.....	59
Wykres 30. Jak często w ciągu ostatnich 12 miesięcy widział/a Pan/i na terenie gminy kobiety w ciąży spożywające alkohol? N=237	59
Wykres 31. Czy na terenie gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych? N=237	60
Wykres 32. Jak często pali Pan/i papierosy (wyroby tytoniowe, z pominięciem e-papierosów)? N=237.....	61
Wykres 33. Jak często pali Pan/i e-papierosy? N=237	63
Wykres 34. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzania)? N=237	65
Wykres 35. Jak ocenia Pan/i szkodliwość poniższych substancji dla zdrowia? N=237 ...	68
Wykres 36. Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze? N=237.....	69
Wykres 37. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu? N=237	70
Wykres 38. Jak często w okresie 12 miesięcy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy? N=237	71
Wykres 39. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby? N=237	74
Wykres 40. Czy w Pana/i domu występuje problem przemocy? N=237.....	76
Wykres 41. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą? N=237	77
Wykres 42. Czy Pana/i zdaniem na terenie Miasta i Gminy występuje problem przemocy wobec osób starszych? N=237	77

Wykres 43. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie? N=237	79
Wykres 44. Jakie działania według Pana/i podejmuje gmina, aby ograniczyć zażywanie narkotyków lub dopalaczy? N=237	80
Wykres 45. Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów? N=237	81
Wykres 46. Jak ocenia Pan/i stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców? N=237	81
Wykres 47. Jak często korzysta Pan/i z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier itp.)? N=237	83
Wykres 48. Jak często Pan/i grał/a lub obstawiał/a gry na pieniądze w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=235	86
Wykres 49. Płeć: N=15	87
Wykres 50. Pana/i wiek mieści się w przedziale: N=15	88
Wykres 51. Od ilu lat pracuje Pan/i w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu? N=15	88
Wykres 52. Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w Pana/i miejscowości: N=15	89
Wykres 53. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie? N=15	90
Wykres 54. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=15	90
Wykres 55. Czy często zdarza się, że ktoś z dorosłych klientów podejmuje interwencję w sprawie sprawdzenia wieku kupujących alkohol? N=15	91
Wykres 56. Czy zdarzyło się Panu/i kiedykolwiek pytać o dowód osobisty klienta, nie mając pewności czy jest on pełnoletni? N=15	91
Wykres 57. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobom nieletnim, w sytuacji, gdy osoba ta chciała kupić alkohol dla rodziców? N=15	92
Wykres 58. Proszę ocenić jak często ma miejsce sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu w Pana/i miejscowości? N=15	92
Wykres 59. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie? N=15	93
Wykres 60. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=15	93
Wykres 61. Jak często zdarza się Panu/i wzywać policję z powodu zakłócania porządku przez osobę pod wpływem alkoholu na terenie punktu sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy? N=15	94
Wykres 62. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać papierosy osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=15	94
Wykres 63. Czy zna Pan/i ustawę z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu? N=15	95

Wykres 64. Czy w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie znajdują się informacje na temat: N=15	95
Wykres 65. Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu? N=15	96
Wykres 66. Komu zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych według ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi? N=15	96
Wykres 67. Czy utrata zezwolenia na sprzedaż alkoholu za sprzedaż alkoholu nieletnim jest: N=15.....	97

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej.....	5
Rysunek 2. Etapy badania.....	6
Rysunek 3. Wykorzystane techniki badawcze podczas badania.	11
Rysunek 4. Dobór próby badawczej.....	12
Rysunek 5. Struktura próby badawczej.....	12
Rysunek 6. Płeć. N=628.....	15
Rysunek 7. Płeć. N=237.....	51

Z A Ł Ą C Z N I K I

ZAŁĄCZNIK NR 1

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEĆ DZIECKA

LISTA A

Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1.** Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp. ☐
- A.2.** Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp. ☐
- A.3.** Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐
- A.4.** Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp. ☐
- A.5.** Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.). ☐
- A.6.** Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny). ☐
- A.7.** Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie. ☐
- A.8.** Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu). ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9.** Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp. ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10.** Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp. ☐
- A.11.** Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐

LISTA B

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- B.1.** Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy. ☐
- B.2.** Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp. ☐
- B.3.** Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: gryzie, szczypie się, uderza głową. Dziecko jest od jakiegoś czasu lub stale apatyczne, ospałe, nie ma chęci do zabawy, eksploracji rozwojowej. ☐
- B.4.** Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu. ☐
- B.5.** Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki. ☐

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6.** Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka. ☐
- B.7.** Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu pomocy dziecku. ☐
- B.8.** Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny. ☐
- B.9.** Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków, itp. lub nie zgłasza się po odbiór dziecka. ☐
- B.10.** Którekolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej. ☐

LISTA C

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

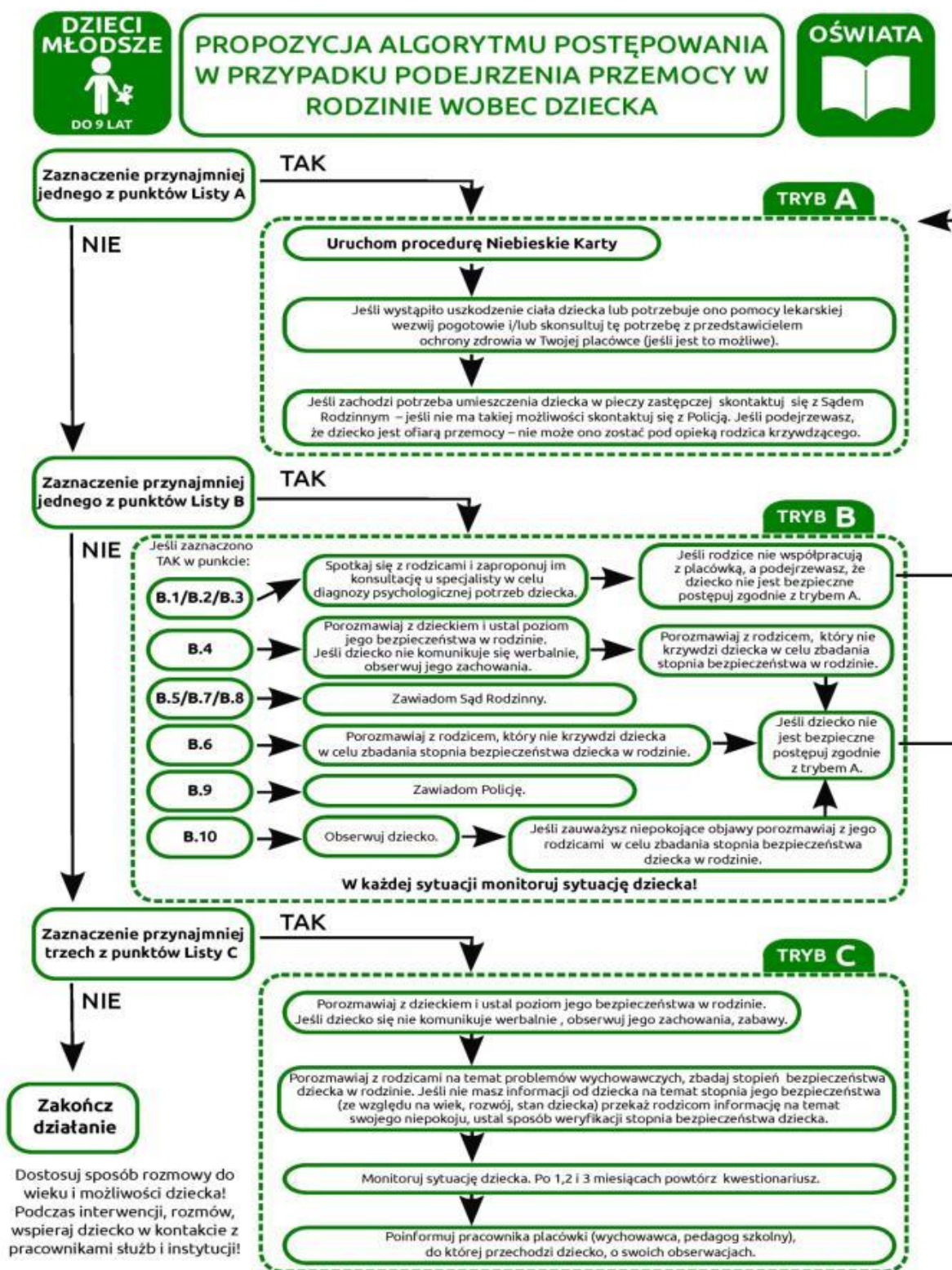
- C.1.** Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie. ☐
- C.2.** Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka. ☐
- C.3.** Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp. ☐
- C.4.** Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem. ☐
- C.5.** Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa. ☐
- C.6.** Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność. ☐
- C.7.** Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka. ☐
- C.8.** Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka. ☐
- C.9.** Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców. ☐

Sprawdź, czy występują sygnały ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji Finansowanego z Funduszy EOG

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEĆ DZIECKA

LISTA A

Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1.** Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp. ☐
- A.2.** Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp. ☐
- A.3.** Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐
- A.4.** Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp. ☐
- A.5.** Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.). ☐
- A.6.** Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny). ☐
- A.7.** Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie. ☐
- A.8.** Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu). ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9.** Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp. ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10.** Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp. ☐
- A.11.** Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐

LISTA B

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- B.1.** Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy. ☐
- B.2.** Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp. ☐
- B.3.** Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: bije, szczypie się, nacina sobie skórę, itp. lub występują zachowania ryzykowne dziecka, np.: ucieczki z domu, używanie substancji zmieniających świadomość, ryzykowne kontakty, itp. ☐
- B.4.** Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu. ☐
- B.5.** Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki. ☐

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6.** Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka. ☐
- B.7.** Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu wsparcia dziecku. ☐
- B.8.** Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny. ☐
- B.9.** Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków itp. ☐
- B.10.** Którakolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej. ☐

LISTA C

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

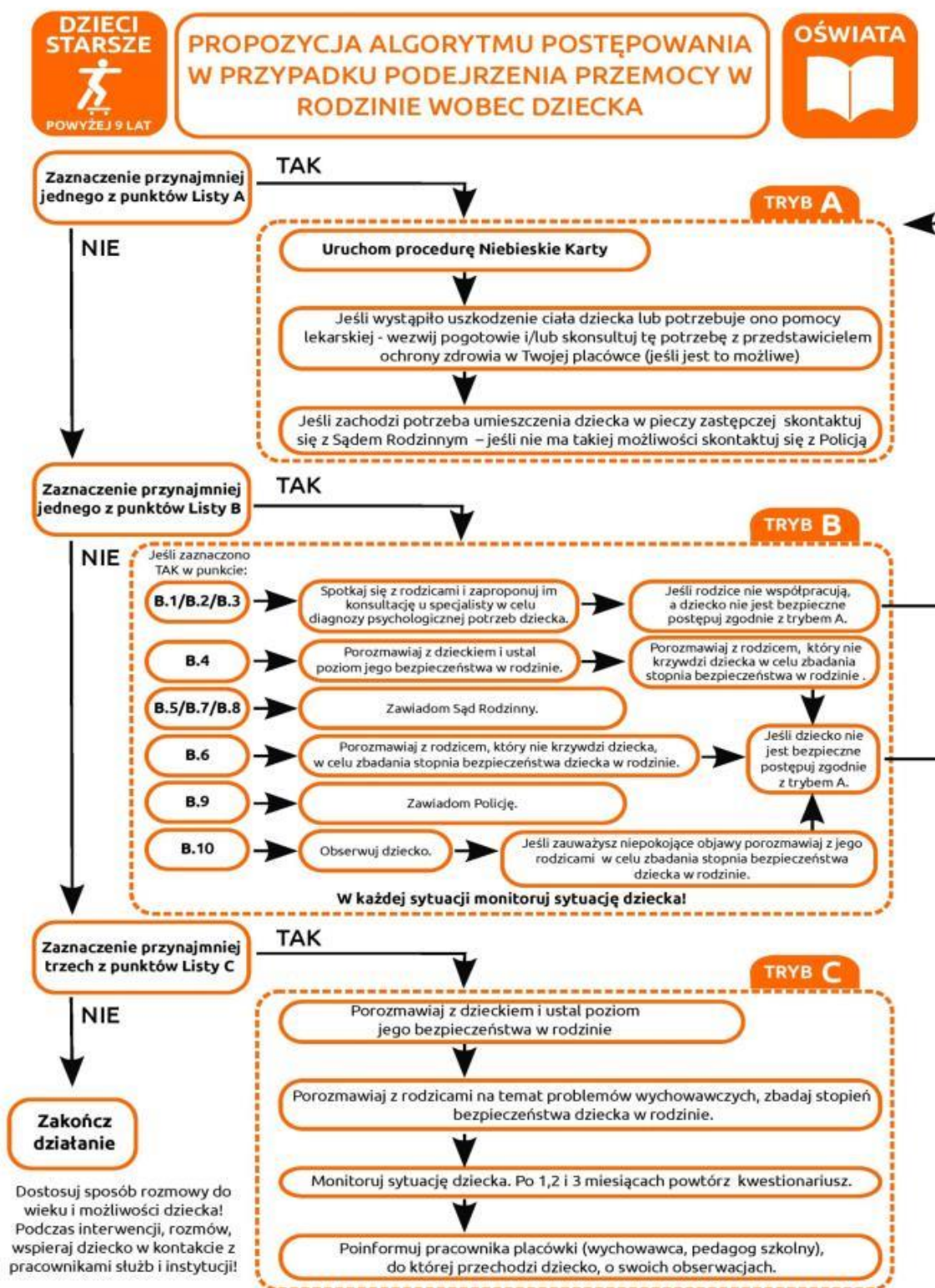
- C.1.** Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie. ☐
- C.2.** Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka. ☐
- C.3.** Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp. ☐
- C.4.** Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem. ☐
- C.5.** Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa. ☐
- C.6.** Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność. ☐
- C.7.** Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka. ☐
- C.8.** Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka. ☐
- C.9.** Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców. ☐

**Sprawdź, czy występują sygnały
ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj
zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!**

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu
Obywatele dla Demokracji
finansowanego z Funduszy EOG

ZAŁĄCZNIK NR 2

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEĆ DOROŚŁEGO

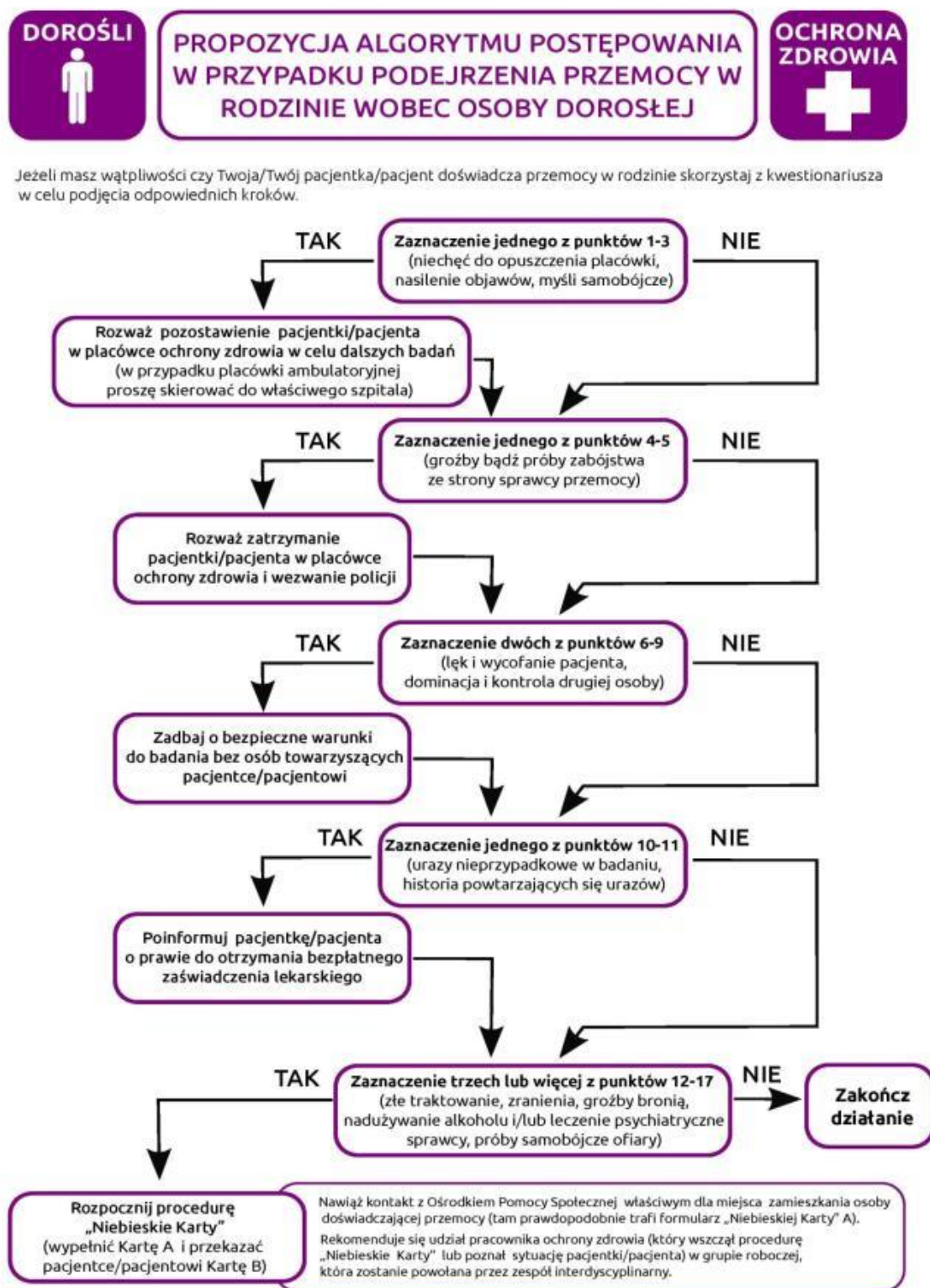
W przypadku wystąpienia czynników ryzyka proszę zaznaczyć X w kratce.
Na podstawie zaznaczonych punktów w kwestionariuszu możesz wykonać kroki według
proponowanego algorytmu.

1. Pacjentka/Pacjent przejawia niechęć/obawę przed opuszczeniem placówki ochrony zdrowia.....	☐	Zaznaczenie jednego z punktów 1-3: proszę rozważyć pozostawienie pacjentki/pacjenta w placówce ochrony zdrowia w celu dalszych badań (w przypadku placówki ambulatoryjnej proszę skierować do właściwego szpitala)
2. U pacjentki/pacjenta bezpośrednio przed opuszczeniem placówki ochrony zdrowia pojawiają się/nasilają się objawy chorobowe (proszę właściwie podkreślić).....	☐	
3. Z powodu sytuacji domowej pacjentkę/pacjenta nachodzą myśli o tym, żeby zakończyć swoje życie.....	☐	
4. Osoba dopuszczająca się przemocy groziła pacjentce/pacjentowi pozbawieniem jej/jego życia.....	☐	Zaznaczenie jednego z punktów 4-5: proszę rozważyć zatrzymanie pacjentki/pacjenta w placówce ochrony zdrowia i wezwanie policji
5. Osoba dopuszczająca się przemocy próbowała pacjentkę/pacjenta pozbawić życia.....	☐	
6. Pacjentka/Pacjent boi się mówić (odpowiadać na pytania pracownika ochrony zdrowia).....	☐	Zaznaczenie dwóch lub więcej z punktów 6-9: proszę zadbać o bezpieczne warunki do badania bez osób towarzyszących pacjentce/pacjentowi
7. U pacjentki/pacjenta można zaobserwować nadmierne (nieadekwatne do sytuacji) wycofanie/lęk/poczucie winy (proszę właściwie podkreślić).....	☐	
8. Osoba towarzysząca pacjentce/pacjentowi nie dopuszcza jej/go do głosu, sama odpowiadając na pytania pracownika ochrony zdrowia.....	☐	
9. Osoba towarzysząca nie chce zostawić pacjentki/pacjenta sam na sam z pracownikiem ochrony zdrowia.....	☐	
10. Podczas badania pacjentki/pacjenta zauważono zmiany wskazujące na urazy nieprzypadkowe.....	☐	Zaznaczenie jednego z punktów 10-11: proszę poinformować pacjentkę/pacjenta o prawie do otrzymania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie
11. Historia pacjentki/pacjenta (w postaci dokumentacji medycznej i/lub wynikająca z przekazu ustnego) wskazuje na powtarzające się urazy mechaniczne.....	☐	
12. Pacjentka/Pacjent jest (lub kiedykolwiek była/był) źle traktowana/traktowany przez osobę bliską.....	☐	Zaznaczenie trzech lub więcej z punktów 12-17: proszę rozpocząć procedurę „Niebieskie Karty” (wypełnić Kartę A i przekazać pacjentce/pacjentowi Kartę B)
13. Pacjentka/Pacjent została/został zraniona/zraniony fizycznie przez osobę bliską (raz, czy więcej razy?).....	☐	
14. Osoba stosująca przemoc grozi pacjentce/pacjentowi posiadaną bronią.....	☐	
15. Osoba stosująca przemoc nadużywa alkoholu i/lub innych środków psychoaktywnych.....	☐	
16. Osoba stosująca przemoc leczy się psychiatrycznie.....	☐	
17. Pacjentka/pacjent próbowała/ próbował targnąć się na swoje życie z powodu sytuacji domowej.....	☐	

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji finansowanego z Funduszy EOG

ZAŁĄCZNIK NR 3

